
3735

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ श्रीगोपीजनवल्लभायनमः ॥ वंदेवंदारुमंदारंवृंदावनविनोदिनम् ॥ वृंदावनकलानाथंपुरुषोत्तममद्भुतम् ॥१॥
नारायणंनमस्कृत्यनरंचैवनरोत्तमम् ॥ देवींसरस्वतींव्यासंततोजयमुदीरयेत् ॥ २ ॥ नैमिषारण्यमाजग्मुर्मुनयःसत्रकाम्यया ॥ असितोदेवलःपैलः
सुमंतुःपिप्पलायनः ॥ ३ ॥ सुमतिःकाश्यपश्चैवजाबालिर्भृगुरंगिराः॥ वामदेवःसुतीक्ष्णश्चशरभंगश्चपर्वतः ॥ ४ ॥ आपस्तंबोथमांडव्योऽगस्त्यःका
त्यायनस्तथा ॥ रथीतरोऋभुश्चैवकपिलोरैभ्यएवच॥ ५ ॥गौतमोमुद्गलश्चैवकौशिकोगालवःक्रतुः॥ अत्रिर्बभ्रुस्त्रितःशक्तिर्बुधोबौधायनोवसुः॥६॥
कौंडिन्यःपृथुहारीतौधूम्रःशंकुश्चसंकृतिः ॥ शनिर्विभांडकःपंकोगर्गःकाणादएवच ॥ ७ ॥ जमदग्निर्भरद्वाजोधूम्रपोमौनभार्गवः ॥ कर्कशःशौन
कश्चैवशतानंदोमहातपाः ॥ ८ ॥ विशालाख्योविष्णुवृद्धोजर्जरोजयजंगमौ ॥ पारःपाशधरःपूरोमहाकायोऽथजैमिनिः ॥ ९ ॥ महाग्रीवोमहाबा
हुर्महोदरमहाबली ॥ उद्दालकोमहासेनआर्त्तआमलकप्रियः ॥ १० ॥ ऊर्ध्ववाहुरूर्ध्वपादएकपादश्चदुर्धरः ॥ उग्रशीलोजलाशीचपिंगलोऽत्रिऋ
भुस्तथा ॥ ११ ॥ शांडीरःकरुणःकालःकैवल्यश्चकलाधरः ॥ श्वेतबाहूरोमपादःकद्रुःकालाग्निरुद्रगः ॥ १२ ॥ श्वेताश्वतरएवाद्यःशरभंगःपृथु
श्रवाः॥ एतेसशिष्याब्रह्मिष्ठावेदवेदांगपारगाः ॥१३॥ लोकानुग्रहकर्त्तारःपरोपकृतिशीलिनः ॥ परप्रियरतानित्यंश्रौतस्मार्त्तपरायणाः ॥ १४ ॥
नैमिषारण्यमासाद्यसत्रंकर्त्तुंसमुद्यताः ॥ तीर्थयात्रामयेद्दिश्यगेहात्सूतोविनिर्गतः ॥ १५ ॥ पृथिवींपर्यटन्नेवनैमिषेदृष्टवान्मुनीन् ॥ तान्सशिष्यान्न
मस्कर्त्तुंसंसारार्णवतारकान् ॥ १६ ॥ सूतःप्रहर्षितःप्रागाद्यत्रासंस्तेमुनीश्वराः ॥ ततःसूतंसमायातंरक्तवल्कलधारिणम् ॥ १७ ॥ प्रसन्नवदनंशा
न्तंपरमार्थविशारदम् ॥ अशेषगुणसंपन्नमशेषानंदसंप्लुतम् ॥ १८ ॥ ऊर्ध्वपुंड्रधरंश्रीमन्नाममुद्राविराजितम् ॥ शंखचक्रधरंदिव्यंगोपीचंदनमृत्स्न

या ॥ १९ ॥ [illegible]तुलसीमाले जटामुकुटमंडितम् ॥ जपंतं परमं मंत्रं हरेः शरणमद्भुतम् ॥ २० ॥ सर्वशास्त्रार्थसंपन्नं सर्वलोकहितेरतम् ॥ जितें
द्रियं जितक्रोधं [illegible] ॥ २१ ॥ [illegible] ॥ २२ ॥ श्रोतुकामाः समा
दधु [illegible] ॥ [illegible]महामा
गवतोभवान् ॥ अस्माभिस्त्वा [illegible] ॥ २४ ॥ [illegible]
॥ २५ ॥ [illegible] ॥ निर्दिष्टा[illegible] ॥ २६ ॥ [illegible] ॥ श्रोतुकामाः
कथाः पुण्याः [illegible] ॥ २७ ॥ [illegible] ॥ २८ ॥ सुवीकाचि
दुवान [illegible] ॥ [illegible]शिष्यशिरोमणे ॥ २९ ॥ [illegible]
[illegible] ॥ ३० ॥ [illegible] ॥ संसारार्णव[illegible] ॥ ३१ ॥ [illegible]परायण ॥
[illegible] ॥ ३२ ॥ हरिलीला[illegible] ॥ [illegible] ॥ ३३ ॥ सूत उवाच शृ
ण्वंतु मुनयः सर्वे [illegible]मनोहरम् ॥ आदावहं गतो विप्रास्तीर्थं पुष्करसंज्ञितम् ॥ ३४ ॥ [illegible] ॥ ततः प्रयातो यमु
नां [illegible] ॥ ३५ ॥ [illegible]गंगामुपागतः ॥ ततः काशी[illegible] ॥ ३६ ॥ [illegible]वेणीं
कृष्णां च नद[illegible] ॥ ततः स्नात्वा [illegible]मगमत्ततः ॥ ३७ ॥ [illegible] ॥ त्रिरात्रमुषितो विप्रास्ततो गोदावरीं

॥ ३९ ॥ गत्वाचर्मण्वतींपश्चात्सेतुबंधमथागमम्॥
मतः ॥ ३८ ॥ कृतमालांचकावेरींनिर्विंध्यांताम्रपर्णिकाम् ॥ तापींविहायसींनंदांनर्मदांशर्मदांगतः ॥ ४१ ॥ एवमादिषुतीर्थेषु
ततोनारायणंद्रष्टुंगतोहंबदरीवनम् ॥ ४० ॥ ततोनारायणंदृष्ट्वातापसानभिवाद्यच ॥ नत्वास्तुत्वाचतंदेवंसिद्धक्षेत्रमुपागतः ॥
भ्रमन्नागतवान्कुरून् ॥ जांगलदेशमासाद्यहस्तिनापुरगोभवम् ॥ ४२ ॥ तत्रश्रुतंविष्णुरातोराज्यमुत्सृज्यजग्मिवान् ॥ गंगातीरंमहापुण्यमृषिभिर्बहुभि
र्द्विजाः ॥ ४३ ॥ तत्रसिद्धाःसमाजग्मुर्योगिनःसिद्धिभूषणाः ॥ देवर्षयश्चतत्रैवनिराहाराश्चकेचन ॥ ४४ ॥ वातांबुपर्णाहाराश्चश्वासाहाराश्चकेचन॥
फलाहाराःपरेकेचित्फेनाहाराश्चकेचन ॥ ४५ ॥ तंसमाजंप्रष्टुकामस्तत्राहमगमंद्विजाः ॥ तत्राजगामभगवान्ब्रह्मभूतोमहामुनिः ॥ ४६ ॥ व्यासपु
त्रोमहातेजाःशुकदेवःप्रतापवान् ॥ श्रीकृष्णचरणांभोजेमनसोधारणांदधत् ॥ ४७ ॥ तंद्व्यष्टवर्षंयोगीशंकंबुकंठमहोन्नतम्। स्निग्धालकावृतमुखंमूढ
जनुंबलप्रभम् ॥ ४८ ॥ अवधूतंब्रह्मभूतंपीवदिर्बालकैर्वृतम् ॥ स्त्रीगणैर्धूलिहस्तैश्चमक्षिकाभिर्गजोयथा ॥ ४९ ॥ धूलिधूसरसर्वांगंशुकंदृष्ट्वामहामु
निम् ॥ मुनयःसहसोत्तस्थुर्बद्धांजलिपुटामुदा ॥ ५० ॥ स्त्रियोमूढाश्चबालास्तेतंदृष्ट्वादूरतःस्थिताः ॥ पश्चात्तापसमायुक्ताःशुकंनत्वागृहान्ययुः॥५१॥
आसनंकल्पयांचक्रुःशुकायोन्नतमुत्तमम् ॥ आसेदुर्मुनयोंभोजकर्णिकायाश्छदाइव ॥ ५२ ॥ तत्रोपविष्टोभगवान्महामुनिर्व्यासात्मजोज्ञानमहाब्धिचं
द्रमाः॥पूजांदधद्ब्राह्मणकल्पितांतदाराजताराावृतचंद्रमाइव ५३॥ इतिपुरुषोत्तममा०शुकदेवागमनंनामप्रथमो०॥१ ॥ सूतउवाच॥ राज्ञापृष्टेशुकेनो
क्तंश्रीमद्भागवतंपरम्॥शुकप्रसादात्तत्श्रुत्वादृष्ट्वाराज्ञोविमोक्षणम्॥१॥अत्राहमागतोविप्रान्सत्रोद्यमपरायणान्॥ द्रष्टुकामःकृतार्थोऽहंजातोदीक्षितदर्शना
त् ॥ २ ॥ऋषयऊचुः साधोवार्त्तांतरंस्यक्त्कासूतापूर्वंवदस्वनः ॥कृष्णद्वैपायनमुखाद्यत्श्रुतंतत्प्रसादतः॥ ३ ॥सारात्सारतरांपुण्यांकथामात्मप्रसादनी

म् ॥ पाययस्वमहाभागसुधाधिकतरांपराम् ॥ ४ ॥ सूतउवाच विलोमजोपिधन्योस्मियन्मापृच्छथसत्तमाः ॥ यथाज्ञानंप्रवक्ष्यामियन्मश्रुतंव्यास
वक्त्रतः ॥५॥ एकदानारदोगच्छन्नरनारायणालयम् ॥ तापसैर्बहुभिःसिद्धैर्देवैरपिनिषेवितम् ॥ ६ ॥ बदर्यक्षामलैर्बिल्वैराम्रैराम्रातकैरपि ॥ कपित्थै
र्जंबुनीपाद्यैर्वृक्षैरन्यैर्विराजितम् ॥ ७ ॥ विष्णुपादोदकीपुण्याऽलकनंदास्तितत्रच ॥ तत्रगत्वानमद्देवंनारायणमहामुनिम् ॥ ८ ॥ परब्रह्मणिसलग्नमान
संचजितेंद्रियम् ॥ जितारिषट्कममलंप्रस्फुरद्बहुलप्रभम् ॥९॥ नमस्कृत्वाचसाष्टांगंदेवदेवंतपस्विनम् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वातुष्टावनारदोविभुम् ॥१०॥
॥ नारदउवाच ॥ देवदेवजगन्नाथकृपाकूपारसत्पते ॥ सत्यव्रतस्त्रिसत्योसिसत्यात्मासत्यसंभवः ॥ ११ ॥ सत्ययोनेनमस्तेस्तुत्वामहंशरणंगतः॥
तपस्तेखिलशिक्षार्थमर्यादास्थापनायच ॥ १२ ॥ अन्यथैककृतात्पापात्कलौमज्जतिमेदिनी ॥ तथैवपुण्यात्तरतिपुण्यपापिजनावृता ॥ १३ ॥ कृता
दिषुयथापूर्वमेकगंतत्समस्तगम् ॥ तादृक्स्थितिंनिराकृत्यकलौकर्त्रैवकेवलम् ॥ १४ ॥ लिप्यतेपुण्यपापाभ्यामितितेतपसिस्थितिः ॥ भगवन्प्राणिनःस
र्वेविषयासक्तमानसाः ॥ १५ ॥ दारापत्यगृहासक्तास्तेषांहितकरंचयत् ॥ ममापिहितकृत्किंचिद्विचार्यक्षंतुमर्हसि॥ १६ ॥ त्वन्मुखाच्छ्रोतुकामोहं
ब्रह्मलोकादिहागतः ॥ उपकारप्रियोविष्णुरितिवेदेविनिश्चितम् ॥ १७ ॥ तस्माल्लोकोपकारायकथासारंवदाधुना ॥ तच्छ्रवणमात्रेणनिर्भयंवैंढतेपद
म् ॥ १८ ॥ नारदस्यवचःश्रुत्वाप्रहस्यभगवानृषिः ॥ कथांकथितुमारेभेपुण्यांभुवनपावनीम् ॥ १९ ॥ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ गोपांगनावदनपं
कजषट्पदस्यरासेश्वरस्यरसिकाभरणस्यपुंसः ॥ वृंदावनेविहरतोव्रजभर्त्तुरादेःपुण्यांकथांभगवतःशृणुनारदत्वम् ॥ २०। चक्षुर्निमेषपतितोजगतांवि
धातातत्कर्मवत्सकथितुंभुविकःसमर्थः॥ त्वंचापिनारदमुनेभगवच्चरित्रंजानासिसारसरसंवचसामगम्यम्॥२१॥ तथापिवक्ष्येपुरुषोत्तमस्यमाहात्म्यमस्य

द्रुतमादरेण ॥ दारिद्र्यवैधव्यहरंयशस्यंसत्पुत्रदंमोक्षदमाशुसेव्यम् ॥ २२ ॥ ॥नारदउवाच॥ पुरुषोत्तमस्तुकोदेवोमाहात्म्यंतस्यकिंमुने ॥
अत्यद्भुतमिवाभातिविस्तरेणवदस्वमे ॥ २३ ॥ ॥सूतउवाच॥ नारदोक्तंवचःश्रुत्वामुनिर्नारायणोब्रवीत् ॥ समाधायमनःसम्यक्मुहूर्त्तंपुरुषो
त्तमम् ॥ २४ ॥ ॥श्रीनारायणउवाच॥ पुरुषोत्तमेतिमासस्यनामाप्यस्तिसहेतुकम् ॥ तस्यस्वामीकृपासिंधुःपुरुषोत्तमउच्यते ॥ २५ ॥ ऋ
षिभिःप्रोच्यतेतस्मान्मासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ तस्यव्रतविधानेनप्रीतःस्यात्पुरुषोत्तमः ॥ २६ ॥ ॥नारदउवाच॥ संतिमध्वादयोमासाःसेश्वरा
स्तेश्रुतामया ॥ तन्मध्येनश्रुतोमासःपुरुषोत्तमसंज्ञकः ॥ २७ ॥ पुरुषोत्तमस्तुकोमासस्तस्यस्वामीकृपानिधिः॥पुरुषोत्तमःकथंजातस्तन्मेब्रूहिकृपानिधे
॥ २८ ॥ स्वरूपंतस्यमासस्यसविधानंवदप्रभो ॥ किंकर्त्तव्यंकथंस्नानंकिंदानंतत्रसत्पते ॥ २९ ॥ जपपूजोपवासादिसाधनंकिंचभण्यताम् ॥ तुष्ये
त्कृतेनकोदेवःकिंफलंवाप्रयच्छति ॥ ३० ॥ एतदन्यचयत्किंचितत्त्त्वंब्रूहितपोधन ॥ अनापृष्टमपिब्रूयुःसाधवोदीनवत्सलाः ॥ ३१ ॥ नरायेभुविजा
यंतेपरभाग्यानुवर्तिनः ॥ दारिद्र्यपीडितानित्यंरोगिणःपुत्रकांक्षिणः ॥ ३२ ॥ जडामूकादांभिकाश्चहीनविद्याःकुचैलिनः ॥ नास्तिकालंपटानीचाजज
राःपरसेविनः ॥ ३३ ॥ नष्टाशाभग्नसंकल्पाःक्षीणसत्वाःकुरूपिणः ॥ रोगिणःकुष्टिनोव्यंगानेत्रहीनाश्चकेचन ॥ ३४ ॥ इष्टमित्रकलत्रातपितृमातृ
वियोगिनः ॥ शोकदुःखादिशुष्कांगाःस्वेष्टवस्तुविवर्जिताः ॥ ३५ ॥ पुनर्नैवंविधास्तेस्युर्यत्कृतेनश्रुतेनच ॥ पठितेनानुचीर्णेनतद्वदस्वममप्रभो ॥३६॥
वैधव्यवंध्यतादोषहीनांगत्वदुराधयः॥रक्तपित्तापस्माराराजयक्ष्मादयश्चये ॥३७॥ एतैर्दोषसमूहैश्चदुःखितान्वीक्ष्यमानवान् ॥ दुःखितोऽस्मिजग
न्नाथकृपांकृत्वाममोपरि ॥ ३८ ॥ विस्तरेणवदब्रह्मन्मन्मनोमोदहेतुकम् ॥ समर्थःसर्वतत्वानांनिधानंत्वमसिप्रभो ॥ ३९ ॥ सूतउवाच ॥ इति

॥ अभिनवघनरावरम्यवाचाऽवददभिपूज्यमुनिंसुधांशुशांतम् ॥ ४० ॥ ॥ इतिश्रीबृहन्नार अ०
पु०मा० विदितंतथापिविदितंरसालंजनहितहेतुनिशम्यदेवदेवः ॥ ऋषयऊचुः नारायणोनरसखोयदुवाचशुभंवचः ॥ नार ३
दीयेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेप्रश्नविधिर्नामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ यदुक्तंनारदायैतत्प्रवक्ष्यामियथाश्रुतम् ॥ २ ॥
दायमहाभागतन्नोवदसविस्तरम् ॥ १ ॥ सूतउवाच नारायणवचोरम्यंश्रूयतांद्विजसत्तमाः ॥
॥३॥ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंहरिणापुरा ॥ राज्ञेयुधिष्ठिरायैवश्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ ३ ॥ एकदाधार्मिकोराजाऽजातशत्रुर्युधिष्ठि
रः ॥ द्यूतेपराजितोदुष्टैर्धार्तराष्ट्रैश्छलप्रियैः ॥ ४ ॥ समक्षमग्निसंभूताकृष्णाधर्मपरायणा ॥ दुःशासनेनदुष्टेनकचेष्वादायकर्षिता ॥ ५ ॥ आकृष्टानिच
वासांसिश्रीकृष्णेनसुरक्षिता ॥ पश्चाद्राज्यंपरित्यज्यप्रयाताःकाम्यकंवनम् ॥ ६ ॥ अत्यंतक्लेशमापन्नाःपार्थावन्यफलाशिनः ॥ विल्वकचार्चिताःसर्वे
गजाइववनौकसः ॥ ७ ॥ अथतान्दुःखितान्द्रष्टुंभगवान्देवकीसुतः ॥ जगामकाम्यकवनंमुनिभिःपरिवारितः ॥ ८ ॥ तंदृष्ट्वासहसोत्तस्थुर्देहाःप्रा
णानिवागतान् ॥ पार्थाःसस्वजिरेप्रीत्याश्रीकृष्णंप्रेमविह्वलाः ॥ ९ ॥ तेचानीनमतांभक्त्यायमौहरिपदांबुजम् ॥ द्रौपदीतंननामाशुशनैःशनैरतंद्रिता
॥ १० ॥ तान्दृष्ट्वादुःखितान्पार्थान्चीरदाजिनवाससः ॥ धूलिभिर्धूसरान्रूक्षान्सर्वतःकचसंवृतान् ॥ ११ ॥ पांचालीमपितन्वंगींतादृशींदुःखसंवृ
ताम् ॥ तेषांदुःखमतीवोग्रंदृष्ट्वैवातीवदुःखितः ॥ १२ ॥ धार्तराष्ट्रान्दग्धुकामोभगवान्भक्तवत्सलः ॥ चक्रेकोपंस्वविश्वात्माभ्रूभंगकुटिलेक्षणः ॥ १३ ॥
कोटिकालकरालास्यःप्रलयाग्निरिवोत्थितः ॥ संदष्टौष्ठपुटःप्रोच्चैस्त्रिलोकींज्वलयन्निव ॥ १४ ॥ सीतावियोगसंतप्तःसाक्षाद्दाशरथिर्यथा ॥ तमाल ॥३॥
ध्यनदावीरोबीभत्सुर्जातवेपथुः ॥ १५ ॥ उत्थायकृष्णंतुष्टाववद्धांजलिपुटंभिया ॥ धर्मानुमोदितःशीघ्रंद्रौपद्याचतथापरैः ॥ १६ ॥ अर्जुनस्त

वाच हेकृष्णजगतांनाथनाथनाहंजगद्बहिः ॥ त्वमेवजगतांपातामांनपासिकथंप्रभो ॥ १७ ॥ यच्चक्षुःपतनेनैवब्रह्मणःपतनंभवेत् ॥ तत्कोपेनभवेत्किं
वाकोवेदाकिंभविष्यति ॥ १८ ॥ क्रोधंसंहरसंहर्त्तस्तातततजगत्पते ॥ त्वद्विधानांचकोपेनजगतःप्रलयोभवेत् ॥ १९ ॥ वंदेत्वांसर्वतत्वज्ञंसर्वकारण
कारणम् ॥ वेदवेदांगबीजस्यबीजंश्रीकृष्णमीश्वरम् ॥ २० ॥ त्वमीश्वरोऽसृजःसर्वजगदेतच्चराचरम् ॥ सर्वमंगलमांगल्यबीजरूपःसनातनः ॥२१॥
सकथंस्वकृतंहन्यात्विश्वमेकापराधतः ॥मशकान्भस्मसात्कर्तुंकोवादहतिमंदिरम् ॥ २२ ॥ श्रीनारायणउवाच इतिविज्ञाप्यश्रीकृष्णंफाल्गुनःपर
वीरहा ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाप्रणनामजनार्दनम् ॥ २३ ॥ सूतउवाच हरिःक्रोधंनिरस्याशुसौम्योभूच्चंद्रमाइव ॥ तमालक्ष्यतदासर्वेपांडवाःस्वास्थ्यमाग
ताः ॥ २४ ॥ प्रीत्युत्फुल्लमुखाःसर्वेप्रणेमुःप्रेमविव्हलाः ॥ श्रीकृष्णंपूजयांचक्रुर्वन्यैर्मूलफलादिभिः ॥२५॥ श्रीनारायणउवाच ततःप्रसन्नंश्रीकृष्णं
शरण्यंभक्तवत्सलम्॥विज्ञायावनतोभूत्वाबृहत्प्रेमपरिप्लुतः॥२६॥बद्धांजलिर्गुडाकेशोनामंनामंपुनःपुनः॥तंतथाकृतवान्प्रश्नंयथापृच्छतियंभवान् ॥२७॥
श्रुत्वैवंभगवान्दध्यौमुहूर्त्तमनसाहरिः॥ध्यात्वाश्वास्यसुत्दृद्वर्गंपांचालींचधृतव्रताम् ॥ उवाचवदतांश्रेष्ठःपांडवानांहितंवचः ॥ २८ ॥ श्रीकृष्णउवाच शृ
णुराजन्महाभागबभित्सोत्थयमद्भवः ॥ अपूर्वोयंकृतःप्रश्नोनोत्तरंवक्तुमुत्सहे ॥ २९ ॥ एषगुत्यतरोलोकेऋषीणामपिदुर्घटः॥तथापिवक्ष्येमित्रत्वाद्भक्त
त्वाच्चतवार्जुन ॥ ३० ॥ तदुत्तरमतीवोयंक्रमतःशृणुसुव्रत ॥ मध्वादयश्चयेमासालवपक्षाश्चनाडिकाः ॥ ३१ ॥ यामास्त्रियामाऋतवोमुहूर्तान्ययनेउ
भे ॥ हायनंचयुगान्येवपरार्द्धास्ताःपरेचये ॥ ३२ ॥ नद्योर्णवन्हदाःकूपावापीपल्वलनिर्झराः॥लतौषधिद्रुमाश्चैवत्वक्सारा:पादपाश्चये ॥ ३३ ॥ वनस्प

तिपुरग्रामगिरयःपत्तनानिच ॥ एतेसर्वेमूर्तिमंतःपूज्यंतेस्वात्मनोगुणैः ॥३४॥ नतेषांकश्चिदप्यस्तित्वपूर्वःस्वामिवर्जितः ॥ स्वेस्वेऽधिकारेसततंपूज्यंते
फलदायिनः ॥ ३५ ॥ स्वस्वामियोगमाहात्म्यात्सर्वेसौभाग्यशालिनः॥अधिमासःसमुत्पन्नःकदाचित्पांडुनंदन ॥ ३६॥ तमूचुःसकलालोकाअस
हायंजुगुप्सितम्॥ अनर्होमलमासोऽयंरविसंक्रमवर्जितः॥३७॥ अस्पृश्योमलरूपत्वाच्छुभेकर्मणिगर्हितः॥श्रुत्वैतद्वचनंलोकान्निरुद्योगोहतप्रभः॥३८॥
दुःखान्वितोऽतिखिन्नात्मा।चिंताग्रस्तैकमानसः ॥मुमूर्षुरभवत्तेनत्वदयेनविद्रूयता ॥पश्चाद्धैर्यंसमालंब्यमामसौशरणंगतः ॥३९॥ प्राप्तोवैकुंठभवनंयत्राह
मवसंनर ॥ अंतर्गृहंसमागत्यमामसौदृष्टवान्परम् ॥ ४० ॥ अमूल्यरत्नरचितेहेमसिंहासनेस्थितम् ॥ तदानीमामासौदृष्ट्वादंडवत्पतितोभुवि ॥४१॥
प्रांजलिःप्रयतोभूत्वामुंचन्नश्रूणिनेत्रतः ॥ वाचागद्गदयासौम्यंबभाषेधैर्यमुद्वहन् ॥४२॥ सूतउवाच॥इत्युक्त्वाबदरीनाथोविरराममहामुनिः॥ततश्रुत्वा
पुनरेवाहनारदोभक्तवत्सलः ॥४३॥ नारदउवाच इत्थंगत्वाभवनममलंपूर्णरूपस्यविष्णोर्भक्तिप्राप्यंजगदघहरंयोगिनामप्यगम्यम् ॥ यत्रैवास्तेजगद
भयदोब्रह्मरूपीमुकुंदस्तत्पादाब्जंशरणमधितःकिंबभाषेऽधिमासः ॥४४॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येऽधिमासस्यवैकुंठप्रापणंनामतृ
तीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्येहंलोकानांहितकाम्यया ॥ अधिमासेनयत्प्रोक्तंहरेरग्रेशुभंवचः ॥ १ ॥ अधिमासउ
वाच॥ अयिनाथकृपानिधेहरेनकथंरक्षसिमामिहागतम् ॥ कृपणंप्रबलैर्निराकृतंमलमासेत्यभिधांविधायमे॥२॥शुभकर्मणिवर्जितंहिमांनिरधीशंमलिनंस ॥४॥
दैवतैः ॥ अवलोकयतोदयालुताक्वगतातेऽद्यकठोरताकथम् ॥ ३ ॥ वसुदेववरांगनायथाखलकंसानलतःसुरक्षिता ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथात्याव

सिदीनवत्सल ॥ ४ ॥ द्रुपदस्यसुतायथापुराखलदुःशासनदुःखतोऽविता ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ५ ॥ यमुनाविषतोयतोऽ
विताःपशुपालाःपशवोयथात्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ६ ॥ पशवःपशुपास्तदंगनाअवितादावधनंजयाद्यथा ॥ वदमांश
रणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ७ ॥ पृथिवीपतयोयथाविताममगधेशालयबंधनात्त्वया ॥ वदमांशरणगतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ८ ॥ गज
नायकएषयरक्षितोझटितिग्राहमुखाद्यथात्वया ॥ वदमांशरणागतंकथंनतथाद्यावसिदीनवत्सल ॥ ९ ॥ श्रीनारायणउवाच इतिविज्ञाप्यभूमानंविर
रामनिरीश्वरः ॥ मलमासोऽश्रुवदनस्तिष्ठन्नग्रेजगत्पतेः ॥ १० ॥ तदानींश्रीहरिस्तूर्णंकृपयाप्लावितोभृशम् ॥ उवाचदीनवदनंमलमासंपुरःस्थितम् ॥ ११ ॥
श्रीहरिरुवाच वत्सवत्सकिमर्थंतदुःखमग्नोऽसिसांप्रतम् ॥ एतादृशंमहद्दुःखंकिंतेमनसिवर्त्तते ॥ १२ ॥ त्वामहंदुःखसंमग्नमुद्धरिष्यामिमाशुचः ॥
नमेशरणमापन्नःपुनःशोचितुमर्हति ॥ १३ ॥ इहागत्यमहादुःखीपतितोपिनशोचति ॥ किमर्थंत्वमिहागत्यशोकसंभ्रममानसः ॥ १४ ॥ अशोकम
जरंनित्यंसानंदंमृत्युवर्जितम् ॥ वैकुंठमीदृशंप्राप्यकथंदुःखान्वितोभवान् ॥ १५ ॥ त्वामत्रदुःखितंदृष्ट्वावैकुंठस्थाःसुविस्मिताः ॥ किमर्थमर्तुकामोऽसितन्मे
वत्सवदाधुना ॥ १६ ॥ श्रीनारायणउवाच श्रुत्वेदंभगवद्वाक्यंविभारइवभारभृत् ॥ श्वासोच्छ्वाससमायुक्तउवाचमधुसूदनम् ॥ १७ ॥ अधिमासउ
वाच अज्ञातंकिंचिन्नैवारितसर्वत्रभगवंस्तव ॥ आकाशइवसर्वत्रविश्वंव्याप्यव्यवस्थितः ॥ १८ ॥ चराचरगतोविष्णुःसाक्षीसर्वस्यविश्वदृक् ॥ कूटस्थेत्व
यिसर्वाणिभूतानिचव्यवस्थया ॥ १९ ॥ संस्थितानिजगन्नाथनकिंचिद्भवताविना ॥ किन्नजानासिभगवन्निर्भाग्यस्यममव्यथाम् ॥ २० ॥ तथापिवच्मि

पु०मा० हेनाथदुःखजालमपाकृतम् ॥ तादृशंनैवकस्यापिनश्रुतंनावलोकितम् ॥ २१ ॥ क्षणालवामुहूर्तानिपक्षामासादिवानिशम् ॥ स्वामिनामधिकारिस्तेमोदं अ०
तेनिर्भयाःसदा ॥ २२ ॥ नमेनामनमेस्वामीनहिकाश्चिन्ममाश्रयः ॥ तस्मान्निराकृतःसर्वैःसाधिदेवैःसुकर्मणः ॥ २३ ॥ निषिद्धोमलमासोऽयमित्यं ४
॥५॥ धांवटगःसदा ॥ तस्माद्दिनष्टुमिच्छामिनाहंजीवितुमुत्सहे ॥ २४ ॥ कुजीवितादरंमृत्युर्नैत्यदग्धःकथंस्वपेत् ॥ अतःपरंमहाराजवक्तव्यंनावशिष्यते
॥ २५ ॥ परदुःखासहिष्णुस्त्वमुपकारप्रियोमतः ॥ वेदेषुचपुराणेषुप्रसिद्धःपुरुषोत्तमः ॥२६॥ निजधर्मसमालोच्ययथारुचितथाकुरु ॥ पुनःपुनः
पामरेणनवक्तव्यःप्रभुर्महान् ॥२७॥ मरिष्येहंमरिष्येहंमरिष्येऽहंपुनःपुनः ॥ इत्युक्त्वामलमासोऽयंविरराममिषेःसुत ॥२८॥ ततःपपातसहसासान्निधौ
श्रीरमापतेः ॥ तत्रतंपतितंदृष्ट्वासंसञ्जातासुविस्मिता ॥२९॥श्रीनारायणउवाच ॥ इत्युक्त्वाविरतिमुपागतेऽधिमासेश्रीकृष्णोबहुलकृपाभरावसन्नः ॥ प्रा
वोचज्जलदगभीररावरम्यंनिर्वाणंशिशिरमयूखवन्नयंस्तम् ॥ ३० ॥ सूतउवाच नारायणस्यनिगमर्द्धिपरायणस्यपापौघवार्द्धिवडवाग्निवचोवदातम् ॥
श्रुत्वाप्रहर्षितमनामुनिराबभाषेशुश्रूषुरादिपुरुषस्यवचांसिविप्राः ॥ ३१ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येविज्ञप्तिर्नामचतुर्थोऽध्यायः ॥४॥
नारदउवाच किमुवाचमहाभागश्रुत्वातद्वचनंहरिः ॥ चरणाग्रेनिपतितमधिमासंतपोनिधे ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंह
रिणानघ ॥ धन्योऽसित्वंमुनिश्रेष्ठयन्मांपृच्छसिसत्कथाम् ॥२॥ श्रीकृष्णउवाच शृणुतत्रत्यवृत्तांतंप्रवक्ष्यामितवाग्रतः ॥ नेत्रकोणसमादिष्टस्तदानीं ॥५॥
हरिणार्जुन ॥ ३ ॥ दीजयामासपक्षेणतंमासंमूर्च्छितंखगः ॥ उत्थितःपुनरेवाहनैतन्मेरोचतेविभो ॥ ४ ॥ अधिमासउवाच पाहिपाहिजगद्धातः

पाहिविष्णोजगत्पते ॥ उपेक्षसेकथंनाथशरणंमामुपागतम् ॥ ५ ॥ इत्युक्त्वावेपमानंतंविलपंतंमुहुर्मुहुः ॥ तमुवाचहृषीकेशोवैकुंठानिलयोहरिः॥६
श्रीविष्णुरुवाच उत्तिष्ठोत्तिष्ठभद्रंतेविषादंवत्ससमाकुरु ॥ त्वद्दुःखंदुर्निवार्यंमेप्रतिभातिनिरीश्वर ॥ ७ ॥ इत्युक्त्वामनसिध्यात्वातदुपायंक्षणंप्रभुः ॥
विनिश्चित्यपुनर्वाक्यमुवाचमधुसूदनः ॥ ८ ॥ श्रीविष्णुरुवाच वत्सागच्छमयासार्द्धंगोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ यत्रास्तेभगवान्कृष्णःपुरुषोत्तमईश्वरः
॥ ९ ॥ गोपिकावृंदमध्यस्थोद्विभुजोमुरलीधरः ॥ १० ॥ शारदीयपार्वणेंदुशोभातिरोचनाननः॥कोटिकंदर्पलावण्यलीलाधाममनोहरः ॥ ११॥
पीतांबरधरःस्रग्वीवनमालाविभूषितः ॥ सद्रत्नभूषणःप्रेमभूषणोभक्तवत्सलः ॥ १२ ॥ चंदनोक्षितसर्वांगःकस्तूरीकुंकुमान्वितः ॥ श्रीवत्सव
क्षाःसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितः ॥ १३ ॥ सद्रत्नसाररचितकिरीटीकुंडलोज्ज्वलः ॥ रत्नसिंहासनारूढःपार्षदैःपरिवेष्टितः ॥ १४ ॥ सएवपर
मंब्रह्मपुराणपुरुषोत्तमः ॥ स्वेच्छामयःसर्वबीजंसर्वाधारःपरात्परः ॥१५॥ निरीहोनिर्विकारश्चपरिपूर्णतमःप्रभुः॥प्रकृतेःपरईशानोनिर्गुणोनित्यविग्र
हः ॥ १६ ॥ गच्छावस्तत्रत्वद्दुःखंश्रीकृष्णोव्यपनेष्यति ॥ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वातंकरेकृत्वागोलोकंगतवान्हरिः ॥ १७ ॥ अज्ञानांधत
मोध्वंसंज्ञानवर्त्मप्रदीपकम् ॥ ज्योतिःस्वरूपंप्रलयेपुरासीत्केवलंमुने ॥१८॥ सूर्यकोटिनिभंनित्यमसंख्यंविश्वकारणम् ॥ विभोःस्वेच्छामयस्यैवतज्ज्योति
रुल्बणमहत् ॥ १९ ॥ ज्योतिरभ्यंतरेलोकत्रयमेवमनोहरम् ॥ तस्यैवोपरिगोलोकःशाश्वतोब्रह्मवन्मुने ॥ २० ॥ त्रिकोटियोजनायामोविस्तीर्णोमं
डलाकृतिः ॥ तेजःस्वरूपःसुमहद्रत्नभूमिमयःपरः ॥२१॥ अदृश्योयोगिभिःस्वप्नेदृश्योगम्यश्चवैष्णवैः॥ईशेनविधृतोयोगैरंतरिक्षस्थितोवरः॥२२॥

आधिव्याधिजरामृत्युशोकभीतिविवर्जितः।।सद्रत्नभूपिनासंख्यमंदिरैःपरिशोभितः ।। २३ ।। तदधोदक्षिणेसव्येपंचाशत्कोटिविस्तरात्।। वैकुंठःशि
वलोकश्चतत्समःसुमनोहरः ।। २४ ।। कोटियोजनविस्तीर्णोवैकुंठोमंडलाकृतिः ।। लसत्पीतपटारम्यायत्रतिष्ठंतिवैष्णवाः ।। २५ ।। शंखचक्रगदा
पद्मश्रियाजुष्टचतुर्भुजाः ।। स्त्रियोलक्ष्मीसमाःसर्वाःकूजन्नूपुरमेखलाः ।। २६ ।। सव्येनशिवलोकश्चकोटियोजनविस्तृतः ।। लयशून्यश्चसृष्टौचपार्प
दैःपरिवारितः ।। २७ ।। निवसंतिमहाभागागणायत्रकपर्दिनः ।। भस्मोद्धूलितसर्वांगानागयज्ञोपवीतिनः ।। २८ ।। अर्द्धचंद्रलसद्भालाःशूलपट्टिश
पाणयः।।सर्वेगंगाधराःशूराहर्यंवकाजयशालिनः ।।२९।। गोलोकाभ्यंतरेज्योतिरतीवसुमनोहरम्।। परमाल्हादकंशश्वत्परमानंदकारणम् ।।३० ।।
ध्यायंतेयोगिनःशश्वद्योगेनज्ञानचक्षुषा ।। तदेवानंदजनकंनिराकारंपरात्परं ।। ३१ ।। तज्ज्योतिरंतरेरूपमतीवसुमनोहरम् ।। इंदीवरदलश्यामं
पंकजारुणलोचनम् ।। ३२ ।। कोटिशारदपूर्णेंदुशोभातिरोचनाननम् ।। कोटिमन्मथसौंदर्यलीलाधाममनोहरम् ।। ३३ ।। द्विभुजंमुरलीहस्तंस
स्मितंपीतवाससम् ।। श्रीवत्सवक्षसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितम् ।। ३४ ।। सद्रत्नकोटिखचितकिरीटकटकोज्ज्वलम् ।। रत्नसिंहासनस्थंचवनमालाविभू
षितम् ।। ३५ ।। तदेवपरमंब्रह्मपूर्णश्रीकृष्णसंज्ञकम् ।। स्वेच्छामयंसर्वबीजंसर्वाधारंपरात्परम् ।। ३६ ।। किशोरवयसंशश्वद्गोपवेषविधायकम् ।। ।।६।।
कोटिपूर्णेंदुशोभाढ्यंभक्तानुग्रहकारकम् ।। ३७ ।। निरीहंनिर्विकारंचपरिपूर्णतमंप्रभुम् ।। रासमंडपमध्यस्थंशांतंरासेश्वरंहरिम् ।। ३८ ।। मंगलंमं
गलार्हंचसर्वमंगलमंगलम् ।। परमानंदराजंचसत्यमक्षरमव्ययम् ।। ३९ ।। सर्वसिद्धेश्वरंसर्वसिद्धिरूपंचासिद्धिदम् ।। प्रकृतेःपरमीशानंनिर्गुणंनित्यवि

ग्रहम् ॥ ४० ॥ आद्यंपुरुषमव्यक्तंपुरुहूतंपुरुस्तुतम् ॥ नित्यंस्वतंत्रमेकंचपरमात्मस्वरूपकम् ॥ ४१ ॥ ध्यायंतेवैष्णवाःशांताःशांतंशांतिपरायणम् ॥
एवंरूपंपरंबिभ्रद्भगवानेकएवसः ॥ ४२॥ श्रीनारायणउवाच एवमुक्त्वाततोविष्णुरधिमाससमन्वितः॥गोलोकमगमच्छीघ्रंविरजोवेष्टितंपरम् ॥४३॥
सूतउवाच इतीरयित्वागिरमात्तसत्क्रियांमुनीश्वरेतूष्णिमवस्थितेमुनिः ॥ जगाद वाक्यंविधिजोमहोत्सवान्छुश्रूपुरानंदनिघ्नेनवाःकथाः ॥ ४४ ॥ इति
श्रीबृहन्नारदीयेपुराणेश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तममाहात्म्येविष्णोर्गोलोकगमनंनामपंचमोध्यायः ॥ ५ ॥ नारदउवाच वैकुंठाधिपतिर्गत्वा
गोलोकेकिंचकारह ॥ तद्वदस्वकृपांकृत्वामत्यंशुश्रूषवेऽनघ ॥१॥ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्येऽहंयज्जातंतत्रतेऽनघ विष्णुर्गोलोकमगमदधिमा
सेनसंयुतः ॥ २ ॥ तन्मध्येभगवद्धाममणिस्तंभैःसुशोभितम् ॥ ददर्शदूरतोविष्णुर्ज्योतिर्धाममनोहरम् ॥३॥तत्तेजःपिहिताक्षोसौशनैरुन्मील्यलोचने॥
मंदंमंदंजगामाधिमासंकृत्वास्वपृष्ठतः ॥ ४ ॥ उपमंदिरमासाद्यसाधिमासोमुदान्वितः ॥ उत्थितैर्द्वारपालैश्चवंदितांघ्रिर्हरिःशनैः ॥ ५ ॥ प्रविष्टोभगव
द्धामशोभासंमुग्धलोचनः ॥ तत्रगत्वाननामाशुश्रीकृष्णंपुरुषोत्तमम्॥६ ॥ गोपिकावृंदमध्यस्थंरत्नसिंहासनासनम् ॥ नत्वोवाचरमानाथोबद्धांजलिपुटःपु
रः ॥ ७ ॥ श्रीविष्णुरुवाच वंदेविष्णुंगुणातीतंगोविंदमेकमक्षरम् ॥ अव्यक्तमव्ययंव्यक्तंगोपवेषविधायिनम् ॥ ८ ॥ किशोरवयसंशांतंगोपीकांतंम
नोहरम् ॥ नवीननीरदश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ ९ ॥ वृंदावनवनाभ्यंतेरासमंडलसंस्थितम् ॥ लसत्पीतपटंसौम्यंत्रिभंगललिताकृतिम् ॥ १० ॥
रासेश्वरंरासवासंरासोल्लाससमुत्सुकम् ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंपीतवाससमच्युतम् ॥ ११ ॥ इत्येवमुक्त्वातंनत्वारत्नसिंहासनेवरे ॥ पार्षदैःसत्कृतोविष्णुः

 सउवासतदाज्ञया ॥ १२ ॥ श्रीनारायणउवाच इतिविष्णुकृतंस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ पापानितस्यनश्यंतिदुःस्वप्नःसत्फलप्रदः॥ १३ ॥ भक्तिर्भ 
वतिगोविंदेपुत्रपौत्रविवर्द्धिनी ॥ अकीर्तिःक्षयमाप्नोतिसत्कीर्तिर्वर्द्धतेऽचिरम् ॥ १४ ॥ उपविष्टस्ततोविष्णुःश्रीकृष्णचरणांबुजे ॥ नामयामासतंमासंवे 
 पमानंतदग्रतः ॥ १५ ॥ तदापप्रच्छश्रीकृष्णःकोयंकस्मादिहागतः ॥ कस्माद्रुदतिगोलोकेनकश्चिद्दुःखमश्नुते ॥ १६ ॥ गोलोकवासिनःसर्वेसदानं
दपारिप्लुताः॥स्वप्नेपिनैवशृण्वंतिदुर्वार्ताचदुरन्वयाम् ॥१७॥ तस्मादयंकथंविष्णोमदग्रेदुःखितःस्थितः॥मुंचन्नश्रूणिनेत्राभ्यांवेपतेचमुहुर्मुहुः ॥१८॥ श्री
नारायणउवाच नवांबुदानीकमनोहरस्यगोलोकनाथस्यवचोनिशम्य ॥ उवाचविष्णुर्मलमासदुःखंप्रोत्थायसिंहासनतःसमग्रम् ॥ १९ ॥ श्रीविष्णुरु
वाच वृंदावनकलानाथश्रीकृष्णमुरलीधर ॥ श्रूयतामधिमासीयदुःखंवाच्मितवाग्रतः ॥ २० ॥ तस्मादहमिहायातोगृहीत्वामुंनिरीश्वरं ॥ दुःखदावा
नलंतीव्रमेतदीयंनिराकुरु ॥ २१ ॥ अयंत्वधिकमासोस्तिव्यपेतरविसंक्रमः ॥ मलिनोयमनर्होस्तिशुभकर्मणिसर्वदा ॥ २२ ॥ नस्नानंनैवदानंचक
र्तव्यंप्रभुवर्जिते ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनस्पतिलतादिभिः ॥ २३ ॥ मासैर्द्वादशभिश्चैवकलाकाष्ठालवादिभिः ॥ अयनेर्हायनैश्चैवस्वामिगर्वसमन्वितैः
॥ २४ ॥ इतिदुःखानलेनैवदग्धोयंमर्तुमुन्मुखः ॥ अन्यैर्दयालुभिःपश्चात्प्रेरितोमामुपागतः ॥ २५ ॥ शरणार्थीहृषीकेशवेपमानोरुदन्मुहुः ॥ सर्वंनि
वेदयामासदुःखजालमसंवृतं ॥ २६ ॥ एतदीयंमहद्दुःखमनिवार्यंभवद्दते ॥ अतस्त्वामाश्रितोनूनंकरेकत्वानिराश्रयं ॥ २७॥ परदुःखासहिष्णुस्त्वमि 
तिवेदविदोजगुः ॥ अतएवंनिरातंकंसानंदंकृपयाकुरु ॥ २८ ॥ त्वदीयचरणांभोजंगतोनैवावशोचते ॥ इतिवेदविदोमिथ्याकथंभाविजगत्पते॥२९॥

मदर्थमपिकर्तव्यमेतद्दुःखनिवारणं ॥ सर्वत्यक्त्वाहमायातोयातंमेसफलंकुरु ॥ ३० ॥ मुहुर्मुहुर्नवक्तव्यंकदापिप्रभुसन्निधौ ॥ वदंत्येवंमहाप्राज्ञानि
त्यंनीतिविशारदाः ॥ ३१ ॥ इतिविज्ञाप्यभूमानंबद्धांजलिपुटोहरिः ॥ पुरस्तस्थौभगवतोनिरीक्षंस्तन्मुखांबुजं ॥ ३२ ॥ ऋषयऊचुः सूतसूतवदा
न्योसिजीवत्वंशाश्वतीःसमाः ॥ पिबामोयन्मुखात्सेव्यंहरिलीलाकथामृतं ॥३३॥ गोलोकवासिनासूतकिमुक्तंकिंकृतंवद ॥ विष्णुश्रीकृष्णसंवादःसर्व
लोकोपकारकः ॥ ३४ ॥ विधिसुतःकिमपृच्छत्सपीश्वरंतदधुनावदसूततपस्विनः ॥ परमभागवतःसहरेस्तनुस्तदुदितंवचनंपरमौषधं ॥ ३५ ॥ इ
तिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमविज्ञप्तिर्नामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ सूतउवाच भवद्भिर्यःकृतःप्रश्नस्तमची
करदाशुगः ॥ यदुत्तरमुवाचेशस्तद्ददामितपोधनाः ॥१॥ नारदउवाच विप्रश्रवसिमौनमास्थितेसंनिवेद्यपरदुःखमपारं ॥ किंचकारपुरुषोत्तमःप
रस्तद्वदस्वबदरीपतेऽधुना ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच गोलोकनाथोयदुवाचविष्णुंतदेवगुह्यंकथयामिवत्स ॥ वाच्यंसुभक्तायसदास्तिकायशुश्रूषवेदंभ
विवर्जिताय ॥ ३ ॥ सुकीर्तिकृत्पुण्यकरंयशस्यंसत्पुत्रदंवश्यकरंचराज्ञां ॥ दारिद्र्यदावाग्निरनल्पपुण्यैःश्राव्यंतथाकार्यमनन्यभक्त्या ॥ ४ ॥ श्री
पुरुषोत्तमउवाच समीचीनंकृतंविष्णोयदत्रागतवान्भवान् ॥ मलमासंकरेकृत्वालोकेकीर्तिमवाप्स्यसि ॥ ५ ॥ यस्त्वयोरीकृतोजीवःसमयैवोररीकृतः
॥ अतएनंकरिष्यामिसर्वोपरिमयासमं ॥ ६ ॥ गुणैःकीर्त्यानुभावेनषड्भगैश्वपराक्रमैः ॥ भक्तानांवरदानेनगुणैरन्यैश्चमामकैः ॥ ७ ॥ अहमे
तैर्यथालोकेप्रथितःपुरुषोत्तमः ॥ तथायमपिलोकेषुप्रथितःपुरुषोत्तमः ॥ ८ ॥ अस्मैसमर्पिताःसर्वेयेगुणामयिसंस्थिताः ॥ पुरुषोत्तमेतिमन्ना

मप्रथितंलोकवेदयोः ॥ ९ ॥ तदप्यस्मैमयादत्तंतवतुष्ट्यैजनार्दन ॥ अहमेवास्यसंजातःस्वामीचमधुसूदन॥ १० ॥ एतन्नाम्नाजगत्सर्वंपवित्रंचभवि
ष्यति ॥ मत्साहृश्यमुपागम्यमासानामधिपोभवेत् ॥ ११ ॥ जगत्पूज्योजगद्वंद्योमासोयंतुभविष्यति ॥ पूजकानांचसर्वेषांदुःखदारिद्र्यखंडनः॥१२॥
सर्वेमासाःसकामाश्चनिष्कामोयंमयाकृतः ॥ मोक्षदःसर्वलोकानांमत्तुल्योयंमयाकृतः ॥ १३ ॥ अकामःसर्वकामोवायोधिमासंप्रपूजयेत् ॥ कर्माणि
भस्मसात्कृत्वामामेवैप्यत्यसंशयं ॥ १४ ॥ यदर्थंचमहाभागायतिनोब्रह्मचारिणः ॥ तपस्यंतिमहात्मानोनिराहाराहृढव्रताः ॥ १५ ॥ फलपत्रानिला
हाराःकामक्रोधविवर्जिताः ॥ जितेंद्रियचयाःसर्वेप्रावृट्कालेनिराश्रयाः ॥ १६ ॥ शीतातपसहाश्चैवयतंतेगरुडध्वज ॥ तथापिनैवमेयांतिपरमंपदमव्य
यं ॥ १७ ॥ पुरुषोत्तमस्यभक्तास्तुमासमात्रेणतत्पदं ॥ अनायासेनगच्छंतिजरामृत्युविवर्जितं ॥ १८ ॥ सर्वसाधनतःश्रेष्ठःसर्वकामार्थसिद्धि
दः ॥ तस्मात्संसेव्यतामेपमासोयंपुरुषोत्तमः ॥ १९ ॥ सीतानिक्षिप्तबीजानिवर्द्धंतेकोटिशोयथा ॥ तथाकोटिगुणंपुण्यंकृतंमेपुरुषोत्तमे ॥ २० ॥
चातुर्मास्यादिभिर्यज्ञैःस्वर्गंगच्छंतिकेचन ॥ तत्रत्यंभोगमासाद्यपुनर्गच्छंतिभूतलं ॥ २१ ॥ विधिवत्सेवतेयस्तुपुरुषोत्तममादरात् ॥ कुलंस्वकीयमु
द्धृत्यमामेवैप्यत्यसंशयं ॥ २२ ॥ मामुपेतोत्रसंसारेजन्ममृत्युभयाकुलं ॥ आधिव्याधिजराग्रस्तंनपुनर्यातिमानवः ॥ २३ ॥ यद्गत्वाननिवर्त्तंतेतत
द्धामपरमंमम ॥ इतिच्छंदोवचःसत्यमसत्यंजायतेकथं ॥ २४ ॥ एतन्मासाधिपश्चाहंमयैवायंप्रतिष्ठितः ॥ पुरुषोत्तमेतिमन्नामतदप्यस्मैसमर्पितं
॥ २५ ॥ तस्मादेतस्यभक्तानांममचिंतादिवानिशं ॥ तद्भक्तकामनाःसर्वाःपूरणीयामयैवहि ॥ २६ ॥ कदाचिन्ममभक्तानामपराधोधिगण्यते ॥

पुरुषोत्तमभक्तानांनापराधःकदाचन॥२७॥ मदाराधनतोविष्णोमदीयाराधनंप्रियं॥मद्भक्तकामनादानेविलंबेऽहंकदाचन॥२८॥मदीयमासभक्तानांन
बिलंबःकदाचन॥मदीयमासभक्तायममैवातीववल्लभाः॥२९॥ यएतस्मिन्महामूढाजपदानादिवर्जिताः॥ सत्कर्मस्नानरहितादेवतीर्थद्विजद्विषः॥३०॥
जायंतेदुर्भगादुष्टाःपरभाग्योपजीविनः॥ नकदाचित्सुखंतेषांस्वप्नेऽपिशशशृंगवत्॥ ३१॥ तिरस्कुर्वंतियेमूढामलमासंममप्रियं॥ नाचरिष्यंतिये
धर्मंतेसदानिरयालयाः॥ ३२॥ पुरुषोत्तममासाद्यवर्षेवर्षेतृतीयके॥ नाचरिष्यंतिधर्मंयेकुंभीपाकेपतंतिते॥ ३३॥ इहलोकेमहद्दुःखंपुत्रपौत्रक
लत्रजं॥ प्राप्नुवंतिमहामूढादुःखदावानलस्थिताः॥ ३४॥ तेकथंसुखमेधंतेयेषामज्ञानतोगतः॥ श्रीमान्पुण्यतमोमासोमदीयःपुरुषोत्तमः॥३५॥
याःस्त्रियःसुभगाःपुत्रसुखसौभाग्यहेतवे॥ पुरुषोत्तमेकरिष्यंतिस्नानदानार्चनादिकं॥३६॥तासांसौभाग्यसंपत्तिसुखपुत्रप्रदोह्यहं॥ यासांमासोगतः
शून्योमन्नामापुरुषोत्तमः॥ ३७॥ नतासामनुकूलोऽहंनसुखंस्वामिजंभवेत्॥ भ्रातृपुत्रधनानांचसुखंस्वप्नेपिदुर्लभं॥ ३८॥ तस्मात्सर्वात्मनासर्वैः
स्नानपूजाजपादिकं॥ विशेषेणप्रकर्त्तव्यंदानंशक्त्यनुसारतः॥३९॥ येनाहमर्चितोभक्त्यामासेऽस्मिन्पुरुषोत्तमे॥ धनपुत्रसुखंभुक्त्वापश्चाद्गोलोक
वासभाक्॥ ४०॥ ममाज्ञयाजनाःसर्वेपूजयिष्यंतिमामकं॥ सर्वेषामपिमासानामुत्तमोयंमयाकृतः॥ ४१॥ अतस्त्वमधिमासस्यचिंतांत्यक्त्वार
मापते॥ गच्छवैकुंठमतुलंगृहीत्वापुरुषोत्तमं॥ ४२॥ श्रीनारायणउवाच इतिरसिकवचोनिशम्यविष्णुःप्रबलमुदापरिगृह्यमासमेनं॥ नवजल
दरुचंप्रणम्यदेवंझटितिजगामनिजालयंखगेन॥ ४३॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेऽधिमासस्यैश्वर्यप्राप्ति

नामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ सूतउवाच नारदःकृतवान्प्रश्नंपुनरेवतपोधनाः ॥ विष्णुश्रीकृष्णसंवादंश्रुत्वासंतुष्टमानसः ॥ १ ॥ नारदउवाच
॥ वैकुंठंगतवतिरुक्मिणीशेकिंजातंतदनुवदप्रभोमे ॥ वृत्तांतंहरिसुतकृष्णयोश्वसर्वेषांहितकरमादिपुंसोः ॥ २ ॥ इतिसंप्रश्नसंतुष्टोभगवा
न्बदरीपतिः॥उवाचपुनरेवामुंजगदानंददंबृहत् ॥ ३ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ अथश्रीरुक्मिणीनाथेवैकुंठंगतवान्मुदा ॥ तत्रगत्वाधिमासंतंवासया
मासनारद ॥ ४ ॥ तत्रत्यवसतिंप्राप्यमोदमानोभवत्तदा ॥ मासानामधिपोभूत्वारमतेविष्णुनासह ॥ ५ ॥ द्वादशोप्यपिमासेपुमलमासंवरंप्रभुः ॥ वि
धायमनसातुष्टोबभूवप्रकृतिप्रियः ॥६॥ अथार्जुनमुवाचेदंभगवान्भक्तवत्सलः॥युधिष्ठिरंचपांचालींनिरीक्षन्कृपयामुने ॥७॥ श्रीकृष्णउवाच जानेऽ
हंराजशार्दूलतपोवनमुपागतैः ॥ भवाद्भिर्दुःखसंमग्नैर्नादृतःपुरुषोत्तमः ॥८॥ वृंदावनकलानाथवल्लभःपुरुषोत्तमः ॥ प्रमादात्गतवान्मासोभवतांकाननौक
साम् ॥ ९ ॥ युष्माभिर्नैवविज्ञातोभयदैपसमन्वितैः ॥ गांगेयद्रोणकर्णेभ्योभयसंत्रस्तमानसैः ॥ १० ॥ कृष्णद्वैपायनादाप्तविद्याराधनतत्परे ॥ इंद्र
कीलंगतवतिबीभत्सौरणशालिनि ॥ ११ ॥ तद्वियोगपरिक्लिष्टैर्नज्ञातःपुरुषोत्तमः ॥ युष्माभिःकिंप्रकर्त्तव्यमदृष्टमवलंब्यताम् ॥ १२ ॥ अदृष्टंयादृ
शंपुंसांतादृशंभासतेसदा ॥ अवश्यमेवभोक्तव्यमदृष्टजनितंफलं ॥ १३ ॥ सुखंदुःखंभयंक्षेममदृष्टात्प्राप्यतेजनैः ॥ तस्माददृष्टनिष्ठश्चभवद्भिःस्थीय
तांसदा ॥ १४ ॥ अथापरंप्रवक्ष्यामिभवतांदुःखकारणम् ॥ सेतिहासंमहाराजश्रूयतांमन्मुखादहो ॥ १५ ॥ श्रीकृष्णउवाच पांचालीयंमहाभागापूर्व
जन्मनिसुंदरी ॥ मेधावीद्विजमुख्यस्यपुत्रीजातासुमध्यमा ॥ १६ ॥ कालेनगच्छतातातनसंजातादशवार्षिकी ॥ रूपलावण्यकलितानयनापांगशालि

नी ॥ १७ ॥ चातुर्यगुणसंपन्नापितुरेकैवपुत्रिका ॥ वल्लभातीववर्तेनेयंचतुरागुणसुंदरी ॥१८॥ लालितापुत्रवन्नित्यंनकदाचित्प्रलंभिता ॥ साहित्य
शास्त्रकुशलानीतावपिविशारदा॥१९॥ तन्मातास्वर्गतापूर्वंपित्रासापोषितामुदा ॥ पार्श्वस्थालीसुखंदृष्ट्वापुत्र्यपेत्रसुखस्पृहा ॥२०॥ तर्कयंतीतदाबाला
मामेवंचकथंभवेत् ॥ गुणभाग्यनिधिर्भर्त्तासुखदःसत्सुताःकथं ॥२१॥ एवंमनोरथंचक्रेदैवेनध्वंसितंपुरा ॥ किंकृत्वाकिंविदित्वामेकमुपास्येसुरेश्वर
म्॥ २२॥किंवामुनिमुपातिष्ठेकिंवातीर्थमुपाश्रये॥ममभाग्यंकथंसुप्रभंर्त्ताकोपिनवांच्छति॥२३॥पंडितोपिपितामूढोममभाग्यवशादहो॥विवाहकालेसंप्राप्ते
नदत्तासदृशेवरे॥२४॥अध्यक्षाहंसखीमध्येकुमारीदुःखपीडिता॥नाहंस्वामिसुखाभिज्ञायथाचाल्हिगणोमम॥२५॥ममभाग्यवतीमाताकथंस्वर्गंगतापुरा
॥ एवंचिंताकुलाबालामनोरथमहोदधौ॥२६॥ निमग्नामोहसलिलेशोकमोहोर्मिपीडिता॥मेधावीऋषिराजोसौविचचारमहीतले॥२७॥कन्यादाननि
मित्तंचविचिन्वन्सदृशंवरम्॥तादृशंवरमप्राप्यनिराशःस्वमनोरथे ॥२८॥ सुतास्वकीयभाग्याभ्यांभग्नसंकल्पपंजरः ॥ अवापदैवयोगेनज्वरंतीव्रंसुदारु
णम् ॥ २९ ॥ स्फुटत्सर्वांगसंभिन्नतापज्वालासमाकुलः ॥ श्वासोच्छ्वाससमायुक्तोमहादारुणमूर्च्छया ॥ ३० ॥ प्रस्खलन्निपतन्भूमौमदिरामत्त
वद्भृशं ॥ आगच्छन्नेवभवनंसपपातधरातले ॥३१॥ यावत्सुतासमायातापितरंभयविह्वला ॥ तावन्मुमूर्षुःसंजातोभूसुरस्तामनुस्मरन् ॥३२॥ भावि
नार्थबलेनैवसहसाजातवेपथुः ॥ कन्यादानप्रसंगोत्थमहोत्सवविवर्जितः ॥ ३३ ॥ अथप्राचीनगार्हस्थ्यकृतधर्मपरिश्रमात्॥संसारवासनांत्यक्त्वाहरौ
चित्तमधारयत्॥३४॥सस्मारश्रीहरिंतूर्णंमेधावीपुरुषोत्तमम् ॥ इंदीवरदलश्यामंत्रिभंगललिताकृतिम् ॥ ३५॥ रासेशराधारमणप्रचंडदोर्दंडदूराहत

पु०मा० निर्जरारे।।अत्युग्रदावानलपानकर्त्तुः कुमारिकोच्चारितवस्त्रहर्तः।।३६।।श्रीकृष्णगोविंदहरेमुरारेराधेशदामोदरदीननाथ।।मांपाहिसंसारसमुद्रमग्नंनमो अ०
नमस्तेत्हृषिकेश्वराय।।३७।।इतिमुनिवचनंनिशम्यदूराद्झटितिययुश्चरामुकुंदलोकात्।।तदनुगृतमुनिंकरेगृहीत्वाचरणसरोरुहमीयुरीश्वरस्य।।३८।। ८
॥१०॥ प्राणोत्क्रमणमालोक्यहाहेतिसासुतारुदत्।।अंकेकृत्वापितुर्देहंविललापसुदुःखिता ।। ३९ ।। कुररीवचिरंसातुविलप्यभृशदुःखिता ।। उवाचपितरंबा
लाबेवंतमिवविव्हला ।। ४० ।। बालोवाच ।। हाहापितःकृपासिंधोआत्मजानंददायक ।। कस्यांकेमानिधायाद्यगतोसिवैष्णवपुरम् ।। ४१ ।।
पितृहीनांचमांतातकोवासंभावयिष्यति ।। नभ्रातानैवबंधुश्चनमेमातातपस्विनी ।। ४२ ।। भोजनाच्छादनैश्चिंतांकोमेतातकरिष्यति ।। कथंतिष्ठाम्यहंशू
न्येवेदध्वानिविवर्जिते ।। ४३ ।। आश्रमेतेमुनिश्रेष्ठअरण्यइवनिर्जने ।। अतःपरंमरिष्यामिजीवनेकिंप्रयोजनम् ।। ४४ ।। असंपाद्यविवाहंविधिदु
हितृवत्सल।।क्वगतोसिपितस्तातइहागच्छतपोनिधे ।।४५।। वाणींवदसुधाकल्पांकथंतूष्णीमवस्थितः।।उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेतातचिरंसुप्तोऽसिसांप्रतम् ।।४६।।
इत्युक्त्वाश्रुमुखीबालाविललापमुहुर्मुहुः।। मुक्तकंठंरुरोदार्त्ताकुररीवसुदुःखिता ।। ४७ ।। तत्सुतारोदनंश्रुत्वाविप्रास्तद्वनवासिनः ।। अतीवकरु
णंकोवारोदित्यस्मिंस्तपोवने ।। ४८ ।। मेधाऋषेःसुताशब्दंशनैर्निश्चित्यतापसाः ।। ससंभ्रमाःसमाजग्मुर्हाहाकारसमान्विताः ।। ४९ ।। आ
गत्यददृशुःसर्वेसुतांकस्थंमृतंमुनिं ।। ततःसंरुरुदुःसर्वेमुनयःकाननौकसः ।। ५० ।। सुतोत्संगाच्छवंनीत्वाश्मशानेशिवसान्निधौ ।। अंत्येष्टिविधि ॥१०॥
नाकृत्वातेदहन्काष्ठवेष्टितम् ।। ५१ ।। ततःकन्यांसमाश्वास्यसर्वेतेस्वगृहान्ययुः ।। कन्याधैर्यसमालंब्ययथाशक्त्यकरोत्व्ययं ।। ५२ ।। इ

त्यौर्ध्वदैहिकविधिंप्रणिधायपैत्र्यंपुत्रीनिवासमकरोच्चतपोवनेस्मिन् ॥ सावित्र्यथैपितृजदुःखदवाग्निदग्धारंभेववत्समरणात्सुरभीवबाला ॥ ५३॥ इतिबृह
न्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीविलापोनामाष्टमोऽध्यायः ॥८॥ सूतउवाच ॥ ततस्तंविस्मयाविष्टःपप्रच्छनारदोमुनिः
मेधावीद्विजवर्यस्यसुतावृत्तांतमद्भुतं ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ मुनेमुनिसुतानत्रकिंचकारतपोवने ॥ कोवामुनिवरस्तस्याःपाणिग्रहमचीकरत् ॥ २ ॥
श्रीनारायणउवाच ॥ निवसंत्यास्ततस्तस्याःकियान्कालोविनिर्गतः॥स्मारंस्मारंस्वपितरंशोचंत्याश्चमुहुर्मुहुः ॥ ३ ॥ शून्यसद्मनिसंविष्टांयूथभ्रष्टांमृगी
मिव ॥ गलद्बाष्पौघनयनांज्वलद्धृदयपंकजाम् ॥ ४॥ विनिःश्वासपरांदीनांसंरुद्धामुरगीमिव ॥ चिंतयंतीमपश्यंतींदुःखपारंकृशोदरीं ॥ ५ ॥ तामा
ससादभगवान्भविष्यद्बलनोदितः यदृच्छयावनेतस्मिन्परमःकोपनोमुनिः ॥ ६॥ यद्विलोकनमात्रेणत्रस्येदपिशतक्रतुः॥जटाकलापसंछन्नःसाक्षादिवस
दाशिवः ॥ ७ ॥ यस्त्वज्जनन्याराजेंद्रशैशवेऽतिप्रसादितः ॥ त्रिदशाकर्षिणींविद्यांददावस्यैसुपूजितः ॥ ८ ॥ येनाहमपिभूपालसर्वदेवनमस्कृतः ॥
रथेसंयोजितःसाक्षाद्रुक्मिण्यासहनारद ॥ ९ ॥ उभाभ्यांचालितेमार्गेरथेदुर्वाससान्विते ॥ अत्युग्रयातृषाशुष्यत्ताल्वोष्ठपुटयानया ॥ १० ॥ सु
चितोऽहंजलार्थिन्यास्कंधस्थयुगयापुरा ॥ गच्छन्नेवपदाग्रेणसंपीड्यवसुधातलम् ॥ ११ ॥ आनीतवान्भोगवतींप्रियाप्रेमपरिप्लुतः ॥ सैवोर्ध्वगामिनी
भूत्वातावन्मात्रेणवारिणा ॥ १२ ॥ न्यवारयन्महाराजरुक्मिणीतृषमुल्बणाम् ॥ तद्दृष्ट्वातत्क्षणोद्भूतक्रोधेनप्रज्वलन्निव ॥ १३ ॥ प्रलयाग्निरिवोच्चि
छ्रन्नःशशापकोपनोमुनिः ॥ अहोश्रीकृष्णतेऽत्यंतवल्लभारुक्मिणीसदा॥१४॥यद्वान्मामवज्ञायप्रियाप्रेमपरिप्लुतः ॥ पाययामासपानीयंमाहात्म्यंदर्शयन्स्व

कम् ॥ १५ ॥ दंपत्योरुभयोरेववियोगोऽस्तुयुधिष्ठिर ॥ इतियोदत्तवान्शापंसएवमुनिसत्तमः ॥ १६ ॥ साक्षाद्रुद्रांशसंभूतःकालरुद्रइवापरः॥अ
त्रेरुग्रतपःकल्पवृक्षदिव्यफलंमहत् ॥ १७ ॥ पतिव्रताशिरोरत्नाऽनुसूयागर्भसंभवः ॥ दुर्वासानाममेधावीयथविमूर्त्तिमत्तपः ॥ १८ ॥ नैकतीर्थजल
क्लिन्नजटाभूषितसच्छिराः ॥ तमालोक्यसमायांतंकुमारीशोकसागरात् ॥ १९ ॥ उन्मज्योत्थायधैर्येणववंदेचरणौमुनेः ॥ नत्वास्वाश्रममानीयजान
कीवाल्मिकिंयथा ॥ २० ॥ अर्घपाद्यैर्वन्यफलैःपुष्पैश्चविविधैर्मुनिम् ॥ स्वागतपृच्छयाबालापूजयामाससादरम्॥ततःसविनयाराजन्नुवाचमुनिकन्यका
॥२१॥ बालोवाच नमस्तेस्तुमहाभागअत्रिगोत्रदिवाकर ॥ कुतोऽधिगमनंसाधोदुर्भगायाममाश्रमे ॥ ममभाग्योदयोजातस्तवागमनतोमुने ॥२२॥
अथवामात्पितुःपुण्यप्रवाहप्रेरितोभवान् ॥ संभावयितुमासेवह्यागतोमुनिसत्तमः॥२३॥भवादृशांपादरजस्तीर्थरूपंमहात्मनाम् ॥ स्पृशंत्याःसफलंजन्मसफ
लंचाद्यमेव्रतम् ॥ २४ ॥ अद्यमेसफलंपुण्यमद्यमेसफलोभवः ॥ भवादृशामहापुण्यायन्मेदृष्टिपथंगताः ॥ २५ ॥ एवमुक्त्वाचसाबालातस्थौतूष्णींतद
ग्रतः ॥ सस्मितंमुनिराहेदंदुर्वासाःशंकरांशजः ॥ २६ ॥ दुर्वासाउवाच साधुसाधुद्विजसुतेकुलमभ्युद्धृतंपितुः॥मेधाऋषेःसुतपसःफलमेतादृशीसुता॥
॥२७॥ कैलासादहमागच्छंज्ञात्वातेधर्मशीलताम् ॥ त्वदाश्रममनुप्राप्तस्त्वयासंपूजितोऽस्म्यहम् ॥ २८ ॥ गमिष्यामिवरारोहेशीघ्रंबदरिकाश्रमम् ॥
द्रष्टुंनारायणंदेवंसनातनमुनीश्वरं ॥ २९ ॥ तपश्चरंतमेकाग्रमत्युग्रंलोकहेतवे ॥ बालोवाच ऋषेत्वद्दर्शनादेवशुष्कोमेशोकसागरः ॥ ३० ॥ अतः
परंशुभंभावियस्मात्संभावितात्वया ॥ समुद्भूतबृहज्ज्वालदावहव्यभुजंमुने ॥३१ ॥ किंनवेत्सिदयासिंधोतन्निर्वापयशंकर ॥ हर्षहेतुर्नमेकश्चिद्दृश्यतेस

॥११॥

विचारतः ॥ ३२ ॥ नमाताचपिताभ्रातायोमेधैर्यंप्रयच्छति ॥ कथंकारमहंजीवेदुःखसागरपीडिता ॥ ३३ ॥ यांयांदिशंप्रपश्यामिसासाशून्या
विभातिमे ॥ ममदुःखप्रतीकारंकुरुशीघ्रंतपोनिधे ॥ ३४ ॥ नमांकामयतेकश्चित्पाणिग्रहणहेतवे ॥ अतःपरंभविष्यामिवृषलीतिमहद्भयम् ॥३५ ॥ त
स्मान्नजायतेविद्वानरुचिर्भोजनेमम ॥ ब्रह्मन्मुमूर्षुरस्म्येवइतिमेनिश्चयोऽधुना ॥ ३६ ॥ इत्युक्त्वाश्रुमुखीबालाविरराममतदग्रतः ॥ दुर्वासास्तदुपायार्थं
विचारमकरोत्तदा ॥ ३७॥ श्रीनारायणउवाच इतिमुनितनयावचोनिशम्यबहुलतमामुनिराट्विचार्यछंदः ॥ अतिशयकृपयाविलोक्यबालांकि
मपिहितंनिजगादसारभूतम् ॥ ३८ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येदुर्वासस्तपोवनागमनंनामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ नारदउ
वाच किंविचार्यबृहद्ब्रामापरमःकोपनोमुनिः ॥ अब्रवीदृषिकन्यांतांतन्मेब्रूहितपोनिधे ॥ १ ॥ सूतउवाच नारदस्यवचःश्रुत्वाप्रोवाचबदरीप
तिः ॥ दुर्वासोवचनंमुख्यंसर्वेषांहितकृत्द्विजाः ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्येऽहंयदुक्तंमुनिनातदा ॥ मेधावीतनयादुःखमपनेतुंकृपा
लुना ॥ ३ ॥ दुर्वासाउवाच शृणुसुंदरिवक्ष्यामिगुह्याद्गुह्यतरंमहत् ॥ आख्येयंनैवकस्यापित्वदर्थंतुविचारितं ॥ ४ ॥ नविस्तरंकरिष्यामिसमासे
नब्रवीमिते ॥ इतस्तृतीयःसुभगेमासस्तुपुरुषोत्तमः ॥ ५ ॥ तस्मिन्स्नातोनरस्तीर्थेमुच्यतेभ्रूणहत्यया ॥ एतत्तुल्यानकोप्यन्यःकार्त्तिकादिषुसुंदरि
॥६॥ सर्वेमासास्तथापक्षाःपर्वाण्यन्यानियानिच ॥ पुरुषोत्तममासस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥७॥साधनानिसमस्तानिनिगमोक्तानियानिच ॥ मास
स्यैतस्यनार्हंतिकलामपिचषोडशीम् ॥ ८ ॥ द्वादशाब्दसहस्राणिगंगास्नानेनयत्फलम् ॥ गोदावरीसकृत्स्नानात्तत्फलंसिंहगेगुरौ ॥ ९ ॥ तदे

वफलमाप्नोतिमासेवैपुरुषोत्तमे ॥ सकृत्सुस्नानमात्रेणयत्रकुत्रापिसुंदरि ॥१०॥ श्रीकृष्णवल्लभोमासोनाम्नाचपुरुषोत्तमः ॥ तस्मिन्संसेवितेबालेसर्वं
भवतिवांछितं ॥ ११ ॥ तस्मान्निषेवयाशुत्वंमासंतंपुरुषोत्तमम् ॥ मयापिसेव्यतेसोऽयंपुरुषोत्तमवन्मुदा ॥ १२ ॥ एकदाभस्मसात्कर्तुमंबरीषंक्रु
धामया॥मुक्ताकृत्यातदाबालेसुनाभंहारिणाज्वलत् ॥१३॥ मामेवभस्मसात्कर्तुंतदानींप्रेरितंमयि ॥ पुरुषोत्तमव्रतादेवतच्चक्रंसंन्यवर्त्तत ॥१४॥ त्रै
लोक्यंभस्मसात्कर्तुंसमर्थंनचसुंदरि ॥ मय्यर्किचित्करंजातंतदामेविस्मयोऽभवत् ॥१५ ॥ तस्माद्भजस्वसुभगेश्रीमंतंपुरुषोत्तमम् ॥ इत्युक्त्वामुनि
शार्दूलोविररामसुनेःसुताम् ॥१६॥ श्रीकृष्णउवाच दुर्वासोवचनंश्रुत्वाबालामूढधियाऽवदत् ॥ भाविनाप्रेरिताराजन्नसूयाप्रेरितासती ॥ १७ ॥
दुर्वाससंमुनिश्रेष्ठंमनसिक्रोधसंयुता ॥ बालोवाच नमह्यंरोचतेब्रह्मन्यदुक्तंभवतामुने ॥ १८ ॥ कथंमाघादयोमासाअकिंचित्करतांगताः ॥ क
थंकार्त्तिकमासंत्वमूनंवदासितद्वद ॥ १९ ॥ वैशाखःसेवितःकिंवानदास्यतिसुकामितम् ॥ सदाशिवादयोदेवाःफलदाःकिंनसेविताः ॥ २० ॥ अ
थवाभुविमार्त्तंडोदेवःप्रत्यक्षदर्शनः ॥ सार्किनदाताकामानांदेवीचजगदंबिका ॥ २१ ॥ गणेशःसेवितःकिंवानसंयच्छतिकामितम् ॥ व्यतीपाता
दिकान्योगान्देवान्शर्वादिकानपि ॥ २२ ॥ सर्वानुल्लंघ्यवदतस्त्रपार्किंतेनजायते ॥ अयंतुमलिनोमासःसर्वकर्मविगर्हितः ॥ २३ ॥ असूर्यसंक्र
मःश्रेष्ठःक्रियतेचकथंमुने ॥ वेदाहंसर्वदुःखानांपारदंश्रीहरिंपरम् ॥२४ ॥ नान्यंपश्यामिभूदेवचिंतयंतीदिवानिशम् ॥ रामाद्वाजानकीजानेःशं
करात्पार्वतीपतेः ॥ २५ ॥ नान्यःकोपिमहान्देवोयोमेदुःखंव्यपोहति ॥ एतान्विहायविप्रेंद्रकथंस्तौषिमलंमुने ॥ २६ ॥ एवमुक्तस्तयाविप्रपुत्र्या

सक्रोधनोमुनिः ॥ जाज्वल्यमानवपुषाक्रोधसरक्तलोचनः ॥ २७ ॥ तथापिनशशापैनांमित्रजांकृपयान्वितः ॥ मूढेयंनैवजानातिहिताहितमपूर्ण
धीः ॥ २८ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यंदुर्ज्ञेयंविदुषामपि ॥ किमुताल्पधियांपुंसांकुमारीणांविशेषतः ॥ २९ ॥ पितृहीनाकुमारीयंबालादुःखाग्निभर्जि
ता ॥ अतीवोग्रतरंशापंमदीयंसहतेकथम् ॥ ३० ॥ इत्येवंकृपयाक्रोधंसंजहारमनस्थितम् ॥ स्वस्थोभूत्वामुनिःप्राहतांबालामतिविव्हलाम् ॥ ३१ ॥
दुर्वासाउवाच अहोबालेनमेकोपोमित्रजेत्वयिकश्चन ॥ यत्तेमनसिनिर्भाग्येयथारुचितथाकुरु ॥ ३२ ॥ अपरंश्रूयतांबालेभविष्यंकिंचिदुच्य
ते ॥ पुरुषोत्तममासस्ययत्त्वयाऽनादरःकृतः ॥ ३३ ॥ सर्वथातत्फलंभाविइहवापरजन्मनि ॥ अतःपरंगमिष्यामिनरनारायणालयम् ॥ ३४ ॥
नशशापिमयाभीरुमन्मित्रंतेपितायतः ॥ हिताहितंनजानासिबालभावाच्छुभाशुभम् ॥ ३५ ॥ स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिमास्तुकालात्ययोमम ॥ शुभंशुभे
तरंभाविनकेनाप्यनुलंघ्यते ॥ ३६ ॥ श्रीकृष्णउवाच इत्युदीर्यजगामाशुतामसस्तापसोमुनिः ॥ तत्क्षणंनिःप्रभासाभूत्पुरुषोत्तमहेलया ॥ ३७ ॥
विमृश्यसुचिरंकालंतत्कालफलदंशिवम् ॥ आराधयामिदेवेशंतपसापार्वतीपतिम् ॥ ३८ ॥ इतिनिश्चित्यमनसामेधावीतनयानृप ॥ दुष्करंतत्तपःक
र्तुमियेषस्वाश्रमेस्थिता ॥ ३९ ॥ सूतउवाच आर्षेयीप्रबलमुनेर्वचोविनिंद्यप्रोद्युक्तांधकरिपुसेवनेवनेस्वे ॥ लक्ष्मीशंबहुलफलप्रदंविहायसावित्रिपितिम
पितादृशंनिरस्य ॥ ४० ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीशिवाराधनोद्योगोनामदशमोऽध्यायः ॥
॥१० ॥ नारदउवाच अचीकरत्कुमारीयंमहत्कर्ममुदुष्करम् ॥ मुनीनामपिसर्वेषांतन्मेवदमहामुने ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच अथारभतकल्याणीत

पः परमदारुणम् ॥ चिंतयंतीशिवंशांतंपंचवक्रंसनातनम् ॥ २ ॥ भुजंगभूषणंदेवंनंदिभृंगिनिषेवितं ॥ चतुर्विंशतितत्वैश्चगुणैस्त्रिभिरभिष्टुतम् ॥ ३॥ अ॰
 महासिद्धिभिरष्टाभिः प्रकृत्यापुरुषेणच ॥ चंद्रखंडलसद्भालंजटाजूटविराजितम् ॥ ४ ॥ चचारदुश्चरंबालातमुद्दिश्यपरंतपः ॥ पंचाग्नीनांच १०
मध्येसास्थायिनीग्रीष्मगेरवौ ॥ ५ ॥ हेमंतेशिशिरेचैवशीतवार्यंतरस्थिता ॥ व्यक्तवक्त्रातथारेजेजलस्थंकमलंयथा ॥ ६ ॥ शिरोधःप्रसृतश्या
 मनीलालकविगुंठिता ॥ जंबालवल्लरीपुंजैर्वेष्टितेवाबभौजले ॥ ७ ॥ अह्मरंध्रोद्गतश्रीमद्भूमराजिर्व्यदृश्यत ॥ नलिनंसेव्यमानेवामिलिंदालिःप्रसर्पिणी
॥ ८ ॥ वर्षास्वनावृताशेतेस्थंडिलेवृसिकान्विते ॥ संध्ययोरुभयोस्तन्वीधूमपानमचीकरत् ॥९ ॥ पुरंदरःपरांचिंतामवापाश्रुत्यतत्तपः ॥ दुर्द्धर्षादिवि
जैःसर्वैःस्पृहणीयामहार्षिभिः ॥ १० ॥ एवंतपसिवृत्तायामार्षेय्यांनृपनंदेन ॥ गतान्यब्दसहस्राणिनवराजन्यभूषण ॥ ११ ॥ संतुष्टस्तपसातस्याभग
वान्पार्वतीपतिः ॥ दर्शयामासबालायैनिजंरूपमगोचरम् ॥ १२ ॥ तदृष्ट्वासहसोत्तस्थौदेहःप्राणमिवागतम् ॥ तपःकृशापिसाबालात्हष्टपुष्टातदाभवत्
॥ १३ ॥ भूरितपसंक्लिष्टादेवमोढागरीयसी ॥ साबालावनताभूत्वाववंदेगिरिजापतिम् ॥१४॥ मानसैरुपचारैस्तंसंपूज्यविश्ववंदितम् ॥ तुष्टावजग
तांनाथंभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ १५ ॥ बालोवाच अयेशैलजावल्लभप्राणनाथप्रभोभर्गभूतेशगौरीशशंभो ॥ नमःसोमसूर्याग्निदिव्यत्रिनेत्रमदाधारमुंडा
स्थिमालिन्नमस्ते॥१६॥ नरोऽनेकतापाभिभूतांगपीडःपरंघोरसंसारवार्द्धौनिमग्नः॥ खलव्यालकालोग्रदंष्ट्राभिदष्टोविमुच्येद्भवंतंशरण्यंप्रपन्नः ॥१७॥वि ॥१३॥
भोयेनबाणःस्वकीयीकृतश्चमृताजीविताश्चभूपालपत्नी॥ दयानाथभूतेशचंडीशभव्यभवत्राणमृत्युंजयप्राणनाथ॥ १८ ॥मखध्वंसकर्त्तःसमस्तारिहर्त्तःस

द्रासेवकानांभवध्वंसकर्तः।।नमोजन्महर्त्तःपुरासृष्टिकर्त्तस्त्वदीयामवप्राणनाथाघहर्त्तः॥१९॥इत्येवंमनसावाचाशिवंस्तुत्वातपस्विनी ॥ विरराममहाभागा
मेधवितनयानृप॥२०॥श्रीकृष्णउवाच तत्कृतंस्तोत्रमाकर्ण्यतपसोग्रतरेणच।।प्रसन्नवदनांभोजस्तामुवाचसदाशिवः॥२१॥शिवउवाच वरंवरयभद्रंते
यस्तेमनसिवांछितः ॥ प्रसन्नोऽस्मिमहाभागेमामाखिदतपास्विनि ॥ २२ ॥तदाकर्ण्यकुमारीयंमहानंदपरिप्लुता ॥ उवाचवचनंराजन्सुप्रसन्नंसदाशिव
म् ॥२३ ॥ बालोवाच दीननाथदयासिंधोप्रसन्नश्चेन्ममोपरि ॥ तदामत्कामितंदेहिमाविलंबंकुरुप्रभो ॥ २४॥ पतिंदेहिपतिंमह्यंपतिंपतिमहंवृणे ॥
पतिंदेहिमहादेवनान्यन्मेचिंतितंहृदि ॥ २५ ॥ एवमुक्त्वातदापैर्यैविरराम कपर्दिनम् ॥ तदाकर्ण्यमहादेवोजगादमुनिकन्यकाम् ॥ २६ ॥शिवउवा
च त्वयायत्स्वमुखेनोक्तंतदस्तुमुनिकन्यके ॥ पंचकृत्वस्त्वयायस्मात्पतिःसंप्रार्थितोऽधुना ॥२७॥ तस्मात्पंचभविष्यंतिपतयस्तवसुंदरि ॥ शूराःसक
लधर्मज्ञाःसाधवःसत्यविक्रमाः ॥ २८ ॥ यज्वानःस्वगुणख्याताःसत्यसंधाजितेंद्रियाः ॥ त्वन्मुखप्रेक्षकाःसर्वेराजन्यागुणशालिनः ॥२९॥ श्री
कृष्णउवाच इत्याकर्ण्यवचस्तस्यधूर्जटेरनातिप्रियम् ॥ उवाचावनताभूत्वाबालावाक्यविशारदा॥३०॥ बालोवाच एवंमेगिरिजाकांतमास्तुलोकेऽति
कौतुकम् ॥ एकस्याएकएवास्तिभर्त्तानार्याःसदाशिव ॥३१॥ नदृष्टानश्रुताक्वापिनार्येकापंचभर्तृका ॥ एकस्यपंचपत्न्यस्तुपुरुषस्यभवंतिहि॥ ३२॥
त्वदीयाहंकथंशंभोभवेयंपंचभर्त्तृका ॥ नैवार्हसिवचस्त्वेवंमयिवक्तुंकृपानिधे॥३३॥ तवैवजायतेलज्जात्वदीयाहंयतःप्रभो ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्याःशं
करःप्राहतांपुनः॥ ३४ ॥ शिवउवाच मास्तुतेऽस्मिन्भवेभीरुभव्यंतत्परजन्मनि ॥ अयोनिसंभवातत्रभविष्यसितपोबलात् ॥३५ ॥ भर्तृजंसुखमासाद्य

ततोयंत्रीपरंपदम् ॥ दुर्वासामेप्रियामूर्तिः सत्वयाऽवमतः पुरा ॥ ३६ ॥ सचेत्कोपावृतः सुभ्रूर्निर्दहेद्भुवनत्रयम् ॥ त्वयागर्वातिरेकेणब्रह्मतेजः प्रमर्दितम्
॥ ३७ ॥ पुरुषोत्तमस्त्वयामासोनकृतोभगवत्प्रियः ॥ यस्मिन्नर्पितमैश्वर्यंश्रीकृष्णेनात्मनः स्वकम् ॥ ३८ ॥ अहंब्रह्मादयोदेवानारदाद्यास्तपस्विनः
॥ यदादेशकराबालेतदाज्ञांकोविलंघयेत् ॥ ३९ ॥ समासोनत्वयामूढेपूजितोलोकपूजितः ॥ अतस्तेपंचभर्त्तारोभविष्यंतिद्विजात्मजे ॥ ४० ॥ ना
न्यथाभावितद्बालेपुरुषोत्तमखंडनात् ॥ योवैनिंदतितंमासंसयातिघोररौरवम् ॥४१॥ विपरितंभवेत्तस्यनकदाप्यन्यथाभवेत् ॥ पुरुषोत्तमस्ययेभक्ताः पु
त्रपौत्रधनान्विताः ॥ ४२ ॥ ऐहिकामुष्मिकींसिद्धिंयातायास्यंतियांतिच ॥ वयंसर्वेपिगीर्वाणाः पुरुषोत्तमसेविनः ॥ ४३ ॥ यस्मिन्संसेवितेशीघ्रंप्री
यतेपुरुषोत्तमः ॥ सेवनीयंकथंमासंनभजामः सुमध्यमे ॥ ४४ ॥ अत्युत्कटानांमहतांवचोमिथ्याकथंवद ॥ अनुनेयाहिमुनयः सदसद्वादवादिनः ॥
॥ ४५ ॥ वदन्नेवंनीलकंठः क्षिप्रमंतर्दधेहरः ॥ चकितासाभवत्बालायूथभ्रष्टामृगीयथा ॥ ४६ ॥ सूतउवाच शशांकलेखांकितभालदेशेसदा
शिवेशैवदिशंप्रयाते ॥ चिंतावबाधेमुनिराजकन्यांहत्वायथावृत्रहणंमुनीशाः ॥ ४७ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येशिववाक्यंना
मएकादशोऽध्यायः ॥११॥ नारदउवाच शितिकंठेगतेनाथबालाकिमकरोच्छुचा ॥ तन्मेवदविनीतायशुश्रूषाधर्मसिद्धये ॥ १ ॥ श्रीनारायणउ
वाच एवमेवपुरापृष्टः श्रीकृष्णः पांडुसूनुना ॥ यदुवाचवचोराज्ञेतन्मेनिगदतः शृणु ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच एवंगतेशिवेराजन्साबालाविगतप्रभा॥
निःश्वासपरमाभीतासाश्रुनेत्राकृशोदरी ॥ ३ ॥ हृदयाग्निलसज्ज्वालाज्वालितांगीकुमारिका ॥ दावाग्निदग्धपत्राढ्यालतेवासतपस्विनी ॥ ४ ॥

दुःखमाप्स्यामातवत्यामेवंकालोमहानगतः ॥ असौतामवचस्कंदतादृशींतापसींप्रभुः ॥ ५॥ सहसातांसमापन्नांफणीवाखुर्निवेशनं ॥ इतिकालेनबालिना
वशंनीतातपस्विनी ॥ ६ ॥ प्रावृण्मेघावृतेव्योम्निविद्युत्सौदामिनीयथा ॥ तथाश्रमेस्वकेनष्टातपसादग्धकल्मषा॥ ७॥ तदानीमेवधर्मिष्ठोयज्ञसेनोनराधि
पः ॥ बृहत्संभारसंपन्नमकरोद्यज्ञमुत्तमम् ॥ ८॥ तद्यज्ञकुंडादुद्भूताकुमारीकनकप्रभा ॥ सेयंद्रुपदशार्दूलतनयाप्रार्थिताभुवि ॥ ९ ॥ द्रौपदीसर्वलो
केषुख्यातैवैयीयापुराभवत् ॥ सेयंस्वयंवरेराजन्मत्स्यवेधेकृतेसति ॥ १० ॥लब्धार्जुनेनपांचालीक्षुभितेराजमंडले ॥ तृणीकृत्यनृपान्सर्वान्भीष्मकर्णा
दिकान्बहून् ॥ ११ ॥ सेयंकचग्रहंप्राप्तादुष्टदुःशासनान्मुने ॥ वचांसिकर्णशूलानिश्राविताबरवर्णिनी ॥ १२ ॥ मयाचोपेक्षिताराजन्पुरुषोत्तमहे
लनात् ॥ यदामयिकृतस्नेहामन्नामान्यवदन्मुहुः ॥ १३ ॥ दामोदरदयासिंधोकृष्णकृष्णजगत्पते ॥ हेनाथहेरमानाथकेशवक्लेशनाशन ॥ १४ ॥
नमातानतातोनचभ्रातृवर्गोनसख्योनजामिर्नवैभागिनेयः ॥ नबंधुर्नचेष्टोनवैप्राणनाथोत्वदृपीकेशसर्वंभवानेवमेऽस्ति ॥ १५ ॥ गोविंदगोपिकानाथदीनबं
धोदयानिधे ॥ दुःशासनपराभूतांकिंनजानासिमांप्रभो ॥ १६ ॥ दुःशासनपराभूतातदाद्रुपदनंदिनी ॥ मदयिस्मरणंप्राप्तविस्मृतापिमयापुरा ॥ १७॥
शीघ्रंगरुडमारुह्यतत्रागत्यास्थितेनवै ॥ पूरितानिमयाराजन्तस्यैवासांस्यनेकशः ॥ १८ ॥ सदामयिकृतस्नेहामत्प्राणामत्परायणा ॥ ममातिवल्लभा
साध्वीसखीमेप्राणसन्निभा ॥ १९ ॥ तथाप्युपेक्षितेयंसापुरुषोत्तमहेलनात् ॥ पुरुषोत्तमतिरस्कारकर्त्तारंपातयाम्यहम् ॥ २० ॥ सर्वथामुनिदेवानांसे
व्योऽयंपुरुषोत्तमः ॥ किंपुनर्मानुषाणांतुसर्वार्थफलदायकः ॥ २१ ॥ तस्मादाराधयस्वैनमागामिपुरुषोत्तमम् ॥ वर्षेचतुर्दशेपूर्णेसर्वंतेभावताशुभम् ॥

॥२२॥ व्यालोकिचिकुरव्रातोयेरस्याःपांडुनंदन ॥ तन्नारीणामहंराजन्निर्वेक्ष्येऽलकान्रुषा ॥२३ ॥ सुयोधनादिभूपालान्सर्वान्नेष्येयमक्षयम् ॥ स अ०
पु०मा० ॥२२॥ व्यालोकिचिकुरव्रातोयेरस्याःपांडुनंदन ॥ तन्नारीणामहंराजन्निर्वेक्ष्येऽलकान्रुषा ॥२५ ॥ यादृशामे ॥१२॥
वैशत्रुक्षयंकृत्वात्वंचराजाभविष्यसि ॥ २४ ॥ नमेक्षीरोदतनयाप्रियानापिहलायुधः ॥ नतथादेवकीदेवीप्रद्युम्नोनापिसात्यकिः ॥ २५ ॥ यादृशामे
प्रियभक्तास्तादृशोनास्तिकश्चन ॥ येनमेपीडिताभक्तास्तेनाहंपीडितःसदा ॥ २६ ॥ द्वेष्यामेनास्तितत्तुल्योयमस्तस्यफलप्रदः ॥ नावलोक्योमयाद्वु
॥१५॥ प्रियभक्तास्तादृशोनास्तिकश्चन ॥ येनमेपीडिताभक्तास्तेनाहंपीडितःसदा ॥ २६ ॥ कुशस्थलींजिगमिषुरुवाचमधुसूदनः ॥ २८॥
ष्टेदंडार्थमापांडव ॥ २७ ॥ श्रीनारायणउवाच श्रीकृष्णस्तान्समाश्वास्यपांडवान्द्रौपदींतथा ॥ कुशस्थलींजिगमिषुरुवाचमधुसूदनः ॥ २८॥
राजन्नयगामिष्यामिद्वारकांविरहाकुलाम् ॥ वसुदेवोमहाभागोबलदेवोममाग्रजः ॥ २९॥ मन्मातादेवकीदेवीगदसांबादयोऽपरे ॥ आहुकाद्याश्च य
दवोरुक्मिण्याद्याश्चयाःस्त्रियः ॥ ३० ॥ सर्वेतेऽनिमिषैर्नेत्रैर्मदागमनकांक्षिणः ॥ मामेवचिंतयंत्येवंमद्दर्शनसमुत्सुकाः ॥३१ ॥ श्रीनारायणउवा
च इत्युक्तवंतंदेवेशंकथंचित्पांडुनंदनाः ॥ हरिप्रयाणमालक्ष्यतमूचुर्गद्गदाक्षरम् ॥३२॥ जीवनंनोभवानेवयथावारिजलौकसाम् ॥ पुनर्दर्शनमल्पेनका
लेनास्तुजनार्दन ॥ ३३॥ पांडवानांहरिर्नाथोनान्यःकश्चिज्जगत्त्रये ॥ इत्थंसर्वैर्वदंत्यद्धातस्मान्नःपाहिसर्वदा ॥ ३४ ॥ नविस्मार्यावयंसर्वेत्वदीयाजग
दीश्वर ॥ अस्मच्चेतोमिलिंदानांजीवनंत्वत्पदांबुजम् ॥३५ ॥ अवलंबनमेवास्तुप्रार्थयामोमुहुर्मुहुः ॥ असकृत्पांडुपुत्रेषुगृणत्स्वेवंयदूद्वहः ॥ ३६ ॥
मंदमंदंसमारुह्यरथंप्रेमपरिप्लुतः ॥ययौद्वारवतीमेतान्पराकृत्यानुगच्छतः ॥ ३७॥ श्रीनारायणउवाच अथश्रीद्वारकानाथेगतेद्वारवतींतदा ॥ राज्ञ ॥१५॥
पिसानुजस्त्वर्ण्यंस्तीर्थानिविचचारह ॥ ३८ ॥ पुरुषोत्तमेमनःकृत्वाब्रह्मन्श्रीभगवत्प्रिये ॥ अनुजानाहकृष्णांचविष्वक्सेनवचःस्मरन् ॥ ३९ ॥ अ

होऽश्रुतमतीवायंमाहात्म्यंपौरुषोत्तमम्॥ कथंसुखानिलभ्यंतेनाभ्यर्च्यंपुरुषोत्तमम् ॥४०॥ सधन्योभारतेवर्षेसपूज्यःश्रेष्ठएवसः ॥ विविधैर्नैयमैर्यस्तुपूजये
त्पुरुषोत्तमम् ॥ ४१ ॥ एवंसर्वेषुतीर्थेषुभ्रमंतःपांडुनंदनाः ॥ पुरुषोत्तममासाद्यव्रतंचेरुर्विधानतः ॥ ४२ ॥ तदंतेराज्यमतुलमवापुर्गतकंटकम् ॥ पू
र्णेचतुर्दशेवर्षेश्रीकृष्णकृपयामुने ॥ ४३ ॥ दृढधन्वानृपःपूर्वंसूर्यवंशसमुद्भवः ॥ पुरुषोत्तममासस्यसेवनान्महतींश्रियम् ॥ ४४ ॥ पुत्रपौत्रसुखंचैवभु
क्त्वाभोगाननेकशः ॥ जगामभगवल्लोकमगम्यंयोगिनामपि ॥ ४५॥ एतन्मासस्यमाहात्म्यमतुलंमुनिसत्तम ॥ नाहंवक्तुंसमर्थोऽस्मिकल्पकोटिशतैर
पि ॥ ४६ ॥ सूतउवाच पुरुषोत्तममासस्यकृष्णद्वैपायनादहम् ॥ माहात्म्यंश्रुतवान्विप्राःसोपिवक्तुंशशाकनो ॥ ४७ ॥ अस्यमाहात्म्यमखिलंवेत्ति
नारायणःस्वयम् ॥ अथवाभगवान्साक्षाद्वैकुंठनिलयोहरिः ॥ ४८ ॥ ब्रह्मादिदेवानतपादपीठगोलोकनाथेनस्वकीकृतस्य ॥ सर्वंमहात्म्यंपुरुषोत्तम
स्यदेवोनजानातिकुतोमनुष्यः ॥ ४९ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमव्रतोपदेशोनामद्वादशोऽध्यायः
॥ १२ ॥ ऋषयऊचुः सूतसूतमहाभागवदनोवदतांवर ॥ दृढधन्वाकथंप्रापपुरुषोत्तमसेवनात् ॥ १ ॥ सौराज्यंपुत्रपौत्रादीन्कलनांचपतिव्रताम् ॥
कथंचभगवल्लोकमवापयोगिदुर्लभम् ॥ २ ॥ शृण्वतांतेमुखांभोजात्कथासारंमुहुर्मुहुः ॥ अलंबुद्धिर्नंनस्तातयथापीयूषपानतः ॥ ३ ॥ अतोविस्तरतो
ब्रूहिइतिहासंपुरातनम् ॥ अस्मद्भाग्यबलेनैवधात्रासंदर्शितोभवान् ॥ ४॥ सूतउवाच सनातनमुनिर्विप्रानारदायपुरातनम् ॥ इतिहासमुवाचेमंसएवप्रो
च्यतेऽधुना ॥५ ॥ शृण्वंतुमुनयःसर्वेचरित्रंपापनाशनम् ॥ यथाधीतंगुरुमुखाद्राज्ञोविदृढधन्वनः ॥ ६ ॥ श्रीनारायणउवाच शृणुराजन्प्रवक्ष्येऽहंभूप

पु०मा० स्यदृढधन्वनः ॥ कथांगुरातनींरम्यांस्वर्धुनीमिवपावनीम्॥७॥आसीद्धैहयदेशस्यगोताश्रीमान्महीपतिः ॥ चित्रधर्मेतिविख्यातोधीमान्सत्यपराक्रमः ॥ अ०
॥८॥ तस्यपुत्रोऽतितेजस्वीदृढधन्वेतिविश्रुतः ॥ ससर्वगुणसंपन्नःसत्यवाक्धार्मिकःशुचिः ॥ ९ ॥ आकर्णांतविशालाक्षःपृथुवक्षामहाभुजः ॥ अवर्द्ध १३
॥१६॥ तमहातेजाःसार्द्धगुणमणैरसौ ॥ १० ॥ अधीत्यसांगान्निगमांश्चतुरश्चतुरोमुदा ॥ सकृन्निगदमात्रेणप्रागधीतानिवस्फुटम् ॥ ११ ॥ दक्षिणांगुरवेद
त्वासंपूज्यविधिवच्चतम् ॥ गुरोरनुज्ञयाधीमान्पितुःपुरमजीगमत् ॥ १२ ॥ जनयन्नयनानंदंनिजपत्तनवासिनाम् ॥ चित्रधर्मापितंपुत्रंदृष्ट्वालेभेपरांमुद
म् ॥ १३ ॥ युवानंसर्वधर्मज्ञंप्रजानांपालनक्षमम् ॥ अतःपरंकिमत्रास्तिसंसारेसारवर्जिते ॥ १४ ॥ आराधयामिश्रीकृष्णंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ प्र
सन्नवदनंशांतंभक्तानामभयप्रदम् ॥ १५ ॥ ध्रुवांबरीषशर्यातिययातिप्रमुखानृपाः ॥ शिबिश्चरंतिदेवश्चशशबिंदुर्भगीरथः ॥ १६ ॥ भीष्मश्चविदुर
श्चैवदुष्यंतोभरतोपिवा ॥ पृथुरुत्तानपादश्चप्रह्लादोऽथविभीषणः ॥ १७॥ एतेचान्येचराजानस्त्यक्त्वाभोगाननेकशः ॥ अध्रुवेणध्रुवंप्राप्ताआराध्यपुरुषो
त्तमम् ॥ १८ ॥ अतोमयापिकर्त्तव्यमरण्येहरिसेवनम् ॥ छित्वास्नेहमयंपाशंदारागारसुतादिषु ॥ १९ ॥ इतिनिश्चित्यमनसासमर्थेदृढधन्वनि ॥
धुरंन्यस्यजगामाशुविरक्तःपुलहाश्रमम् ॥ २० ॥ तत्रगत्वातपस्तेपेश्रीकृष्णंमनसास्मरन् ॥ निस्पृहःसर्वकामेभ्योनिराहारोनिरंतरम् ॥ २१ ॥
कियत्कालंतपस्तप्त्वाहरेर्धामजगामसः ॥ दृढधन्वापिसुश्राव्यस्वपितुर्वैष्णवींगतिं ॥ २२ ॥ हर्षशोकसमाविष्टोह्यकरोदौर्ध्वदैहिकम् ॥ पितृभक्तयामही ॥१६॥
पालोविद्वज्जनवचःस्थितः ॥ २३ ॥ पुष्करावर्त्तकेपुण्येनगरेऽत्यंतशोभिते ॥ राज्यंचकारभूपालोनीतिशास्त्रविशारदः ॥ २४॥ तस्यशीलवतीभार्या

नाम्नायागुणसुंदरी ॥ विदर्भराजतनयारूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ २५ ॥ पुत्रान्सासुषुवेदिव्यांश्चतुरश्चतुरान्शुभान् ॥ पुत्रींचाहमतींनामसर्वलक्षणसंयुताम्॥
॥२६॥ चित्रवाकश्चित्रवाहश्चमणिमांश्चित्रकुंडलः ॥ सर्वेतेमानिनःशूराविख्यातानामभिःपृथक् ॥ २७ ॥ दृढधन्वागुणैःख्यातःशांतोदांतोदृढव्रतः ॥
रूपवान्गुणवान्शूरःश्रीमान्प्रकृतिसुंदरः ॥ २८ ॥ वेदवेदांगविद्वाग्मीधनुर्विद्याविशारदः ॥ सुनिर्जितारिषड्वर्गःशत्रुसंघविदारणः ॥ २९ ॥ क्षम
यापृथिवीतुल्योगांभीर्येसागरोपमः ॥ पितामहसमःसाम्येप्रसादेगिरिशोपमः ॥ ३० ॥ एकपत्नीव्रतधरोरघुनाथइवापरः ॥ अत्युग्रवीर्यःसद्धर्मीका
र्तवीर्यइवापरः ॥ ३१ ॥ श्रीनारायणउवाच एकदानिशिसुप्तस्यचिंतासीत्तस्यभूपतेः ॥ अहोऽयंवैभवःकेनपुण्येनमहताभवत् ॥ ३२ ॥ नमयाचतप
स्तप्तंनदत्तंनहुतंक्वचित्॥ कमिदंपरिपृच्छामिममभाग्यस्यकारणम्॥३३॥एवंचिंतयतस्तस्यरजनीविरतिंगता ॥ ब्राह्ममुहूर्त्तउत्थायस्नानंकृत्वायथाविधि
॥ ३४ ॥ उपस्थायार्कमुग्रंतंसंतर्प्यभगवत्कलाः ॥ दत्वादानानिविप्रेभ्योनमस्कृत्वाऽश्वमारुहत् ॥ ३५ ॥ ततोरण्यंजगामाशुमृगयासक्तमानसः ॥
मृगान्वराहान्शार्दूलान्जघानगवयान्बहून् ॥ ३६ ॥ कश्चिन्मृगोहतोरण्येबाणेनदृढधन्वना ॥ वनाद्वनांतरंयातोबाणमादायसत्वरम् ॥ ३७ ॥ शोणि
तस्रुतिमार्गेणराजाप्यनुययौमृगम् ॥ मृगःकुत्रापिसंलीनोराजाबभ्रामतद्वनम् ॥ ३८ ॥ तृषाक्रांतःसकासारंददर्शसागरोपमम् ॥ तत्रगत्वासुपीत्वा
सोपानीयंतीरमागतः ॥३९ ॥ ततोददर्शन्यग्रोधंघनच्छायंमहातरुम् ॥ तज्जटायांनिबध्याश्वंनिषसादमहीपतिः ॥ ४० ॥ तत्रागमत्खगःकश्चि
त्कीरःपरमशोभनः ॥ मानुषीमीरयन्वाणीमतलांनृपमोहिनीम् ॥ ४१ ॥ शुकःपपाठसुश्लोकमेकमेवपुनःपुनः ॥ संबोधयद्दृढधन्वानमेकाकिनमुपस्थि

तम् ॥ ४२ ॥ विद्यमानातुलसुखमालोक्यातीवभूतले ॥ नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्यसि ॥ ४३ ॥ वारंवारमिदंपद्यंपपाठनृपतेःपुरः ॥ श्रुत्वात
स्यवचोराजामुमुदेमुमुहेऽपिच ॥ ४४ ॥ किमेतदुक्तवान्कीरएकंपद्यंपुनःपुनः ॥ नारिकेलमिवागम्यंदुर्बोधंसारसंभृतम् ॥ ४५ ॥ किंवानायंभवेत्कृ
ष्णद्वैपायनसुतःपरः ॥ श्रीकृष्णसेवकंमूढंमग्नंसंसारसागरे ॥ ४६ ॥ विष्णुरातमिवोद्धर्तुंकृपयामांसमागतः ॥ इतिचिंतयतस्तस्यतत्सेनासमुपाग
 ता ॥ ४७॥ कीरस्त्वदर्शनंप्राप्तोबोधयित्वानराधिपम् ॥ राजास्वपुरमागत्यकीरवाक्यमनुस्मरन् ॥ ४८ ॥ वाच्यमानोपिनावोचद्विनिद्रस्त्यक्तभोज
नः ॥ राज्ञीरहःसमागत्यराजानंपर्यपृच्छत ॥ ४९ ॥ गुणसुंदर्युवाच भोभोपुरुषशार्दूलदौर्मनस्यमिदंकुतः ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठभूपालभुंक्ष्वभोगान्वचोव
द ॥ ५०॥ एवंस्त्रियानुनीतोपिनाकिंचिदवदन्नृपः ॥ स्मरन्शुकवचस्तथ्यंदुर्ज्ञेयममरैरपि॥५१॥सापिबालाविनिःश्वस्यभर्तृदुःखातिपीडिता॥ ननुबो
धनिजस्वामीचिंताकारणमुत्कटम् ॥ ५२ ॥ एवंचिंतानिमग्नस्यराज्ञःकालःकियान्गतः ॥ संदेहसागरोत्तारहेतुंनैवाभिपश्यत ॥ ५३ ॥ नारदउ
वाच इतिचिंतयतोधरापतेर्वदजातंदृढधन्वनश्चकिम् ॥ विमलंचरितंहिवैष्णवंकलुषंहंतिमनाक्श्रुतंमुने ॥ ५४ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममा
हात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदृढधन्वनोमनःखेदोनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ श्रीनारायणउवाच अथचिंतातुरस्यास्यगृहंवा
ल्मीकिराययौ ॥ योरामचरितंदिव्यंचकारपरमाद्भुतम् ॥ १ ॥ दूरादालोक्यभूपालःसमुत्थायससंभ्रमम् ॥ अनीनमत्तच्चरणौदंडवद्भक्तिसंयुतः ॥ 
॥२॥ संपूज्यस्थापयामासतमृषिंपरमासने ॥ पादावंकगतौकृत्वाकराभ्यांसमलालयत् ॥ ३ ॥ पादावनेजनीरापःशिरसाधारयन्मुदा ॥ उवाचस्नि

अयमेसफलंजन्मचयार्थोधिगतःप्रभो ॥ ५॥ श्रुतं
ध्ययावाचारमरन्कीरवचोनृपः ॥ ४ ॥ दृढधन्वोवाच भगवन्कृतकृत्योऽहंभाग्यवानास्मिसांप्रतम् ॥ ॥ ६ ॥ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वामुनिशार्दूलंविररामसभूपतिः ॥ वाल्मी
मेसफलंजातंयद्भवानक्षिगोचरः ॥ किंवर्ण्यंममहद्भाग्यंजगत्पावनपावन ॥ ६ ॥ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वामुनिशार्दूलंविररामसभूपतिः ॥ वाल्मी
किरपितंदृष्ट्वाराजानंविनयान्वितम् ॥ ७ ॥ उवाचपरमप्रीतोहर्षयन्जनतांमुनिः ॥ वाल्मीकिरुवाच साधुसाधुनृपश्रेष्ठत्वय्येतदुपपद्यते ॥८॥ चिंतातुरः
कथंराजन्वदसर्वंमनोगतम् ॥ किंचिद्दातुंस्पृहतेऽस्तितद्वदस्वमहामते॥९॥दृढधन्वोवाच भवदीयपदांभोजकृपयामेसुखंसदा ॥ परंत्वेकोमहान्विदन्नसं
देहोत्दहृदयेमम ॥१०॥ तमपाकुरुशल्यंत्वन्यकीरमुखोद्भूतम् ॥ कदाचिन्मृगयाकामोगतोहंगहनेवने ॥११॥ भ्रमन्नपद्यंकासारंतत्रपीतंजलंमया॥
श्रमापनोदनाकांक्षीमहान्यग्रोधमाश्रितः ॥ १२ ॥ स्निग्धच्छायंसुनिविडंमनोनयननंदनम् ॥ तत्रपद्यंस्थितंकीरंमनोमोदविधायकम् ॥ १३॥ दत्तट
च्चिरहंयावज्जातस्तस्मिन्नतात्रिणि ॥ तावन्मांसंमुखीभूयश्लोकमेकंपपाठह ॥ १४ ॥ विद्यमानातुलसुखमालोक्यातीवभूतले ॥ नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथं
पारमेष्यसि ॥ १५ ॥ इतिवाचःशुकेनोक्ताआकर्ण्याहंसुविस्मितः ॥ नतज्जानाम्यहंब्रह्मन्किमुवाचहरिच्छदः ॥ १६ ॥ इमंमेहार्दसंदेहंभवानुच्छे
त्तुमर्हति ॥ ममराज्यसुखंपुत्राश्चत्वारश्चारुदर्शनाः ॥ १७ ॥ पत्नीपतिव्रतारम्यागजाश्वरथपत्तयः ॥ समृद्धिरतुलाब्रह्मन्केनपुण्येनमेऽभु
ना ॥ १८ ॥ एतत्सर्वंसमासेनाविचार्यवक्तुमर्हसि ॥ श्रुत्वावाक्यानिभूपस्यवाल्मीकिर्मुनिसत्तमः ॥ १९ ॥ प्राणायामपरोभूत्वामुहूर्तंध्यानमास्थितः
करामलकवद्विश्वंभूतंभव्यंभवच्चयत् ॥ २०॥ विलोक्यत्वादिनिश्चित्यराजानंप्रत्युवाचसः ॥ वाल्मीकिरुवाच शृणुभूपतिशार्दूलप्राग्जन्मचरितंतव ॥२१

पु०मा० पुराजन्मनिराजेंद्रभवान्द्राविडदेशजः ॥ द्विजः कश्चित्सुदेवाख्यस्ताम्रपर्णीतटेऽवसन् ॥२२॥ धार्मिकः सत्यवादीचयथालाभेनतोषवान् ॥ वेदाध्ययनसं अ०
पन्नोविष्णुभक्तिपरायणः ॥२३॥ अग्निहोत्रादियागैश्चतोषयामासतंहरिम् ॥सदेवंवर्त्तमानस्यभार्यासीद्वरवर्णिनी ॥ २४॥ गौतमीतिसुविख्यातागौतम १४
॥१८॥ स्यसुताशुभा ॥ पतिंपर्यचरत्प्रेम्णाभवानीवभवंप्रभुम् ॥ २५ ॥ गृहमेधविधौतस्यवर्त्तमानस्यधर्मतः ॥ व्यतीतः सुमहान्कालः प्राप्तश्चैवासंततिर्नहि
॥२६॥ एकदासनसंविष्टः सेव्यमानः स्वकांतया ॥ उवाचवचनंविप्रोविषण्णोगद्गदाक्षरम् ॥२७॥ अयिसुंदरिसंसारेसुखंनास्तिसुतात्परम् ॥ लोकांत
रसुखंपुण्यंतपोदानसमुद्भवम् ॥२८॥ संततिः शुद्धवंश्याहिपरत्रेहचशर्मणे॥ तमप्राप्यवरंपुत्रंजीवितंममनिष्फलम् ॥२९॥ नलालितोमयापुत्रोवेदार्थो
नप्रबोधितः ॥ नोद्वाहश्चकृतस्तस्यवृथाजन्मगतंमम ॥ ३० ॥ सद्योमेमृतिरेवास्तुनत्वायुश्चाप्रियंमम ॥ इत्थंप्रियवचः श्रुत्वासुंदरीखिन्नमानसा॥३१॥
समाश्वासयितुंधीराप्रियवाक्यविशारदा ॥ अब्रवीद्वचः सौम्यंप्रियप्रेमपरिप्लुता ॥ ३२ ॥ गौतम्युवाच मामाप्राणेश्वरब्रूहितुच्छवाक्यानिसांप्रतम् ॥
भवद्विधाभागवतानैवमुह्यंतिसूरयः ॥ ३३ ॥ सत्यधर्मपरोऽसित्वंजितः स्वर्गस्त्वयाविभो॥ कथंपुत्रैः सुखावाप्तिर्ज्ञानिनस्तवसुव्रत ॥ ३४ ॥ चित्रके
तुः पुराब्रह्मन्पुत्रशोकेनतापितः ॥ सनारदेनांगिरसाभ्येत्यसंतारितोभवान् ॥ ३५ ॥ तथांगराजादुःपुत्राद्दैनाद्वनमगान्निशि ॥ तथातेसंततिः स्वामी
नदुःखदाचभविष्यति ॥ ३६ ॥ तथापितवसत्पुत्रलालसाचेत्तपोधन ॥आराधयजगन्नाथंहरिंसर्वार्थदंमुदा ॥ ३७ ॥ यमाराध्यपुराब्रह्मन्कर्दमः ॥१८॥
पुत्रमाप्तवान् ॥ सांख्याचार्यस्तुतंदेवंकपिलंयोगिनांवरम् ॥ ३८ ॥ धर्मपत्न्यावचश्चेत्थंश्रुत्वाविप्रशिरोमणिः ॥ निश्चित्यैवंतयासार्द्धंताम्रपर्णीतटंगतः

॥ ३९ ॥स्नात्वाथविरजेरण्येचचार परमंतपः ॥ शुष्कपर्णजलाहारःपंचमेपंचमेदिने ॥ ४० ॥ चत्वार्यब्दसहस्राणिगतान्येवंतपोनिधेः ॥ तस्यैत
त्तपसाब्रह्मंस्तयोलोकाश्चकंपिरे ॥ ४१ ॥ अत्युग्रंतत्तपोदृष्ट्वाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ प्रादुर्बभूवतरसागरुडोपरिसंस्थितः ॥ ४२ ॥ श्रीना
रायणउवाच ॥ तंदृष्ट्वानवजलदोपमंमुरारिंदोर्दंडैर्नगदवनक्षमैश्चतुर्भिः ॥ संलक्ष्यंमुदितमुखंसुदेवशर्मासाष्टांगंमनतिमकरोन्मुदामुकुंदं ॥ ४३ ॥ इ
तिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ ततस्तुष्टावतंदेवंश्रीकृष्णंभक्तवत्स
लं ॥ बद्धांजालिपुटोभूत्वासुदेवोगद्गदाक्षरं ॥ १ ॥ नमस्तेदेवदेवेशत्रैलोक्याभयदप्रभो ॥ सर्वेश्वरनमस्तेऽस्तुत्वामहंशरणंगतः ॥ २ ॥ पाहिमांपरमे
शानशरणागतवत्सल ॥ जगद्वंद्यनमस्तेऽस्तुप्रपन्नभयभंजन ॥ ३ ॥ जयस्वरूपंजयदंजयेशंजयकारणं ॥ विश्वाधारंविश्वसंस्थंविश्वकारणकारणं
॥ ४ ॥ विश्वैकरक्षकंदिव्यंविश्वघ्नंविश्वपंजरं ॥ फलबीजंफलाधारंफलमूलफलप्रदं ॥ ५ ॥ तेजःस्वरूपंतेजोदंसर्वतेजस्विनांवरं ॥ कृष्णंविष्णुं
वासुदेवंवंदेऽहंदीनवत्सलं ॥ ६ ॥ त्वांब्रह्मादयोदेवास्तोतुंशक्ताजगत्प्रभो ॥ कथंमंदोमनुष्योऽहमल्पबुद्धिर्जनार्दन ॥ ७ ॥ अतिदुःखतरंदीनंत्वदुन्मुखं
मामुपेक्षसे ॥ तत्कथंलोकबंधुत्वंप्रभोलोकेवृथागतं ॥ ८ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ इत्यभिष्टूयभूमानंद्विजस्तस्थौहरेःपुरः ॥ तदाकर्ण्यहरिर्वाक्यमुवाच
जलदस्वनः ॥ ९ ॥ श्रीहरिरुवाच सम्यक्संपादितंवत्सयत्त्वयाचरितंतपः ॥ किमिच्छसिमहाप्राज्ञतपोधनवदस्वमे ॥ १० ॥ तच्चेऽहंवितरिष्यामिसं
तुष्टस्तपसातव ॥ एतादृशंमहत्कर्मनकेनापिकृतंपुरा ॥ ११ ॥ सुदेवउवाच ॥ यदिप्रीतोऽसिहेनाथदीनबंधोदयानिधे ॥ सत्पुत्रंदेहिमेविष्णोपुराणपुरु

षोत्तम ॥ १२ ॥ हरपुत्रंविनाशून्यंगार्हस्थ्यंमेनरोचते ॥ इतिविप्रवचः श्रुत्वाजगादहरिरीश्वरः ॥ १३ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ अदेयमपितेसर्वदा अ०
पु०मा० स्येपुत्रंविनाद्विज ॥ तवपुत्रसुखंवत्सविधात्रानैवनिर्मितं ॥ १४ ॥ त्वदीयभालफलकेवर्णाःसर्वेमयेक्षिताः तत्रनैवास्तितेपुत्रसुखंसप्तसुजन्मसु ॥ १५ ॥ १५
इत्याकर्ण्यहरेर्वाक्यंवज्रनिर्घातनिष्ठुरं ॥ सपपातमहीपृष्ठेछिन्नमूलइवद्रुमः ॥ १६ ॥ पतिंपतितमालोक्यप्रमदास्यतदुःखिता॥रुदयंतीस्वामिनंपुत्रस्पृहाशू
न्यमरूरुदत् ॥ १७ ॥ पश्चाद्धैर्यसमालंब्यसावोचत्पतितंपतिं ॥ गौतम्युवाच ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेनाथकिंनस्मरसिमेवचः ॥ १८ ॥ विधात्रालिखि
॥१९॥ तंभालेतल्लभेतसुखासुखं ॥ किंकरोतिरमानाथःस्वकृतंभुंक्तेनरः ॥ १९ ॥ अभाग्यस्यकृतोद्योगोमुमूर्षोरिवभेषजं ॥ तस्यसर्वंभवेद्व्यर्थंयस्यदैवमद
क्षिणं ॥ २० ॥ ऋतुदानपःसत्यव्रतंभ्योहरिसेवन ॥ श्रेष्ठंसर्वेषुवेदेषुनतोदैवबलंवरं ॥ २१ ॥ तस्मात्सर्वत्रविश्वासंविहायोत्तिष्ठभूसुर॥दैवमेवावलंब्या
शुहरिणाकिंप्रयोजनं ॥ २२ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यास्तांविशोकसमन्वितं ॥ वैनतेयोवदद्विष्णुंक्षोभसंजातवेपथुः॥२३॥ गरुडउवाच शोकसागरसंम
ग्नांब्राह्मणींवीक्ष्यहेहरे ॥ तथैवब्राह्मणंनेत्रगलद्बाष्पकलाकुलं ॥ २४ ॥ दीनबंधोदयासिंधोभक्तानामभयंकर॥भक्तदुःखासहिष्णोस्तेदयाक्वगताप्रभो
॥ २५ ॥ अहोब्रह्मण्यदेवस्त्वंस्वधर्मःक्वमतोप्रभुना॥ वद्भक्तस्यचतुर्भागिमुक्तिःकरतलेस्थिता ॥२६॥अहोतथापिनेच्छंतिविहायभक्तिमुत्तमां॥तदग्रेसि
द्धयश्चाष्टौकिंकरीभूयसंस्थिताः ॥२७॥ त्वन्नामधनमाहात्म्यमेवंसर्वत्रविभुतं ॥ तर्हिविप्रस्यपुत्रेच्छापूरणेकःपरिश्रमः ॥२८॥ गजमर्पयतःपुंसोत्वंकु ॥१९॥
शोकःपरिश्रमः ॥ अतःपरंनकेनापिसत्यंततेपदांबुजं ॥ २९ ॥ यदरष्टगतंपुंसस्तेदवभविताध्रुव ॥ इतिलोकेप्रथाजातात्वद्भक्तिर्वैफल्यंगता ॥ ३० ॥

कर्त्तुमकर्तुंसामार्थ्यंतवसर्वत्रविश्रुतं ॥ तदेवाद्यगतंनाथनचेदस्मैसुतप्रदः ॥३१॥ अतस्त्वंसर्वथादेहिपुत्रमेकंद्विजन्मने ॥ सुदामात्वांसमाराध्यलेभेवैभवमु
त्तमं ॥३२ ॥ सांदीपिनिर्मृतंपुत्रमवापकृपयातव ॥ इतिनिशारंगप्राप्तौदंपतीपुत्रलालसौ ॥३३॥ श्रीनारायणउवाच ॥ इतिगरुडवचोनिशम्यविष्णुर्व
चनमुवाचखगंसुधोपमानं ॥ अयिखगवरपुत्रमेकमस्मैवितरमनोगतमाशुवैनतेय ॥ ३४ ॥ इतिहरिवचनंनिजानुकूलंझटितिनिशम्यखगोतिहृष्ट
चेताः अददद्दातिविषण्णमानसायसुतमनुरूपमिलासुरायरम्यम् ॥३५॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येदृढधन्वोपाख्यानेश्रीनारायणना
रदसंवादेसुदेववरप्रदानंनामपंचदशोऽध्यायः ॥१५॥ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्येहंयद्वृत्तंदृढधन्वने ॥ वाल्मीकिनामहाप्राज्ञचरितंपरमाद्भुतम्
॥ १ ॥ वाल्मीकिरुवाच दृढधन्वन्महाराजशृणुष्ववचनंमम ॥ सुपर्णःकेशवादेशादिदमाहद्विजेश्वरम् ॥२॥ गरुडउवाच सप्तजन्मसुतेपुत्रसुखंनास्ती
तियद्वचः ॥ हरिणोक्तंद्विजश्रेष्ठतत्तथैवतवाधुना ॥ ३ ॥ तथापिस्वामिनाज्ञप्तःकृपयादास्यतेसुतम् ॥ मदंशसंभवःपुत्रोभवितातेतपोधन ॥ ४ ॥ येनत्व
माशिषःसत्यालप्स्यसेगौतमीयुतः॥परंतज्जनितंदुःखंयुवयोर्भविताध्रुवम॥५॥धन्योऽसिद्विजशार्दूलयत्तेजाताहरौमतिः॥सकामाप्यथानिष्कामाहरिभक्तिर्ह
रेःप्रिया॥६॥जलबुद्बुदवत्पुंसांशरीरंक्षणभंगुरम्॥तदासाद्यहरेःपादंधन्याश्चिंतयतेहृदि॥७॥ हरेरन्योनसंसारात्तारयेद्दुदुस्तरात्॥हरेरेवकृपालेशान्म
यादत्तःसुतस्तव॥८॥मनसिश्रीहरिंधृत्वाविचरस्वयथासुखम्॥उदासीनतयास्थित्वाभुंक्ष्वसंसारजंसुखम्॥९॥वाल्मीकिरुवाच दंपत्योःपश्यतोःसद्योदत्वा
वरमनुत्तमम् ॥ खगद्वाराहरिःशीघ्रंययौनिजनिकेतनम्॥१०॥सुदेवोपिसपत्नीकोवरंलब्ध्वामनोगतम्॥आसाद्यस्वगृहंभेजेगार्हस्थ्यसुखमुत्तमम् ॥११॥

पु०मा० कियत्कालक्रमेणास्यादोहदःसमपद्यत॥दशमेमासिसंप्राप्तेपूर्णगर्भोबभूवह ॥१२॥ प्रसूतिकालेसंप्राप्तेसासूतसुतमुत्तमं ॥ सुदेवस्त्वात्मजेजातेजातााल्हा अ०
दोबभूवह ॥ १३ ॥ आहूयजातकंकर्मचकारद्विजसत्तमान् ॥ वृहद्दानंददौतेभ्यःसुस्नातोद्विजसत्तमः ॥ १४ ॥ नामचास्याकरोद्धीमान्ब्राह्मणैः २६
॥२०॥ स्वजनैर्वृतः ॥ अयंसुनःसुपर्णेनदत्तःप्रेम्णाकृपालुना ॥ १५ ॥ शारदेंदुरिवप्रोद्यत्तेजस्वीशुकसन्निभः ॥ शुकदेवेतिनामायंपुत्रोऽस्तुममवल्लभः
॥ १६ ॥ अवर्द्धतसुतःशीघ्रंशुक्लपक्षइवोडुपः ॥ पितुर्मनोरथैःसाकंमातृमानसनंदनः ॥१७ ॥ उपनीयसुतंतातःसावित्रींदत्तवान्मुदा॥संस्कारैर्वैदिकं
प्राप्यब्रह्मचर्यव्रतेस्थितः ॥ १८ ॥ तत्तेजसान्वितोरेजेसाक्षात्सूर्यइवापरः॥वेदाध्ययनमारेभेकुमारोबुद्धिसागरः ॥ १९ ॥ सद्धुद्धानंदयामासस्वगुरुं
गुरुवत्सलः ॥ सकृन्निगदमात्रेणविद्यांसर्वामुपेयिवान्॥२०॥वाल्मीकिरुवाच एकदादेवलोऽभ्यागात्कोटिसूर्यसमप्रभः ॥तमालोक्यसुदेवोऽसौननामदंड
वन्मुदा ॥ २१ ॥ पूजयामासविधिवदर्घ्यपाद्यादिभिर्मुनिम् ॥ आसनंकल्पयामासदेवलायमहात्मने॥२२॥ तत्रोपविष्टोभगवान्देवलोदेवदर्शनः॥चरणे
पतितंदृष्ट्वाकुमारंदेवलोऽब्रवीत् ॥२३ ॥ देवलउवाच भोभोसुदेवधन्योऽसितुष्टस्तेभगवान्हरिः यतस्त्वंप्राप्तवान्पुत्रंदुर्लभंसुंदरंवरम् ॥२४॥ एतादृशः
सुतःक्वापिकस्याप्यनवलोकितः॥विनीतोबुद्धिमान्वाग्मीवेदाध्ययनशीलवान् ॥२५॥एहिपुत्रकिमेतत्तेकरेपश्यामिकौतुकम्॥सच्छत्रंचामरयुगंकमलंय
वसंयुतम् ॥२६॥ आजानुलंबिनौहस्तौहस्तिहस्तसमौतव ॥ आकर्णांतविशालेचचक्षुषीमधुपिंजरे ॥२७॥ वपुर्वर्तुलकंमध्यंवलित्रयविभूषितम्॥ एव ॥२०॥
मुत्कासुतंदृष्ट्वापुनराहोत्सुकंद्विजम् ॥२८॥ अहोसुदेवतनयस्तवायंगुणसागरः ॥ गूढजत्रुःकंबुकंठःस्निग्धकुंचितमूर्द्धजः ॥ २९ ॥ तुंगवक्षाःपृथु

ग्रीवः समकर्णो वृषांसकः ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णः पुत्रो भाग्यनिधिर्महान् ॥३०॥ एकएवमहान्दोषोयेनसर्ववृथाकृतम् ॥ इत्युक्त्वामौलिमाधुन्वन्विनिः
श्वास्याब्रुवन्मुनिः ॥३१॥ पूर्वमायुः परीक्षेतपश्चाल्लक्षणमादिशेत् ॥ निरायुषः कुमारस्यलक्षणैः किंप्रयोजनम् ॥ ३२ ॥ सुदेवतनयोयंतेद्वादशेहाय
नेजले ॥ मृत्युमेष्यतितस्मात्त्वंशोकंमाकुरुमानसे ॥ ३३ ॥ अवश्यंभाविनोभावाभवंत्येवनसंशयः ॥ तत्रप्रतिविधिर्नास्तिमुमूर्षोरिवभेषजम् ॥ ३४ ॥
वाल्मीकिरुवाच इत्युदीर्यगतोब्रह्मलोकंदेवलकोमुनिः ॥ सुदेवः सहगौतम्यापपातधरणीतले ॥ ३५ ॥ विललापचिरंभूमौदेवलोक्तंवचः स्मरन् ॥ अथ
सागौतमीपुत्रंस्वांकमारोप्यधैर्यतः ॥ ३६ ॥ चुचुंबवदनंप्रेम्णापश्चात्पतिमुवाचसा ॥ गौतम्युवाच द्विजराजनकर्तव्याभीतिर्भाव्येषुवस्तुषु ॥ ३७ ॥
नाभाव्यंभविताकुत्रभाव्यमेवभविष्यति ॥ किंनुनोदुःखमापन्नानलरामयुधिष्ठिराः ॥ ३८ ॥ बंधनंबलिराजापिप्राप्तवान्यदवःक्षयम् ॥ हिरण्याक्षोवधं
घोरोवृत्रोपिनिधनंगतः ॥ ३९ ॥ कार्त्तवीर्यःशिरश्छेदंरावणोपितथातवान् ॥ विरहंरघुनाथोपिजानक्याः प्राप्तवान्मुने ॥ ४० ॥ परीक्षिदपिराजर्षि
र्ब्राह्मणान्मृत्युमाप्तवान् ॥ एवंयेभाविनोभावाभवंत्येवमुनीश्वर ॥ ४१ ॥ अतउत्तिष्ठहेनाथहरिंभजसनातनम् ॥ शरण्यंसर्वजीवानांनिर्वाणपददायकम्
॥ ४२ ॥ वाल्मीकिरुवाच इतिनिजवनितावचोनिशम्यप्रकृतिमुपागतवान्सुदेवशर्मा ॥ त्वदिहहरिचरणांबुजंनिधायझटितिजहौशुचमात्मजाद्वियोगम्
॥ ४३ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेसुदेवप्रतिबोधोनामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥
नारदउवाच ततःकिमभवत्तस्यप्रबुद्धस्यमहीपतेः ॥ तन्मेवदकृपासिंधोशृण्वतांपापनाशनम् ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच स्वकीयचरितंश्रुत्वाप्राकृत

पु०मा० नंचकितानन्म् ॥ राजानंपुनरेवाहवाल्मीकिः श्रवणोत्सुकम् ॥ २ ॥ वाल्मीकिरुवाच इतिताःशीतलावाचःसमाकर्ण्यप्रियामुखात् ॥ सुदेवोधैर्यमा अ०
लंब्यहरौचित्तमधारयत् ॥ ३ ॥ निश्वस्यदीनवदनोयद्भाव्यंतद्भविष्यति ॥ इतिनिश्चित्यमनसापुष्पाद्यर्थवनंययौ ॥ ४ ॥ एवंकृतवतस्तस्यकियान्का १७
॥२१॥ लोगतःक्रमात् ॥ समित्कुशफलाद्यर्थकदाचित्काननंययौ ॥ ५ ॥ सुदेवोमनसाध्यायन्हरेःपादसरोरुहम् ॥ तस्मिन्नेवदिनेगच्छद्वापीसूनुःसुहृद्वृतः
॥ ६ ॥ प्रविश्यवापींचिक्रीडेवयस्यैःसहनारिणि ॥ जलयंत्रैःक्षिपन्वारिबालकेषुस्मयन्मुहुः ॥ ७ ॥ जलेक्रीडामुहुःकुर्वन्ग्रीष्मेमोदमुपाययौ ॥ ए
वंसर्वेषुबालेषुक्रीडत्सुप्रेमनिर्भरम् ॥ ८ ॥ अगाधवारिणितिष्ठन्बालकैरुपमर्दितः ॥ सपलायनमान्विच्छन्सुहृद्वर्गभयाद्द्रुतम् ॥ ९ ॥ विधिनानोदि
तस्तत्रनियम्यश्वासमात्मनः ॥ ममज्जागाधतोयेसौवंचयन्नात्मनःसखीन् ॥ १० ॥ तत्रापिव्याकुलीभूयततोनिर्गंतुमुन्मनाः ॥ सहसामृतिमापन्नःकुमा
रोगाधवारिणि ॥ ११ ॥ जलादनिर्गतंवीक्ष्यसर्वेचकितमानसाः ॥ समानवयसःसर्वेहाहाकृत्वाप्रधाविताः ॥ १२ ॥ गौतम्यैकथयामासुर्बृहच्छो
कपराणः ॥ वज्रपातसमांवाचंबालानामनतिप्रियाम् ॥ १३ ॥ श्रुत्वाभूमौपपाताशुगौतमीपुत्रवत्सला ॥ एतस्मिन्नेवसमयेवनाद्विप्रःसमाययौ ॥
॥ १४ ॥ निशम्यपुत्रमरणंवष्टेवावापतद्भुवि ॥ ततउत्थायतौविप्रदंपतीवापिकांगतौ ॥ १५ मृतंपुत्रंसमालिंग्यस्वांकेकृत्वाकलेवरम् ॥ सुदेवःपुत्रव
दनंचुचुंबचमुहुर्मुहुः ॥ १६ ॥ ततःस्वांकेस्थितंपुत्रंमृतंवीक्षन्मुहुर्मुहुः ॥ सरुदन्विलपन्नेवगद्गदाक्षरमूचिवान् ॥ १७ ॥ सुदेवउवाच वदपुत्रशुभांवा ॥२१॥
णींममशोकविनाशिनीम् ॥ शीतलांललितांवत्समनसोमोदमावह ॥ १८ ॥ विहायपितरौवृद्धौनत्वंगंतुमिहार्हसि ॥ वत्साव्हयतिसन्मित्रंवेदाध्ययनहेत

वे ॥ १९ ॥ मुहुराव्हयत्युपाध्यायस्त्वमध्यापनहेतवे ॥ तूर्णमुत्तिष्ठहेपुत्रकथंसुप्तोसिसांप्रतम् ॥ २० ॥ त्वांविहायनगच्छामिगृहेकिंमेप्रयोजनम् ॥ शू
न्यारण्यमिवाद्यैवत्वद्दतेसदनंमम ॥ २१ ॥ वनेपिनैवगच्छामिगमनेकिंप्रयोजनम् ॥ फलमूलप्रियंत्वंचेन्नोत्तिष्ठासिममाग्रतः ॥ २२ ॥ नमयाचरितंग
र्वीब्रह्महत्यापिनोकृता ॥ केनकर्मविपाकेनपुत्रोमेनिधनंगतः ॥ २३ ॥ अहोधातःकिमेतावत्फलंलब्धंत्वयामहत् ॥ लोचनंममदीनस्यवृद्धस्याकृष्यनिर्द
य ॥ २४ ॥ निर्धनस्यधनंवालंदंपत्योरवलंवनम् ॥ हरतस्तेकथंलज्जाजायतेनाहिकुत्रचित् ॥ २५ ॥ सर्वत्रसदयस्त्वंवैमयिनिर्दयतांगतः ॥ कथ
मित्यन्यथाभावोममभाग्यवशादहो ॥ २६ ॥ कुत्राहंशोधयाम्यद्यपुत्रंप्रकृतिसुंदरम् ॥ द्रक्ष्येतवाननंकुत्रपुत्रचारुसुलोचनम् ॥ २७ ॥ पर्जन्यःस्रव
तेवारिसूतेधान्यंवसुंधरा ॥ गिरयोरत्नजातानिमुक्तासारंपयोनिधिः ॥ २८ ॥ नतंदेशंप्रपश्यामियत्रपुत्रंमृतंलभेत् ॥ यद्गात्रंतुसमालिंग्यत्वद्गतंतापमु
त्सृजेत् ॥ २९ ॥ हेवत्सत्वंसकृद्वाचंश्रावयाशुदयांकुरु ॥ विलपत्यतितेमाताकुररीवगतत्रपा ॥ ३० ॥ तांदृष्ट्वातुकथंपुत्रदयानोत्पद्यतेतव ॥ अननु
ज्ञाप्यपितरौनकदापिभवान्गतः ॥ ३१ ॥ आवामपृष्ट्वाकिंदीर्घंमार्गंयातोसिपुत्रक ॥ वेदाध्ययनसद्वाणींकस्यश्रोष्यामिसांप्रतम् ॥ ३२ ॥ त्वामनुस्मरतो
वत्सकलवाक्यंमनोहरम ॥ शतधोदीर्यतेनोद्यहायसंत्हृदयंमम ॥ ३३ ॥ मन्येसुधन्यंकिलकोशलेंद्रंयःकाननंदाशरथौप्रयाते ॥ दधारनोऽसून्सुत
तापदग्धोधिङ्मांसुनस्यप्रलयेप्यनष्टम् ॥ ३४ ॥ गोविंदविष्णोयदुनाथनाथश्रीरुक्मिणीप्राणपतेमुरारे ॥ दीनानुकंपिन्भगवन्दयालोमांपाहिपुत्रानलता
पतप्तम् ॥ ३५ ॥ देवाधिदेवाखिललोकनाथगोपालगोपीशरथांगपाणे ॥ कालिंगकन्याविषदोषहारिन्मांपाहिपुत्रानलतापतप्तम् ॥ ३६ ॥ वैकुंठवि

 ष्णोनरकासुरारेचराचराधारभवाब्धिपोत ॥ ब्रह्मादिदेवानतपादपीठमांपाहिपुत्रानलतापततम् ॥ ३७ ॥ शठोमदन्योभवितानकोपियोदेवकीसूनुव 
चोविलंघ्य ॥ पुत्रेदुराशांकृतवानभाग्योलभेतकाहंष्टविनष्टवस्तु ॥ ३८ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढध 
 न्वोपाख्यानेसुदेवविलापोनामसप्तदशोध्यायः ॥ १७ ॥ नारदउवाच दृढधन्वमहीपालंकिमुवाचततःपरम् ॥ वाल्मीकिर्भगवान्साक्षात्तद्वदस्वतपोनिधे
॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच दृढधन्वासराजर्षिःश्रुत्वाप्राक्तनमात्मनः ॥ सविस्मयःसमापृच्छद्वाल्मीकिंमुनिसत्तमम् ॥ २ ॥ दृढधन्वोवाच ब्रह्मंस्तवव
चोरम्यंसुधाकलांनवंनवम् ॥ पीत्वापीत्वानतृप्तोस्मिभूयोवदततःपरम् ॥३ ॥ वाल्मीकिरुवाच एवंविलपतस्तस्यविप्रस्यजगतीपते ॥ अकालजलदोभ्या
गाद्गर्जयंश्चदिशोदश ॥ ४ ॥ ववौवायुःखरस्पर्शःकंपयन्निवपर्वतान् ॥ बृहल्लसन्महाविद्युत्स्वनेनापूरयन्दिशः ॥ ५ ॥ यावन्मासंववर्षैवमहीपूर्णज
लाभवत् ॥ नासौविज्ञातवान्किंचित्पुत्रशोकाग्नितापितः ॥ ६ ॥ नपपौबुभुजेचैवपुत्रपुत्रइतिब्रुवन् ॥ एवंविलपतस्तस्यमासोयोविगतस्तदा ॥ ७ ॥
श्रीकृष्णवल्लभोमासःसोभवत्पुरुषोत्तमः ॥ अजानतोपितस्यासीत्पुरुषोत्तमसेवनम् ॥ ८ ॥ तेनात्यंतप्रसन्नःसन्प्रादुरासीद्धरिःस्वयम् ॥ नवीनजलद
श्यामोवनमालाविभूषितः ॥ ९ ॥ प्रादुर्भूतेजगन्नाथेविलीनाघनराजयः ॥ ततोददर्शविप्रोसौश्रीकृष्णंपुरुषोत्तमम् ॥ १० ॥ सहसांकगतंपुत्रदेहंभुविनिधा
यच ॥ सपत्नीकोनमश्चक्रेदंडवच्छ्रीहरिंमुदा ॥ ११ ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वासंस्थितःश्रीहरेःपुरः ॥ श्रीकृष्णएवशरणंममास्त्वितिविचिंतयन् ॥ १२ ॥ 
भगवानपितुष्टःसन्पुरुषोत्तमसेवनात् ॥ अवोचन्मधुरांवाणींबृहत्पीयूषवर्षिणीम् ॥ १३ ॥ श्रीहरिरुवाच भोभोसुदेवधन्योसिभाग्यवान्सांप्रतंभवान् ॥

त्वद्भाग्यंवर्णितुंकोवासमर्थोभुवनत्रये ॥ १४ ॥ शृणुवत्सप्रवक्ष्येहंयत्तेभावितपोधन ॥ द्वादशाब्दसहस्रायुःपुत्रस्तेभविताद्विज ॥ १५ ॥ अतःपरंनसं
देहस्तवपुत्रोद्भवेमुखे ॥ मयायंतेसुतोदत्तःप्रसन्नेनद्विजोत्तम ॥ १६ ॥ तवपुत्रसुखंदृष्ट्वादेवगंधर्वमानवाः ॥ सस्पृहास्तेभविष्यंतिप्रसादान्मेद्विजोत्तम ॥
१७ ॥ अत्रतेकथयिष्यामिइतिहासंपुरातनम् ॥ मार्कंडेयेनमुनिनापुराप्रोक्तंरघुंनृपम् ॥ १८ ॥ पुरामुनीश्वरःकश्चिद्धनुर्नामामहामनाः पश्यन्पुत्राधिने
दग्धान्लोकान्दीनमनाअभूत् ॥ १९ ॥ अमरंपुत्रमान्विच्छन्तपरेतेपसुदारुणम् ॥ सहस्राब्देगतेकालेदेवास्तमब्रुवन्मुनिम् ॥ २० ॥वरंवरयभद्रंते
यस्तेमनसिवांछितः ॥ प्रसन्नास्मोवयंसर्वेतीव्रेणतपसातव ॥ २१ ॥श्रीनारायणउच इतिदेववचःश्रुत्वामुतृमोमृतसन्निभम् ॥ वव्रेतपोधनःपुत्रममरंबुद्धि
शालिनम् ॥ २२ ॥ तमूचुर्नैनंराःसर्वेनैवंभूतोस्तिभूतले ॥ पुनराहमुनिर्देवान्निमित्तायुर्भवात्विति ॥ २३ ॥ सुराःप्रोचुर्निमित्तंकिंवदसोप्यवदन्मु
निः ॥ असौमहान्गिरिर्यावत्तावदायुर्विधीयताम् ॥ २४ ॥ एवमस्त्वितिसंपाद्यासेंद्रादेवादिवंययुः ॥ धनुःशर्मासुतंलेभेकालेनाल्पेनतादृशम् ॥ २५
सपुत्रोववृधेतस्यतारापतिरिवांबरे ॥ प्राप्तेतुषोडशेवर्षेपुत्रंप्राहमुनीश्वरः ॥ २६ ॥ हेवत्समुनयःसर्वेनावज्ञेयाःकदाचन ॥ शिक्षितोपितथापुत्रःसोद्वेगा
नकरोन्मुनीन् ॥ २७ ॥ निमित्तायुर्बलोन्मत्तोब्राह्मणानवमन्यते ॥ कदाचिन्माहिषोनामामुनिःपरमकोपनः ॥ २८ ॥ पूजयामासविधिनाशालिग्रा
मशिलांशुभाम् ॥ तदानींससमागत्यतामादायत्वरान्वितः ॥ २९ ॥ चिक्षेपनिजचांचल्यात्कूपेपूर्णजलेहसन् ॥ ततःक्रोधसमाविष्टःकालरुद्रइवापरः
॥ ३० ॥ शशापधनुषःपुत्रमद्यैवम्रियतामयम् ॥ नमृतंपुत्रमालक्ष्यदध्यौमनसिकारणम् ॥ ३१ ॥ निमित्तायुरयंदेवैःकृतोयंधनुषःसुतः ॥ इतिचिंताप

रेणाशुनिःश्वासःप्रकटीकृतः ॥ ३२ ॥ महिषःकोटिशोजातास्तेगिरिःशकलीकृतः ॥ तदानींमृतिमापन्नोमुनिपुत्रोतिदुर्मदः ॥ ३३ ॥ धनुःशर्मा
तिदुःखेनविलळापमुहुर्मुहुः ॥ विलप्यबहुधाविप्रोगृह्यपुत्रकलेवरम् ॥ ३४ ॥ प्रविवेशचितावन्हिपुत्रदुःखातिपीडितः ॥ एवंहठात्पुत्रायेनसुखंयांति
 कुत्रचित् ॥ ३२ ॥ वैनतेयेनयोदत्तस्तनयोयंतपोधन ॥ तेनत्वंपुत्रवान्लोकेस्पृहणीयोभविष्यसि ॥ ३६॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यात्प्रसंन्नेनमयानघ ॥ सु
चिरंस्थापितोयंहितनयःसुखदोस्तुते ॥ ३७ ॥ गार्हस्थ्यमतुलंभुक्त्वासहपुत्रेणसर्वदा ॥ ततस्त्वंब्रह्मणोलोकंगत्वातत्रमहत्सुखम् ॥ ३८ ॥ दिव्या
ब्दवर्षसाहस्त्रंभुक्त्वागंतासिभूतले ॥ ततोराजाचक्रवर्त्तीभविष्यसिद्विजोत्तम ॥ ३९ ॥ दृढधन्वेतिविख्यातःसमृद्धबलवाहनः ॥ संवत्सराणामयुतंरा
ज्यंभोक्ष्यसिपार्थिवम् ॥ ४० ॥ अव्याहतबलैश्वर्यमाखंडलपदाधिकम् ॥ गौतमीयंतवांगार्द्धहारिणीमहिषीतदा ॥ ४१ ॥ पतिसेवारतानित्यंनाम्ना
चगुणसुंदरी ॥ चत्वारस्तेसुताभाव्याराजनीतिविशारदाः ॥ ४२ ॥ कन्यैकाचमहाभागासुशीलासुवरानना ॥ भुंक्त्वाभोगान्महाभागसुरासुरसुदु
र्लभान् ॥ ४३ ॥ कृतार्थोहंधरापीठेइत्यज्ञानविमोहितः ॥ अतिदुस्तरसंसारविषयाकृष्टमानसः ॥ ४४॥ यदाविस्मरसेविष्णुंसंसारार्णवतारकम् ॥
अयंतेतनयोविप्रशुकोभूत्वातदावने ॥ ४५ ॥ वटवृक्षंसमाश्रित्यत्वामेवंबोधयिष्यति ॥ वैराग्योत्पादकंपद्यंपठन्नेवमुहुर्मुहुः ॥ ४६ ॥ श्रुत्वावाक्यंशुक
प्रोक्तंदुर्मनागृहमेष्यसि ॥ अथचिंतार्णवेमग्नंत्यक्त्वाविषयजंसुखम् ॥ ४७ ॥ वाल्मीकिस्त्वांसमागत्यबोधयिष्यतिभूसुर ॥ तद्वाक्यैश्छिन्नसंदेहस्त्य ॥२३॥
क्त्वालिंगंहरेःपदम् ॥ ४८ ॥ गमिष्यसिसपत्नीकःपुनरावृत्तिवर्जितम् ॥ वदत्येवंमहाविष्णौसमुत्तस्थौद्विजात्मजः ॥ ४९ ॥ दंपतीतौसुतंदृष्ट्वामहा

[illegible]भूतु ॥ मुदा [illegible]तुष्ट[illegible]कुसुम[illegible] ॥ ५० ॥ [illegible]मपुकोकेपि[illegible]मितरांपतौ ॥ [illegible]डोप्यसि[illegible]मुतांद्विजम् ॥
५१ ॥ [illegible]किते भूत्वा[illegible] ॥ बद्धांजलिपुटोविप्रः [illegible]महीश्वरम् ॥ ५२ ॥ [illegible]वंसंख्यायके [illegible]गिरा ॥ ५३ ॥
[illegible]तंतेदुःखं तत्रा[illegible]निवादितंयस्मांहे [illegible] ॥ [illegible]कितं[illegible]नैवास्तिनैवास्तिहितद्वाक्यं[illegible]
[illegible]पुत्रे[illegible]तुंनृप ॥ ५४ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीये पुराणे पुरुषोत्तममाहात्म्ये [illegible]पाद्रे सुदेवपुत्र[illegible]नामाऽष्टादशोऽध्यायः ॥१८॥
[illegible] इतिपुत्रांनं[illegible]निमुनि[illegible]तपस्विनः ॥ [illegible]दोमुनिसत्तमः ॥ १ ॥ किमुवाच[illegible]नसुदेवंतपसांनिधिम् ॥ प्रसन्नो
भगवान्विष्णुस्तन्मेब्रूहितपोनिधे ॥ २ ॥ श्रीनारायणउवाच इत्यसावेदितोविष्णुः सुदेवेनमहात्मना ॥ प्रत्याहप्रीणयन्वाचाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ ३ ॥
[illegible] कृतंयत्त्वेनैतदन्यः करिष्यति ॥ नतद्वित्तिभक्त्यानूनंयेनाहंतुष्टिमाततवान् ॥ ४ ॥ अयंममप्रियोमासः प्रख्यातः पुरुषोत्तमः ॥ तत्सेवातेसम
[illegible]नमस्य[illegible]प्रिय ॥ ५ ॥ एक[illegible]मप्युपवासं यः करोत्यस्मिंस्तपोनिधे ॥ अ[illegible]नंतपापानिभस्मीकृत्यद्विजोत्तम ॥ ६ ॥ सुरयानंसमारुह्यवैकुंठंया
[illegible] ॥ [illegible]मास[illegible]कालक[illegible]मात ॥ [illegible]कालेपुतेस्नानं[illegible]प्रतिवासरम् ॥ ७ ॥ अस्नानंत्वयालब्धंमासमात्रंतपोधन ॥ [illegible]
[illegible] ॥ ८ ॥ शोक[illegible]पुरुषोत्तम[illegible] ॥ अ[illegible]जातं[illegible]हितस्यते ॥ ९ ॥ त्वदीयसाधन
[illegible]करिष्यति ॥ [illegible] ॥ १० ॥ [illegible]पुरुषोत्तमम् ॥ तोळयाम[illegible]वानांसन्निधौ

[illegible]गुणाः ॥ ११ ॥ कृष्णेनस्वानिदत्तानिगुणाःपुरुषोत्तमः ॥ तस्माद्भूमिस्थितैर्लोकैः पूज्यतेपुरुषोत्तमः ॥ १२ ॥ पुरुषोत्तममासस्तुसर्वत्रास्तितपो
धन ॥ तत्रापिभूमिलोकेषुभूमितःसफलोभवेत् ॥ १३ ॥ तस्मात्सर्वात्मनाकार्यं[illegible]धन्योस्तिसांप्रतम् ॥ यदस्मिंस्तप्तवानुग्रंतपःपरमदारुणम् ॥ १४
[illegible]मासेभीपुरुषोत्तमे ॥ [illegible]विरहितादरिद्राजन्मजन्मनि ॥ १५ ॥ तस्मात्सर्वात्मनासेव्योमत्प्रियःपुरुषोत्तमः ॥ सएवलभतांया
[illegible]युतोनरः ॥ १६ ॥ श्रीनारायणउवाच एवमुक्त्वाहरिःशीघ्रंजगामजगदीश्वरः ॥ वैनतेयंसमारुह्यवैकुंठममलंमुने ॥ १७ ॥ सपत्नी
[illegible]मुदेतेनसंभृतम् ॥ मृतोत्थितंशुकंदृष्ट्वापुरुषोत्तमसेवनात् ॥ १८ ॥ अजानन्तोममैवासीत्पुरुषोत्तमसेवनम् ॥ तदेवसफलंजातंयेनपुत्रोमृ
तोत्थितः ॥ १९ ॥ अहोएतादृशोमासोनैवदृष्टःकदाचन ॥ इत्येवंविस्मयाविष्टस्तंमासंसमपूजयत् ॥ २० ॥ तेनपुत्रेणमुमुदेसपत्नीकोद्विजोत्तमः ॥
[illegible]॥ २१ ॥ स्तुवन्मासंचविष्णुंचपूजयामाससादरम् ॥ कर्ममार्गस्पृहांत्यक्त्वाभक्तिमार्गैकसस्पृहः ॥ २२ ॥ स
[illegible]पुरुषोत्तमम् ॥ [illegible]हरिप्रिया ॥ २३ ॥ भुक्त्वाथविषयान्सर्वान्सहस्राब्दमहर्निशम् ॥ जगामप
रमंलोकंसपत्नीकोद्विजोत्तमः ॥ २४ ॥ योगिनामपिदुःप्राप्यं[illegible]तत्कुशः ॥ यत्रगत्वानशोचंतिवसंतोहरिसन्निधौ ॥ २५ ॥ तत्रत्यंसुखमा
सादयत्पत्नीकोभुंजतः ॥ सएव[illegible]भूमिपतिः ॥ २६ ॥ पुरुषोत्तममासस्यसेवनात्सकलर्द्धिभाक् ॥ महिषीयंपुराराजन्गौतमीपतिदेव
म ॥ २७ ॥ [illegible] ॥ शुकस्तुतनयःपूर्वजन्मनि[illegible]सुतः ॥ २८ ॥ शुकदेवइतिख्याताहरिणायोनुजीवितः ॥ द्वाद

...स्वामुर्भुक्ताभिर्दुःखी...वित्ताय ॥ २९ ॥ ...रसिपदृष्टं समाश्रितः ॥ स्वामेवागतमालोक्य पितरं पूर्वजन्मनः ॥ ३० ॥ हितानामुपदे
...॥ ...विषवध्याल्कूपिते ॥ ३१ ॥ अत्यंतकृपयाविष्टश्चिंतयामास कौरवः ॥ बोधयामि यदूपं ममापि बंधनं भवेत् ॥
३२ ॥ ...पितेति संस्तुतः ॥ इति...वाक्यं मम ॥ ३३ ॥ तस्मादुपकरिष्यामि पितरं पूर्वजन्मनः ॥ अवधार्यैवं
...॥ ३४ ॥ ...पृष्टं त्वयानघ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि...नाशिनीम् ॥ ३५ ॥ श्रीनारायण उवाच इ
...॥ ...पुण्यः ॥ ३६ ॥ इति श्रीबृह
न्नारदीयपुराणे पुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादे वाल्मीकिप्रोक्तदृढधन्वोपाख्याने पुरुषोत्तममाहात्म्यकथनं नामैकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ १९
सूत उवाच नारायणमुखात् श्रुत्वा...दृढधन्वनः ॥ ...नारदः पृष्टवान्मुनिम् ॥ १ ॥ नारद उवाच किमुवाच महाराजो वाल्मीकिं मुनि
सत्तमम् ॥ तन्मे वद विनीताय तपोधन सुविस्तरम् ॥ २ ॥ श्रीनारायण उवाच शृणु नारद वक्ष्येऽहं यदुक्तं दृढधन्वना ॥ अनुनीय महाप्राज्ञं वाल्मीकिं मुनिसत्तमं
॥ ३ ॥ दृढधन्वोवाच पुरुषोत्तममासोऽयं कथं कार्यो मुमुक्षुभिः ॥ कीदृशी कस्य पूजा च किं दानं को विधिर्मुने ॥ ४ ॥ एतत्सर्वं समाचक्ष्व सर्वलोकहिताय मे ॥
सर्वलोकहितार्थाय चरंति हि भवादृशाः ॥ ५ ॥ ...स्वयं साक्षाद्भगवान्पुरुषोत्तमः ॥ तस्मिन्कृतं महत्पुण्यं त्वन्मुखात्संश्रुतं मया ॥ ६ ॥ पूर्वजन्म
न्यहं भूत्वा सुदेवो ब्राह्मणोत्तमः ॥ ...पुत्रं मृतास्थितम् ॥ ७ ॥ ...पुत्रशोकादचेतसः ॥ निराहारस्य सततं गतश्चपु

स्त्रोत्तमः ॥ ८ ॥ तस्याप्येतत्फलं जातं सुकरे कोमृतोत्थितः ॥ अनुभूतामिमं मासं संसेवे हरिणोदितः ॥ ९ ॥ इहजन्मनि तत्सर्वं विस्मृतं मे तपोधन ॥ एत
त्सूक्तं विस्तरं मे कथय निस्तरतः पुनः ॥ १० ॥ वाल्मीकिरुवाच ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय परं ब्रह्म विचिंतयेत् ॥ ततो व्रजेन्नैरृतां शां बृहत्सोदकभाजनः ॥ ११ ॥
ग्रामाद्दूरतरं गच्छेत्पुरुषोत्तमसेवकः ॥ दिवासंध्यासु कर्णस्थब्रह्मसूत्र उदङ्मुखः ॥ १२ ॥ अंतर्धाय तृणैर्भूमिं शिरः प्रावृत्य वाससा ॥ वक्त्रं नियम्य यत्नेन
नोष्ठीवेन्नोच्छ्वसेदपि ॥ १३ ॥ कुर्यान्मूत्रपुरीषं च रात्रौ च दक्षिणामुखः ॥ गृहीतशिश्नश्चोत्थाय गृहीतशुचिमृत्तिकः ॥ १४ ॥ गंधलेपक्षयकरं कुर्या
च्छौचमतंद्रितः ॥ एका लिंगे गुदे पंच तिस्रो वामे द्वयोभयोः ॥ १५ ॥ द्विसप्त पादयोश्चैवमाहिस्थ्यं शौचमुच्यते ॥ कृत्वा शौचं तु प्रक्षाल्य पादौ हस्तौ च मृ
ज्जलैः ॥ १६ ॥ तीर्थे शौचं न कुर्वीत कुर्वीतोद्धृतवारिणा ॥ अरत्निद्वयसंचारं त्यक्त्वा कुर्यादसंवृते ॥ १७ ॥ पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थमशुद्धमन्यथा हि तत् ॥ ए
वं शौचं प्रकुर्वीत पुरुषोत्तमसद्व्रती ॥ १८ ॥ ततः षोडशगंडूषान्कुर्याद्वा द्वादशैव वा ॥ मूत्रोत्सर्गे तु गंडूषानष्टौ वा चतुरो गृही ॥ १९ ॥ उत्थाय नेत्रे प्रक्ष्या
ल्य दंतधावनमाहरेत् ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य दंतधावनमाचरेत् ॥ २० ॥ आयुर्बलं यशो वर्चः प्रजाः पशुवसूनि च ॥ ब्रह्म प्रज्ञां च मेधां च त्वं नो देहि वनस्पते ॥
२१ ॥ अपामार्गस्य खदिरस्य वा द्वादशांगुलमव्रणम् ॥ कनिष्ठांगुलिवत्स्थूलं पर्वार्द्धकृतकूर्चकम् ॥ २२ ॥ शुचिर्द्वादशगंडूषैर्निषिद्धं भानुवासरे ॥ आचम्य प्र
यतः स्नानं कुर्यात्स्नानं समाचरेत् ॥ २३ ॥ स्नानार्थं गंतुकामस्तावत्तत्रैव तीर्थदेवताः ॥ समुद्रगानदीस्नानमुक्तमपार्श्वकीर्तितम् ॥ २४ ॥ वापीकूपतडागेषु ॥२५॥
[illegible] ॥ गृहे स्नानं तु सामान्यं गृहस्थस्य प्रकीर्तितम् ॥ २५ ॥ ततः स्नात्वा शुचौ देशे [illegible] ॥ उत्तरीयं सदा धार्यं ब्राह्मणेन विजान

सपवित्रेणहस्तेनकुर्यादाचमनक्रिया

वा ॥ २६ ॥ [illegible]मुखोवाऽप्युदङ्मुखः ॥ भूत्वाबद्धशिखः कुर्यादंतर्जानुभुजद्वयम् ॥ २७ ॥ सपवित्रेणहस्तेनकुर्यादाचमनक्रिया

म् ॥ नोच्छिष्टं[illegible]वंतुभुक्त्वोच्छिष्टंतुवर्जयेत् ॥२८॥ आचम्यतिलकंकुर्याद्गोपीचंदनमृत्स्नया ॥ ऊर्ध्वपुंड्रमृजुंसौम्यंदंडाकारंप्रकल्पयेत ॥ २९ ॥

ऊर्ध्वपुंड्रं[illegible]छिद्रंप्रकल्पयेत ॥ निवसत्यूर्ध्वपुंड्रेतुश्रियासहहरिःस्वयम् ॥३०॥ त्रिपुंड्रेधूर्जटिःसाक्षादुमयासहसर्वदा ॥ विनाछिद्रंतुतत्पुंड्रंशुनः

[illegible]विदुः ॥ ३१ ॥ श्वेतंज्ञानकरंप्रोक्तंरक्तंवश्यकरंनृणाम् ॥ पीतंसर्वर्द्धिदंप्रोक्तमन्यत्तुपरिवर्जयेत् ॥ ३२ ॥ शंखचक्रादिकंधार्यंगोपीचंदनमृ

त्स्नया ॥ सर्व[illegible]करंपूजांमंगारिकीर्तितम् ॥ ३३ ॥ शंखचक्रादिचिन्हानिदृश्यंतेयस्यविग्रहे ॥ मर्त्योमर्त्योनविज्ञेयःसनित्यंभगवत्तनुः ॥ ३४ ॥ पा

[illegible]तस्यदेहिनः ॥ शंखचक्रादिचिन्हानियोधारयतिनित्यशः ॥ ३५ ॥ नारायणायुधैर्नित्यंचान्हितोयस्यविग्रहः ॥ पापकोटियुत

[illegible]कुरुतेयमः ॥ ३६ ॥ प्राणायामंततःकृत्वासंध्यावंदनमाचरेत् ॥ पूर्वसंध्यांसनक्षत्रामुपासीतयथाविधि ॥ ३७ ॥ गायत्रीमभ्यसेत्तावद्या

वदादित्यदर्शनम् ॥ सावित्रैरनवैर्मंत्रैरुपस्थायकृतांजलिः ॥ ३८ ॥ आत्मपादौतथाभूमौसंध्याकालेऽभिवादयेत् ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणयदूनंपरिपूरये

त् ॥ ३९ ॥ यस्तुसंध्यामुपासीतश्रद्धयाविधिवद्द्विजः ॥ नतस्यकिंचिद्दुःप्रापंत्रिषुलोकेषुविद्यते ॥ ४० ॥ दिवसस्यादिमेभागेकृत्यमेतदुदीरितम् ॥ ए

[illegible]पूजांसमाचरेत् ॥ उपलिप्तेशुचौदेशेनियतोवाग्यतःशुचिः ॥ वृत्तंवाचतुरस्रंवामंडलंगोमयेनतु ॥ ४२ ॥ विधायाष्टदलंकुर्यां

[illegible]तंतुलैर्प्रतिष्ठिते ॥ [illegible]सुदृढंनवम् ॥ ४३ ॥ अव्रणंकलशंशुद्धंस्थापयेन्मंडलोपरि ॥ तत्रोदकंसमापूर्यशुद्धतीर्थोदकंशिवम् ॥४४॥

४४ ॥ कलशस्यमुखेविष्णुःकंठेरुद्रःसमाश्रितः ॥ मूलेतत्रस्थितोब्रह्मामध्येमातृगणाःस्मृताः ॥४५॥ कुक्षौतुसागराःसर्वेसप्तद्वीपावसुंधरा ॥ ऋग्वेदोऽथ
यजुर्वेदःसामवेदोह्यथर्वणः ॥ ४६ ॥ अंगैश्चसहिताःसर्वेकलशंतुसमाश्रिताः ॥ एवंसंस्थाप्यकलशंतत्रतीर्थानियोजयेत् ॥४७॥ गंगागोदावरीचैवका
वेरीचसरस्वती ॥ आयांतुममशांत्यर्थंदुरितक्षयकारणात् ॥ ४८ ॥ ततःसंपूज्यकलशमुपचारैःसमंत्रकैः ॥ गंधाक्षतैश्चनैवेद्यैःपुष्पैस्तत्कालसं
भवैः ॥ ४९ ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंताम्रंपीतांबरावृतम् ॥ तस्योपरिन्यसेद्देवंराधयासहितंहरिम् ॥ ५० ॥ राधयासहितःकार्यःसौवर्णःपुरुषोत्तमः
॥ तस्यपूजाप्रकर्तव्याविधिनाभक्तितत्परैः ॥ ५१ ॥ पुरुषोत्तममासस्यदैवतंपुरुषोत्तमः ॥ तस्यपूजाप्रकर्तव्यासंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ ५२ ॥ संसारसा
गरेमग्नमुत्तारयतियोध्रुवम् ॥ कोनसेवेततंलोकेमर्त्योमरणधर्मवान् ॥ ५३ ॥ पुनर्ग्रामाःपुनर्वित्तंपुनःपुत्राःपुनर्गृहं ॥ पुनःशुभाशुभंकर्मनशरीरंपुनःपु
नः ॥५४॥ तद्रक्षितंतुधर्मार्थंधर्मोज्ञानार्थमेवहि ॥ ज्ञानेनसुलभोमोक्षस्तस्माद्धर्मंसमाचरेत् ॥५५॥ देहरूपस्यवृक्षस्यफलंधर्मःसनातनः ॥ धर्महीनस्तु
योदेहोनिःफलोवंध्यवृक्षवत् ॥ ५६ ॥ नमाताचसहायार्थेनकलत्रसुतादयः ॥ नपितासोदरावित्तंधर्मस्तिष्ठतिकेवलं ॥ ५७ ॥ जराव्याघ्रीवभयदा
व्याधयःशत्रवोयथा ॥ आयुर्यातिप्रतिदिनंभग्नभांडात्पयोयथा ॥ ५८ ॥ तरंगतरलालक्ष्मीर्यौवनंकुसुमोपमम् ॥ विषयाःस्वप्नविषयाइवसर्वेनिरर्थकाः
॥ ५९ ॥ चलंवित्तंचलंचित्तंचलंसंसारजंसुखम् ॥ एवंज्ञात्वाविरक्तःसन्धर्माभ्यासपरोभवेत् ॥ ६० ॥ अहिग्रस्तोहिनाभेकोमक्षिकामत्तुमिच्छ
ति ॥ कालग्रस्तस्तथाजीवःपरपीडाधनाहृतः ॥ ६१ ॥ मृत्युग्रस्तायुषःपुंसःकिंसुखंहर्षयत्यहो ॥ आपातंनीयमानस्यवध्यस्येवनिरर्थकम् ॥ ६२ ॥ ध

मार्थंचयदाचित्तंनवित्तंसुलभंतदा ॥ यदावित्तंनचतदाचित्तंधर्मोन्मुखंभवेत् ॥ ६३ ॥ चित्तवित्तेयदास्यातांसत्पात्रंनतदालभेत् ॥ एतत्त्रितयसंबंधोय
दाकालेतुसंभवेत् ॥ ६४ अविचार्यतदाधर्मंयःकरोतिसबुद्धिमान् ॥ वित्तप्राचुर्यसंसाध्यधर्माःसंतिसहस्रशः ॥ ६५ ॥ पुरुषोत्तमेस्वल्पवित्तसाध्योध
र्मोमहान्भवेत् ॥ स्नानंदानंकथायांचविष्णोःस्मरणमेवच ॥६६॥ एतन्मात्रोपिसद्धर्मस्त्रायतेमहतोभयात् ॥६७॥ गंगेवतीर्थस्मरएवधन्वीवित्तंतुवेदो
वगुणास्तुरूपम् ॥ मासेषुसर्वेषुतथैवसाक्षान्मासोत्तमोयंपुरुषोत्तमोहि ॥६८ ॥ यद्यप्यसौनिंद्यतमःपुरासीत्सर्वेषुकृत्येषुमखादिकेषु ॥ तथापिसाक्षाद्धग
वत्प्रसादात्तन्नामनाम्नाभुविविश्रुतोभूत् ॥ ६९ ॥ यथाहास्तिपदेलीनंसर्वप्राणिपदंभवेत् ॥ धर्माःकलास्तथासर्वेविलीनाःपुरुषोत्तमे ॥ ७० ॥
यथामरतरंगिण्यानसमाःसकलापगाः ॥ कल्पवृक्षेणनसमायथासकलपादपाः ॥७१ चिंतारत्नेनरत्नानिनसमानियथाभुवि ॥ कामधेन्वायथाधे
नुर्वराज्ञापुरुषाःसमाः ॥७२॥ नवेदैःसर्वशास्त्राणिपुण्यकालास्तथाखिलाः ॥ पुरुषोत्तममासेनसमोमासोनकर्हिचित् ॥७३ पुरुषोत्तममासस्य
दैवतंपुरुषोत्तमः ॥ तस्मात्संपूजयेद्भक्त्याश्रद्धयापुरुषोत्तमम् ॥ ७४ ॥ शास्त्रज्ञंनिपुणंशुद्धंवैष्णवंसत्यवादिनम् ॥ विप्राचार्यमथाहूयपूजांतेनप्रकल्पये
त् ॥ ७५ ॥ संसारसागरमतीवगभीरवेगमंतस्थमोहमदनादितिमिंगिलौघम् ॥ उल्लंघ्यगंतुमभिवांछतिभारतेस्मिन्संपूजयेत्सपुषोत्तममादिदेवम्॥ ७६
इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणे०श्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेआन्हिककथनंनामविंशतितमोध्यायः ॥ २० वाल्मीकिरुवाच अनलोच्चारणंकृ
त्वाप्रतिमायास्ततःपरम॥प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीतद्यन्यथाधातुरेवसा॥१॥प्रतिमायाःकपोलौद्वौस्पृष्ट्वादक्षिणपाणिना॥प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीततस्यांदेवस्यवैहरेः॥२॥

अकृतायांप्रतिष्ठायांप्राणानांप्रतिमासुच ॥ यथापूर्वंतथाभागःस्वर्णादीनांनदेवता ॥ ३ ॥ अन्येषामपिदेवानांप्रतिमास्वपिपार्थिव ॥ प्राणप्रतिष्ठाकर्तव्यात
स्यांदेवत्वसिद्धये ॥ ४॥ पुरुषोत्तमत्रोजेनतद्विष्णोरित्यनेनच ॥ तथैवत्द्दयेंगुष्ठंदत्वाशश्वच्चमंत्रवित् ॥ ५ ॥ एभिर्मंत्रैःप्रतिष्ठांतुत्द्दयेपिसमाचरेत् ॥
अस्यैप्राणाःप्रतिष्ठंतुअस्यैप्राणाःक्षरंतुच ॥ ६ ॥ अस्यैदेवत्वसंख्यायैस्वाहेतियजुरीरयन् ॥ मूलमंत्रैरंगमंत्रैर्वैदिकैरित्यनेनच ॥ ७ ॥ प्राणप्रतिष्ठांस
र्वत्रप्रतिमासुसमाचरेत् ॥ अथवानाममंत्रैश्चश्चतुर्थ्यंतैःप्रयत्नतः ॥ ८ ॥ स्वाहांतैश्चप्रकुर्वीततत्तद्देवाननुस्मरन् ॥ एवंप्राणान्प्रतिष्ठाप्यध्यायेच्छ्रीपुरुषोत्तमं ॥ ९ ॥
श्रीवत्सवक्षसंशांतंनीलोत्पलदलच्छविम् ॥ त्रिभंगललितंध्यायेत्सराधापुरुषोत्तमं ॥ १ ॥ देशकालौसमुल्लिख्यानियतोवाग्यतःशुचिः ॥ षोडशैरुपचारै
श्वपूजयेत्पुरुषोतमम् ॥ ११ ॥ आगच्छदेवदेवेशश्रीकृष्णपुरुषोत्तम ॥ राधयासहितश्चात्रगृहाणपूजनंमम ॥ १२ ॥ श्रीराधिकासहितपुरुषोत्तमायन
मः ॥ आवाहनंसमर्पयामि ॥ इत्यावाहनम् ॥ नानारत्नसमायुक्तंकार्तस्वरविभूषितम् ॥ आसनंदेवदेवेशगृहाणपुरुषोत्तम ॥ १३ ॥ श्रीराधा०आस
नं० ॥ गंगादिसर्वतीर्थेभ्योमयाप्रार्थनयाहृतम् ॥ तोयमेतत्सुखस्पर्शंपाद्यार्थंप्रतिगृह्यतां ॥ १४ इतिपाद्यं ॥ नंदगोपगृहेजातोगोपिकानंदहेतवे ॥ गृहाणार्घ्यंम
यादत्तंराधयासहितोहरे ॥ १५ ॥ इत्यर्घ्यं ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशेस्थितम् ॥ आचम्यतांहृषीकेशपुराणपुरुषोत्तम ॥ १६ ॥ इत्याच
मनम् ॥ कार्यंमेसिद्धिमायातुपूजितेत्वयिधातरि ॥ पंचामृतैर्मयानीतैराधिकासहितोहरे ॥ १७ ॥ इतिस्नानं ॥ पयोदधिघृतंगव्यंमाक्षिकंशर्करातथा ॥ गृहा
णेमानिद्रव्याणिराधिकानंददायक ॥ १८ ॥ इतिपंचामृतस्नानं ॥ योगेश्वरायदेवायगोवर्द्धनधरायच ॥ यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः ॥ १९ ॥ मं

गाजलसमंशीतिंनदीतीर्थसमुद्भवम ॥ स्नानंदत्तंमयाकृष्णगृह्यतांनंदनंदन ॥ २० ॥ इतिपुनःस्नानम् पीतांबरयुगंदेवसर्वकामार्थसिद्धये ॥ मयानि
वेदितंभक्त्यागृहाणमुरसत्तम ॥ २१ ॥ इतिवस्त्रम ॥ आचमनम् ॥ दामोदरनमस्तेस्तुत्राहिमांभवसागरात् ॥ ब्रह्मसूत्रंसोत्तरीयंगृहाणपुरुषो
त्तम ॥ २२ ॥ उपवीतमं ॥ आचमनं ॥ श्रीखंडंचंदनंदिव्यंगंधाढ्यंसुमनोहरं ॥ विलेपनंसुरश्रेष्ठप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यतां ॥ २३ ॥ चंदनं ॥ अक्षता
स्तुसुरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताःसुशोभिताः ॥ मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपुरुषोत्तम ॥ २४ ॥ इत्यक्षतान् ॥ माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ म
यान्हृतानिपूजार्थंपुष्पाणिप्रतिगृह्यताम ॥ २५ ॥ इतिपुष्पाणि ॥ तत्रांगपूजा ॥ ॥ नंदात्मजायदामोदरायाम्लनयःकेशिसूदनः ॥ भूभारोत्तारकश्चैवत्व
नेत्राविष्णुस्तथैक ॥ २६ ॥ यशुमत्यानिनद्धश्चयोकिनःसकलाम्बुक ॥ आत्मरतिःकेशवश्चसर्वात्मेतिचनामतः ॥ २७ ॥ पादौगुल्फौतथाजानूजघनेच
कटीनया ॥ मेढ्रंनाभिंचहृदयंकंठबाहुमुखंतथा ॥ २८ ॥ नेत्रेशिरश्चसर्वांगंविश्वरूपिणसंयेन ॥ पुष्पाण्यादायक्रमशश्चतुर्थ्यंतैर्जगत्पतिम् ॥ २९ ॥
प्रत्यंगपूजांकृत्वातुपुनश्चैकशतादिभिः ॥ चतुर्विंशतिनामैर्वैश्चचतुर्थ्यंतैश्चनामभिः ॥ ३० ॥ पुष्पमादायप्रत्येकंपूजयेत्पुरुषोत्तमम ॥ ३१ ॥ वनस्पतिरसो
दिव्योगंधाढ्यःगंधउत्तमः ॥ आघ्रेयःसर्वदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यताम ॥ ३२ ॥ इतिधूपं ॥ त्वंज्योतिःसर्वदेवानांतेजसांतेजउत्तमम् ॥ आ
त्मज्योतिःपरंधामदीपोयंप्रतिगृह्यताम् ॥ इतिदीपम ॥ नैवेद्यंगृह्यतांदेवभक्तिंमेह्यचलांकुरु ॥ ईप्सितंमेवरंदेहिपरत्रचपरांगतिम ॥ ३४ ॥
इतिनैवेद्यम ॥ मध्ये ॥ पानीयंउत्तरापोशनं ॥ गंगाजलसमानीतंसुवर्णकलशेस्थितम् ॥ आचम्यतांहृषीकेशत्रैलोक्यव्याधिनाशन ॥ ३५ ॥

॥ इत्याचमनम् ॥ इदंफलंमयादेवस्थापितंपुरतस्तव ॥ तेनमेसफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ ३६ ॥ इतिश्रीफलम् गंधकर्पूरसंयुक्तंकस्तूर्या
दिसुवासितं ॥ करोद्वर्त्तनकंदेवगृहाणपरमेश्वर ॥ ३७ ॥ इतिकरोद्वर्तनं पूगीफलसमायुक्तंसकर्पूरंमनोहरम् ॥ भक्त्यादत्तंमयादेवतांबूलंप्रतिगृह्य
तां ॥ ३८ ॥ तांबूलं ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ३९ ॥ इतिदक्षिणां ॥ शारदेंदीवरश्यामं
त्रिभंगललिताकृतिं ॥ नीराजयामिदेवेशंराधयासहितंहरिम् ॥ ४० ॥ इतिनीराजनं रक्षरक्षजगन्नाथरक्षत्रैलोक्यनायक ॥ भक्तानुग्रहकर्त्तात्वंप्रदक्षि
णांगृहाणमे ॥ ४१ ॥ इतिप्रदक्षिणां यज्ञेश्वरायदेवायतथायज्ञोद्भवायच ॥ यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः ॥ ४२ ॥ इतिमंत्रपुष्पम् विश्वेश्वरा
यविश्वायतथाविश्वोद्भवायच ॥ विश्वस्यपतयेतुभ्यंगोविंदायनमोनमः ॥ ४३ ॥ इतिनमस्कारान् ॥ मंत्रहीनेतिमंत्रेणक्षमाप्यपुरुषोत्तमं ॥ स्वाहांतैर्नाम
मंत्रैश्चतिलहोमोदिनेदिने ॥ ४४ ॥ दीपःकार्यस्त्वखंडश्चयावन्मासंचसर्पिषा ॥ पुरुषोत्तमस्यप्रीत्यर्थंसर्वार्थफलसिद्धये ॥ ४५ ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेण
नमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ यद्गूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखम् ॥ ४६ ॥ इत्थंश्रीपुरुषोत्तमंनवघनश्यामंसराधंमुदासंप्राप्तेपुरुषोत्तमेवनितलेलब्ध्वाजनुर्मा
नवम् ॥ भक्त्यायःपरिपूजयेत्प्रतिदिनंकृत्वागुरुंवैष्णवंभुक्त्वाह्यत्रसुखंसमस्तमतुलंपश्चात्सगच्छेत्परम् ॥ ४७ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीये०श्रीनारायणनारद
सं०दृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमपूजनविधिर्नामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ राजोवाच पुरुषोत्तमस्यनियमान्व्रतिनोवदविस्तरात् ॥ किंभोज्यंकिमभोज्यं
वावर्ज्यावर्ज्यंतपोधन ॥ १ ॥ श्रीनारायणउवाच सएवंभगवान्पृष्टोभूभृतावाल्मिकोमुनिः ॥ पुंसांनिःश्रेयसार्थायतमाहबहुमानयन् ॥ २ ॥ वाल्मीकि

रुवाच पुरुषोत्तममासेयेनियमाःपरिकीर्तिताः ॥ तान्शृणुष्वमयाराजन्कथ्यमानान्समासतः ॥ ३॥ हविष्यान्नंचभुंजीतप्रयतःपुरुषोत्तमे ॥गोधूमाः
शालयःसर्वाःसितामुद्गायवास्तिलाः ॥४ ॥ कलापकंचनीवारावास्तुकंहिलमोचिकाः ॥ आर्द्रकंकालशाकंचमूलंकंदंचकर्कटी ॥ ५ ॥ रंभासैंध
वसामुद्रेलवणेदधिसर्पिषी ॥ पयोऽनुद्धृतसारंचपनसाम्रेहरीतकी॥६॥ पिप्पलीजीरकंचैवनागरंचैवचिंचिणी ॥ क्रमुकंलवलीधात्रिफलान्यगुडमैक्ष
वम् ॥ ७ ॥ अतैलपक्वंमुनयोहविष्यंप्रवदंतिच ॥ हविष्यभोजनंनॄणामुपवाससमंविदुः ॥ ८ ॥ सर्वामिषाणिमांसंचक्षौद्रंसौवीरकंतथा ॥
राजमाषादिकंचैवराजिकामादकंतथा ॥ ९ ॥ द्विदलंतिलतैलंचतथान्नंशल्यदूषितम् ॥ भावदुष्टंक्रियादुष्टंशब्ददुष्टंचवर्जयेत् ॥ १० ॥
परान्नंचपरद्रोहंपरदारागमंतथा ॥ तीर्थंविनाप्रयाणंचपरदेशंपरित्यजेत् ॥११ ॥ देववेदद्विजानांचगुरुगोव्रतिनांतथा ॥ स्त्रीराजमहतांनिंदांवर्जयेत्पु
रुषोत्तमे ॥ १२ ॥ प्राण्यंगमामिषंचूर्णंफलेजंबीरमामिषं ॥ धान्येमसूरिकाप्रोक्तान्नंपर्युषितंतथा ॥ १३ ॥ अजागोमहिषीदुग्धादन्यदुग्धादि
चामिषं ॥ द्विजक्रीतारसाःसर्वेलवणंभूमिजंतथा ॥ १४ ॥ ताम्रपात्रस्थितंगव्यंजलंचर्मणिसंस्थितं ॥ आत्मार्थंपाचितंचान्नमामिषंतद्बुधैःस्मृतं ॥
१५ ॥ ब्रह्मचर्यमधःशय्यांपत्रावल्यांचभोजनं ॥ चतुर्थकालेभुक्तिंचप्रकुर्यात्पुरुषोत्तमे ॥१६॥ रजस्वलांत्यजम्लेच्छपतितैर्व्रात्यकैःसह ॥ द्विजद्विट्
देवब्राह्मैश्चनवदेत्पुरुषोत्तमे ॥१७॥ एभिर्दृष्टंचकाकैश्चसूतकान्नंचयद्भवेत् ॥ द्विःपाचितंचदग्धान्नंनैवाद्यात्पुरुषोत्तमे ॥१८॥ पलांडुंलशुनंमुस्ताछत्रा
कंगृंजनंतथा ॥ नालिकंमूलकंशिग्रुंवर्जयेत्पुरुषोत्तमे ॥ १९ ॥ एतानिवर्जयेन्नित्यंव्रतीसर्वव्रतेष्वपि ॥ कृच्छ्राद्यंचापिकुर्वीतस्वशक्त्याविष्णुतुष्टये ॥

पु०मा० २० ॥ कूष्मांडं बृहतीं चैव तरुणीमूलकं तथा ॥ श्रीफलं च कलिंगं च फलं धात्रीफलं तथा ॥२१॥ नारिकेलमलाबुं च पटोलं बदरीफलं ॥ चर्मवृंताजिकं अ०
कलीशाकं तु तरुत्तं तथा ॥ २२ ॥ शाकान्येतानि वर्ज्यानि क्रमात्कार्तिकादिषु ॥ धात्रीफलं रवौ नित्यं वर्जयेत्सर्वदा गृही ॥ २३॥ यस्य यो वर्जयेत्किंचित्पुरु २२
॥२९॥ षोत्तमप्रीतये ॥ स पुनर्ग्राह्यो ब्राह्मणेभ्यः सर्वदेवाहि ॥ २४॥ कुर्याद्देवांश्चानियमान्व्रती कार्तिकमासयोः ॥ नियमेन विना राजन्नफलं वै ब्रती ॥२५॥
उद्यापनं कर्तव्यः शान्तिर्ज्ञेया पुरुषोत्तमः ॥ अपरः पूजनार्थं वाप्यस्य मयाचितं ॥ २६ ॥ फलाहारादिवा कार्यं यथाशक्त्या व्रतार्थिना ॥ व्रतभंगो यथा न
स्यात्तथा कार्यं विचक्षणैः ॥२७॥ पूर्वोक्तविधानेनैव कृत्वा पूर्वाह्णिकाः क्रियाः ॥ गृहीत्वा नियमं भक्त्या श्रीकृष्णं च स्मरन् ॥२८॥ उपवासस्य नक्त
स्य चैकभक्तस्य भूपते ॥ एकं च निश्चयं कृत्वा व्रतमेतत्समाचरेत् ॥२९॥ श्रीमद्भागवतं भक्त्या श्रोतव्यं पुरुषोत्तमे ॥ स्तुत्यं वचमात्रं तु विधानापि वशान्कुर्यात्
॥ ३० ॥ शालिग्रामार्चनं कार्यं मासे पुरुषोत्तमे ॥ तुलसीदललक्षेण तस्य पुण्यमनंतकं ॥ ३१ ॥ यथोक्तव्रतिनं दृष्ट्वा मासि श्रीपुरुषोत्तमे ॥ यमदूताः
पलायंते सिंहं दृष्ट्वा यथा गजाः ॥ ३२ ॥ एतन्मासव्रतं राजन्श्रेष्ठं क्रतुशतादपि ॥ क्रतुं कृत्वाप्नुयात्स्वर्गं गोलोकं पुरुषोत्तमे ॥ ३३ ॥ पृथिव्यां यानि तीर्थानि
क्षेत्राणि सर्वदेवताः ॥ ते देहे यान्ति विप्रेन्द्र कुर्यात्पुरुषोत्तमं ॥ ३४ ॥ दुःस्वप्नं चैव दारिद्र्यं दुष्कृतं त्रिविधं च यत् ॥ तत्सर्वं विलयं यान्ति कृते श्रीपुरुषोत्तमे
॥ ३५ ॥ पुरुषोत्तमसेवानां निश्चलं तद्गृहि मे तत्कथं ॥ विघ्नादयो न शक्ताश्च पुरुषोत्तमप्रीतये ॥ ३६ ॥ पुरुषोत्तमस्य व्रतिनो यत्र यत्र वसंति च ॥ भूतप्रेत ॥२९॥
पिशाचाद्या न तिष्ठन्ति दयनः ॥ ३७॥ एवं यो विधिना राजन्कुर्याच्छ्रीपुरुषोत्तमं ॥ सहस्रवदनो नालं तत्फलं वक्तुमंजसा ॥ ३८ ॥ श्रीनारायण उवाच

पुरुषोत्तमंप्रियममुंपरमादरेणकुर्यादनन्यमनसापुरुषोत्तमोयः ॥ पुरुषोत्तमप्रियतमःपुरुषःसभूत्वापुरुषोत्तमेनरमतेरासिकेश्वरेण ॥३९॥ इतिश्रीबृह
न्नारदीयेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमव्रतनियमकथनंनामद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ राजोवाच किंफलंदी
पदानस्यमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ तन्मेवदमुनिश्रेष्ठकृपयादीनवत्सल ॥ १ ॥श्रीनारायणउवाच इत्थंविज्ञापितःप्राहवाल्मीकिर्मुनिसत्तमः ॥ प्रवृद्धहर्षो
राजानंविनीतंप्रहसन्निव ॥२॥ वाल्मीकिरुवाच शृणुष्वराजशार्दूलकथांपापप्रणाशिनीम् ॥ यांश्रुत्वायातिविलयंपापंपंचविधंमहत् ॥ ३ ॥ सौभाग्यन
गरेराजाचित्रबाहुरितिश्रुतः ॥ सत्यसंधोमहाप्राज्ञश्चासीच्छूरतरःपरः ॥४ ॥ सहिष्णुःसर्वधर्मज्ञःशीलरूपदयान्वितः ॥ ब्राह्मण्योभगवद्भक्तःकथा
श्रवणतत्परः ॥ ५ ॥ स्वदारनिरतःशश्वत्पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ चतुरंगबलोपेतःसमृद्ध्याधनदोपमः ॥ ६ ॥ तस्यभार्याचंद्रकलाचतुःषष्टिकला
न्विता ॥ पतिव्रतामहाभागाभगवद्भक्तिसंयुता ॥ ७ ॥ तयासहमहीपालोबुभुजेमंदिरेनृयुवा ॥ विनाश्रीकृष्णदेवंसनैवजानातिदैवतम् ॥ ८ ॥ एक
स्मिन्दिवसेराजाचित्रबाहुर्महीपतिः ॥ दृष्ट्वासमागतंदूरादगस्त्यंमुनिपुंगवम् ॥ ९ ॥ प्रणम्यदंडवद्भूमौविधिनातमपूजयत् ॥ कल्पयित्वासनं
भक्त्यातस्थौमुनिवराग्रतः ॥ १० ॥ विनयावनतोभूत्वाजगादमुनिसत्तमम् ॥ राजोवाच अद्यमेसफलंजन्मत्वद्यमेसफलंदिनम् ॥ ११ ॥ अद्यमे
सफलंराज्यमद्यमेसफलंगृहम् ॥ यस्त्वंसमागतोमेऽद्यगृहेश्रीकृष्णसेवकः ॥ १२ ॥ मुक्तोहंपापसंघाताद्यत्त्वयाहंनिरीक्षितः ॥ तुभ्यंसमर्पितंराज्यं
गजाश्वरथसंयुतम् ॥१३ ॥ वैष्णवोऽसिमुनिश्रेष्ठनास्त्यदेयंमयातव ॥ मेरुतुल्यंभवेत्स्वल्पंवैष्णवायसमर्पितम् ॥ १४ ॥ कपर्दिकाप्रमाणंतुव्यंजनंवान्न

पु०मा० मुत्तमम् नयच्छतिदिवेयस्तुवैष्णवायद्विजन्मने ॥ १५ ॥ तद्दिनंविफलंतस्यकथितंवेदपारगैः ॥ विष्णुभक्ताश्चयेकेचित्सर्वेपूज्याद्विजातयः ॥ १६ ॥ अ०
तेषांसंभावनाकार्यावाङ्मनःकायकर्मभिः ॥ कथितंममगर्गेणगौतमेनसुमंतुना ॥१७ ॥ तावत्प्रभाचताराणांयावन्नोदयतेरविः ॥ तावदन्येद्विजन्म नो २३
।३०।। यावन्नायातिवैष्णवः ॥ १८ ॥ अगस्त्यउवाच चित्रबाहोमहाभागधन्यस्त्वंसांप्रतंनृप ॥ इमाधन्याःप्रजाःसर्वायस्त्वंरक्षासिवैष्णवः ॥ १९ ॥ तस्मि
न्राष्ट्रेनवस्तव्यंयस्यराजानवैष्णवः ॥ वरोवासोवनेशून्येनतुराष्ट्रेत्ववैष्णवे ॥ २० ॥ चक्षुर्हीनोयथादेहःपतिहीनायथाप्रिया ॥ निरक्षरोयथाविप्रस्तथा
राष्ट्रमवैष्णवम् ॥ २१ ॥ दंतहीनोयथाहस्तीपक्षहीनोयथाखगः ॥ द्वादशीदशमीविद्धातथाराष्ट्रमवैष्णवम् ॥ २२ ॥ दर्भहीनायथासंध्यातिलहीनंच
तर्पणम् ॥ वृत्यर्थदेवसेवाचतथाराष्ट्रमवैष्णवम् ॥२३॥ सकेशाविधवायद्वद्व्रतंस्नानविवर्जितम् ॥ शूद्रश्चब्राह्मणीगामीतथाराष्ट्रमवैष्णवम् ॥२४॥ स
राजाप्रोच्यतेसद्भिर्यःश्रीकृष्णपदाश्रयः ॥ तद्राष्ट्रंवर्द्धतेनित्यंसुखीभवतितत्प्रजा ॥ २५ ॥ दृष्टिर्मेसफलाराजन्यन्मयात्वंनिरीक्षितः ॥ अद्यमेसफलावा
णीत्वय्यच्युतेयत्त्वयासह ॥ २६॥ इदंराज्यंत्वयाराजन्प्रकर्त्तव्यंममाज्ञया ॥ प्रतिष्ठितोमयाराज्येगमिष्याम्यस्तुस्वास्तिते ॥२७॥ श्रीनारायणउवाच ॥
इत्युक्त्वागंतुकामंतमगस्त्यंमुनिपुंगवम् ॥ ननामपरयाभक्त्यामाहिषीसापतिव्रता ॥ २८ ॥ अगस्त्यउवाच अवैधव्यंसदातेऽस्तुभक्त्याभजपतिंशुभे ॥
दृढातेऽस्तुसदाभक्तिःश्रीगोपीजनवल्लभे ॥२९॥ इत्थमाशीर्ददानंतंभूयःप्राहमहीपतिः ॥ बद्धांजलिपुटोभूत्वाविनयानतकंधरः ॥३०॥ चित्रबाहुरुवा ।।३०।
च विपुलामेकथंलक्ष्मीःकथंराज्यमकंटकम् पतिव्रताकथंपत्नीकिंकृतंसुकृतंमया ॥ ३१ ॥ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वाहंशरणंगतः ॥ करस्थामलवत्सर्वं

ज्ञानासित्वंमुनीश्वर ॥३२॥ श्रीनारायणउवाच इत्थमावेदितोराज्ञात्वगस्त्योमुनिपुंगवः ॥ समाहितमनाभूत्वाजगादनृपसत्तमम् ॥ ३३ ॥ अग
स्त्यउवाच मयाविलोकितंसर्वंप्राक्तनंचरितंतव॥तत्सर्वंकथयाम्यद्यसेतिहासंपुरातनम्॥३४॥चमत्कारपुरेरम्येमणिग्रीवाभिधानभृत्॥ त्वमभूःशूद्रजातौ
योजीवहिंसापरायणः॥३५॥नास्तिकोदुष्टचारित्रःपरदारप्रधर्षकः॥कृतघ्नोदुर्विनीतश्चशिष्टाचारविवर्जितः ॥३६॥याचेयंभवतोभार्यापूर्वंजन्मनिसुंदरी
कर्मणामनसावाचापतिसेवापरायणा॥३७ ॥ पतिव्रतामहाभागाधर्मनिष्ठामनस्विनी ॥ भावंनकुरुतेदुष्टंतवोपरिकदाचन ॥३८॥ ज्ञातिभिस्त्वंपरित्यक्तो
बंधुभिःपापकर्मकृत् ॥ राज्ञाक्रुद्धेनतेसर्वंगृहीतंधनमुत्तमम् ॥ ३९ ॥ ततोऽवशिष्टंयत्किंचित्गृहीतंज्ञातिभिस्तदा ॥ गतेद्रव्येधनाकांक्षातवासीद्विपु
लातदा ॥ ४० ॥ क्षीयमाणेधनेसाध्वीनत्वामत्यजद्दुन्मनाः ॥ एवंतिरस्कृतःसर्वैर्गतवान्निर्जनंवनम् ॥ ४१ ॥ हत्वाजीवाननेकांश्चत्वंचकथात्मपोषणम्
॥ एवंवर्तयतस्तस्यपत्न्यासहमहीपते॥ ४२ ॥ एकदाधनुरुद्यम्यमणिग्रीवोवनंगतः ॥ बहुव्यालमृगाकीर्णमृगमांसजिघृक्षया ॥४३॥ तस्मिन्निर्मानुषे
रण्येमत्येमार्गेमहामुनिः ॥ उग्रदेवइतिख्यातोदिङ्मूढोविह्वलोभवत् ॥ ४४ ॥ तृषासंपीडितोत्यर्थंमध्यंदिनगतेरवौ ॥तत्रैवपतितोराजन्मुमूर्षुरभवत्तदा
॥४५॥ तंदृष्ट्वातदयाजातादिग्भ्रष्टंदुःखितंद्विजम् ॥ उत्थाप्यतंद्विजन्मानंगृहीत्वास्वाश्रमंगतः॥ ४६ ॥ दंपतिभ्यांकृतासेवादुःखितस्यद्विजन्मनः॥उ
ग्रदेवोमहायोगीमुहूर्तानंतरंतदा॥४७॥अवाप्यचेतनांतत्रविस्मयंसमजीगमत्॥ तत्रस्थोऽहंकुतश्चात्रकेनानीतोवनांतरम् ॥४८॥श्रीनारायणउवाच मणि
ग्रीवोवदद्विप्रंरमणीयमिदंसरः॥अत्रास्तेशीतलंवारिपद्मिनीपुष्पवासितं॥४९॥ तत्रस्नात्वाजलेशीतेकृत्वापूर्वाह्णिकाःक्रियाः॥ कुरुष्वद्यफलाहारंपिबवारि

[illegible]म् ॥ ५० ॥ सुखेनकुरुविश्राममंमयासंरक्षितोऽधुना ॥ उत्तिष्ठत्वंमुनिश्रेष्ठप्रसादंकर्तुमर्हसि ॥५१ ॥ अगस्त्यउवाच लब्धसंज्ञस्तदाविप्रउ
ग्रदेवोगतश्रमः ॥ मणिग्रीववचःश्रुत्वासमुत्तस्थौतृषातुरः ॥ ५२॥ मणिग्रीवभुजालंबोजगामसरसीतटम् ॥ उपविष्टश्चित्रबाहोतत्तटेवटशोभिते ॥
५३॥ विश्रम्यतत्क्षणंविप्रोवटच्छायामधिश्रितः ॥स्नात्वानित्यविधिंकृत्वावासुदेवमपूजयत् ॥५४ ॥ देवान्पितॄंश्चसंतर्प्यपपौनीरंसुशीतलं ॥ उग्रदेव
स्ततःशीघ्रंवटमूलमुपाश्रितः ॥५५॥ मणिग्रीवःसपत्नीकोननाममुनिसत्तमं॥विनयेनावदद्वाचमातिथ्यंकर्त्तुमुन्मनाः ॥ ५६ ॥ मणिग्रीवउवाच अस्म
त्संतारणायाद्यमदाश्रममुपागतः ॥ ब्रह्मंस्त्वद्दर्शनाद्देवपापंमेविलयंगतम् ॥५७ ॥ इत्युक्त्वानंप्रियामाहमणिग्रीवोमुदान्वितः ॥ अयिसुंदरिपक्वानिस्वा
दूनियानियानिच ॥ ५८ ॥ तानिचूतफलानित्वंशीघ्रमानयमाचिरम् ॥ अन्यत्कंदादियत्किंचित्तदानयशुभानने ॥ ५९ ॥ निजनाथवचःश्रुत्वा
फलान्यादायसुंदरी ॥ कंदादिकंचविप्राग्रेस्थापयामासहर्षतः ॥६०॥ मणिग्रीवःपुनर्वाक्यमुवाचमुनिसत्तमम् ॥ फलान्यंगीकुरुब्रह्मन्कृतार्थीकुरुदंप
ती ॥ ६१ ॥ उग्रदेवउवाच त्वामहंनैवजानामिकस्त्वंभोकथयस्वमे ॥ अज्ञातस्यनभोक्तव्यंब्राह्मणेनविजानता ॥ ६२ ॥ मणिग्रीवउवाच शूद्रोहंद्वि
जशार्दूलमणिग्रीवाभिधानतः ॥ स्वजनैर्ज्ञातिवर्गैश्चपरित्यक्तःस्वबांधवैः ॥ ६३ ॥ इत्थंशूद्रवचःश्रुत्वाफलाहारमर्चीकरत् ॥ उग्रदेवःप्रसन्नात्मा
ततोनीरमपीपिबत् ॥ ६४ ॥ ततोविप्रंसुखासीनंमणिग्रीवोवदद्वचः ॥ लालयंस्तत्पदांभोजयुगंस्वांकगतंमुहुः ॥ ६५ ॥ मणिग्रीवउवाच क्वगंतव्यं
मुनिश्रेष्ठकुतस्त्वंचेहकानने ॥ निर्जनेनिर्जलेदुष्टहिंस्रजंतुसमाकुले ॥ ६६ उग्रदेवउवाच ब्राह्मणोऽहंमहाभागप्रयागंगंतुमुत्सहे ॥ अधुनाऽज्ञातमार्गेणसं

प्रामोदारुणेवने ॥ ६७ ॥ तत्रश्रांतस्तृषाक्रांतोमुमूर्षुरभवंक्षणात् ॥ जीवितंमेत्वयादत्तंब्रूहिकिंतेददाम्यहम् ॥६८॥ अरण्यंकेनदुःखेनदंपतीभ्यांसमा
श्रितम् ॥ तद्दुःखमपनेष्यामिमणिग्रीवेवदस्वमे ॥ ६९ ॥ अगस्त्यउवाच इत्युग्रदेववचनंललितंनिशम्यपत्न्याःसमक्षमनुनीयमुनीश्वरंतम् ॥ दारिद्र्य
सागरतितीर्षुरसौस्वकीयंवृत्तांतमाहनिजकर्मविपाकमुग्रम् ॥ ७० ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदहधन्वोपा
ख्यानेत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ मणिग्रीवउवाच चमत्कारपुरेरम्येविद्वज्जनसमाकुले ॥ ममवासोभवत्तत्रधर्मपत्न्यासहद्विज ॥ १ ॥ धनाढ्यस्य
पवित्रस्यपरोपकृतिशालिनः ॥ कदाचिद्दैवयोगेनदुर्बुद्धिःसमपद्यत ॥ २ ॥ निजधर्मपरित्यागःकृतोमेदुष्टबुद्धिना ॥ परस्त्रीसेवनंनित्यमपेयंपीयतेरमह
॥ ३ ॥ चौर्यहिंसापरश्चाहंपरित्यक्तःस्वबंधुभिः ॥ बृहत्कालेनभूपेनमद्गृहंलुंठितंतदा॥४॥ अवशिष्टंचयत्किंचित्गृहीतंबंधुभिर्धनम् ॥ एवंतिरस्कृतःस
र्वैर्वनवासमचीकरम् ॥ ५ ॥ कृत्वाजीवंवधंनित्यंजीवयंभार्ययासह ॥ एतस्मिन्विपिनेघोरेवसतोमेदुरात्मनः ॥ ६ ॥ कुरुष्वानुग्रहंब्रह्मन्पापयुक्तस्य
सांप्रतम् ॥ प्राचीनपुण्यपुंजेनसंप्राप्तोगहनेभवान् ॥ ७ ॥ तवाहंशरणंयातःसपत्नीकोमहामुने ॥ उपदेशप्रसादेनकृतार्थंकर्त्तुमर्हसि ॥ ८ ॥ येनमेती
व्रदारिद्र्यंविलयंयातितत्क्षणात् ॥ अतुलंवैभवंलब्ध्वाविचरामियथासुखम् ॥९ ॥ उग्रदेवउवाच कृतार्थोऽस्मिमहाभागयदातिथ्यंकृतंनम ॥ अतस्तेभावि
कल्याणंसपत्नीकस्यसांप्रतम् ॥ १० ॥ विनाव्रतैर्विनातीर्थैर्विनादानैरयत्नतः ॥ दारिद्र्यंतेलयंयातितथापिनिर्धारितंमया ॥११ ॥ अतःपरंकृतीयोऽस्तिमा
सःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ भवद्भ्यांतत्रविधिनादंपतीभ्यांप्रयत्नतः ॥ १२ ॥ कर्त्तव्यंदीपदानंचपुरुषोत्तमप्रीतये ॥ तेनतेतीव्रदारिद्र्यंसमूलंनाशमेष्यति॥

लतैलेनकर्त्तव्यःसर्पिषाविभवेसति ॥ तयोर्मध्येनकिंचित्तेकाननेवसतोऽधुना ॥ १४ ॥ इंगुदीजेनतैलेनदीपःकार्यस्त्वयानघ ॥ यावन्मासंस अ०
पु०मा० १३ ॥ नमणिग्रीवस्त्रियासह ॥ १५ अस्मिन्सरोवरेस्नात्वासहपत्न्यानिरंतरम् ॥ एवमेवहिकर्त्तव्यंमासमात्रंत्वयावने ॥ १६ ॥ अयमेवोपदेशस्तुसपत्नी २४
कायमेकृतः ॥ त्वदातिथ्यप्रसन्नेनमयानिगमनिश्चितम् ॥ १७ ॥ अन्यथादीपदानंहिरमावृद्धिकरंनृणाम् ॥ विधिनाक्रियमाणंचेत्किंपुनःपुरुषोत्तमे ॥
॥३२॥ १८ ॥ वेदोक्तानिचकर्माणिदानानिविविधानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ १९ ॥ तीर्थानिसकलान्येवशास्त्राणिसकलानिच ॥
पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २० ॥ योगोज्ञानंतथासांख्यंतंत्राणिसकलान्यपि ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २१ ॥ कृ
च्छ्रचांद्रायणादीनिव्रतानिनिखिलानिच ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ २२ ॥ वेदाभ्यासोगयाश्राद्धंगोमतीतटसेवनम् ॥ पुरुषोत्तमदी
पस्य० ॥ २३ ॥ उपरागसहस्राणिव्यतीपातशतानिच ॥ पुरुषोत्तम० ॥ २४ ॥ कुर्वादिक्षेत्रवर्याणिदंडकादिवनानिच ॥ पुरुषोत्तम० ॥ २५ ॥
एतद्गुह्यतमंवत्सनाख्येयंयस्यकस्यचित् ॥ धनधान्यपशुव्रातपुत्रपौत्रयशस्करम् ॥ २६ ॥ वंध्यावंध्यत्वशमनमवैधव्यकरंस्त्रियाः ॥ राज्यदंराज्यभ्रष्टस्य
चिंतितार्थकरंनृणाम् ॥ २७ ॥ कन्याविंदतभर्त्तारंगुणिनंचिरजीविनम् ॥ कांतार्थीलभतेकांतांसुशीलांचपतिव्रताम् ॥ २८ ॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांसु
सिद्धिंसिद्धिकामुकः ॥ कोशकामोलभेत्कोशंमोक्षार्थीमोक्षमाप्नुयात् ॥ २९ ॥ विनाविधिंविनाशास्त्रंयःकुर्यात्पुरुषोत्तमे ॥ दीपंतुयत्रकुत्रापिकामितंस ॥३२॥
वमाप्नुयात् ॥ ३० ॥ किंपुनर्विधिनावत्सदीपंकुर्यात्प्रयत्नतः ॥ तस्माद्दीपःप्रकर्त्तव्योमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ३१ ॥ एतदुक्तंमयातेऽद्यतीव्रदारिद्र्यनाशन

म् ॥ स्वस्तितेऽस्तुगमिष्यामिसंतुष्टःसेवयातव ॥ ३२ ॥ अगस्त्यउवाच इत्युक्त्वाविप्रवर्योऽसौप्रयागंसंजगामह ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तंमनसाश्रीहरिंस्मर
न् ॥ ३३ ॥ अनुगत्वोग्रदेवंतंकियन्मासंनिजाश्रमात् ॥ पुनरावव्रतुर्नत्वादंपतीहृष्टमानसौ ॥ ३४ ॥ आसाद्यस्वाश्रमंभक्त्यापुरुषोत्तममानसौ ॥ नि
न्यतुर्मासयुगलंद्विजभक्तिपरायणौ ॥ ३५ ॥ गतेमासद्वयेश्रीमानागतःपुरुषोत्तमः ॥ तौतस्मिंश्चक्रतुर्दीपंगुरुभक्तिपरायणौ ॥ ३६ ॥ इंगुदीजेनतैलेन
वैभवार्थमतंद्रितौ ॥ एवंतयोःकृत्वतोर्जगामपुरुषोत्तमः ॥ ३७ ॥ उग्रदेवप्रसादेनविनिर्धूतमनोमलौ ॥ कालस्यवशमापन्नौपुरंदरपुरींगतौ ॥ ३८ ॥
तत्रसंभोगमासाद्यपृथिव्यांभारताजिरे ॥ उग्रदेवप्रसादेनवरंजनुरवापतुः ॥ ३९ ॥ वीरबाहुसुतस्त्वंचचित्रबाहुरितिश्रुतः ॥ पूर्वस्मिन्योमणिग्रीवो
मृगाहिंसापरायणः ॥ ४० ॥ इयंचंद्रकलानाम्नीमहिषीयाधुनातव ॥ सुंदरीतिसमाख्यातापुनर्जनुषितेंऽगना ॥ ४१ ॥ पातिव्रत्येनधर्मेणतवाद्यांगार्द्ध
हारिणी ॥ पतिव्रताहियानारीपतिपुण्यार्द्धभागिनी ॥ ४२ ॥ कृतेनदीपदानेनमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ इंगुदीजेनतैलेनतवराज्यमकंटकम् ॥ ४३ ॥ किं
पुनःसर्पिषादीपंतिलतैलेनवापुनः ॥ यःकरोतिह्यखंडंवैमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ ४४ ॥ पुरुषोत्तमदीपस्यफलमेतन्नसंशयः ॥ किंपुनश्चोपवासाद्यैश्चरतः
पुरुषोत्तमम् ॥ ४५ ॥ वाल्मीकिरुवाच चित्रबाहुचरितंपुरातनंसन्निरूप्यकलशोद्भवोमुनिः ॥ सत्कृतिंसमधिगम्यतत्कृतामक्षयाशिषमुदीर्यनिर्ययौ ॥
४६ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदीपमाहात्म्यकथनंनामचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ दृ
ढधन्वोवाच अथसम्यग्वदब्रह्मन्नुद्यापनविधिंमुने ॥ पुरुषोत्तममासीयव्रतिनांकृपयानृणाम् ॥ १ वाल्मीकिरुवाच समासतःप्रवक्ष्यामिमासेश्रीपुरुषोत्तमे

 ॥ उद्यापनविधिंसम्यक्कृव्रतसंपूर्णहेतवे ॥ २ ॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांनवम्यापुरुषोत्तमे ॥ अष्टम्यांवाथकर्त्तव्यमुद्यापनमुदीरितम् ॥ ३ ॥ यथालब्धोप 
हारेणमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ पुण्येऽस्मिन्प्रातरुत्थायकृत्वापूर्वाण्हिकाःक्रियाः ॥४॥ समाहितमनाभूत्वात्रिंशद्विप्रान्निमंत्रयेत् ॥ सपत्नीकानसदाचारान्वि 
 ष्णुभक्तिपरायणान् ॥ ५ ॥ यथाशक्त्यथवासप्तपंचवित्तानुसारतः ॥ ततोमध्यान्हसमयेद्रोणमानेनभूपते ॥ ६ ॥ तदर्द्धेनतदर्द्धेनानिजशक्त्यनुसारतः॥
पंचधान्येनकुर्वीतसर्वतोभद्रमुत्तमम् ॥ ७ ॥ चत्वारःकशलाःस्थाप्याहैमावाराजताःशुभाः ॥ ताम्रावामृन्मयाःशुद्धाअव्रणामंडलोपरि ॥ ८ ॥ चतु
र्दिक्षुचतुर्व्यूहप्रीतयेश्रीफलान्विताः ॥ सद्वस्त्रवेष्टितानागवल्लीदलसमन्विताः ॥ ९॥ वासुदेवंहलधरंप्रद्युम्नंदेवमुत्तमम् ॥ अनिरुद्धंचतुर्ष्वेवंस्थापयेत्कल
शेषुच ॥ १० ॥ पुरुषोत्तमव्रतारंभेस्थापितंपुरुषोत्तमम् ॥ सराधंदेवदेवेशंकलशेनसमन्वितम् ॥ ११ ॥ ततआनीयतन्मध्येमंडलोपरिविन्यसेत् ॥
आचार्यंवैष्णवंकृत्वावेदवेदांगपारगम् ॥ १२ ॥ विप्राश्चत्वारएवात्रवरणीयाजपार्थिना ॥ द्वेद्वेवस्त्रेचदातव्येहस्तमुद्रादिसंयुते ॥ १३ ॥ आचार्यंसम
लंकृत्यवस्त्रभूषादिभिर्मुदा ॥ ततोदेहविशुद्ध्यर्थंप्रायश्चित्तंसमाचरेत् ॥ १४॥ ततःपूर्वोक्तविधिनापूजाकार्यासहस्त्रिया ॥ चतुर्व्यूहजपःकार्योवृतैर्विप्रै
श्चतुर्विधः ॥ १५ ॥ चतुर्दिक्षुप्रकर्त्तव्यादीपाश्चत्वारउद्धृताः ॥ अर्घदानंततःकार्यंनारिकेलादिभिःक्रमात् ॥ १६ ॥ पंचरत्नसमायुक्तैर्जानुभ्यांस
क्तभूतलः ॥ स्वर्णपात्रपुटमध्यस्थैर्यथालब्धैःफलैःशुभैः ॥ १७॥ श्रद्धाभक्तिसमायुक्तःसपत्नीकोमुदान्वितः ॥ अर्घंदद्यात्प्रहृष्टेनमनसाश्रीहरिंस्मरन् 
॥१८॥ अर्घमंत्रः॥ देवदेवनमस्तुभ्यंपुराणपुरुषोत्तम ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे ॥१९॥ वंदेनवघनश्यामंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ पीतांबर

धरंदेवंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ २० ॥ एवंभक्त्याहरिंनत्वासराधंपुरुषोत्तमम् ॥ चतुर्थ्यंतैर्नाममंत्रैस्तिलहोमंचकारयेत् ॥ २१ ॥ ततस्तदंतेतन्मंत्रैःका
यंतर्पणमार्जने ॥ नीराजयेत्ततोदेवंसराधंपुरुषोत्तमम्॥२२॥ अथनीराजनमंत्रः॥नीराजयामिदेवेशमिंदीवरदलच्छविम् ॥ राधिकारमणंप्रेम्णाकोटि
कंदर्पसुंदरम् ॥ २३ ॥ अथध्यानम् ॥अंतर्ज्योतिरनंतरत्नरचितेसिंहासनेसंस्थितंवंशीनादविमोहितव्रजवधूवृंदावनेसुंदरम्॥ ध्यायेद्राधिकयासकौस्तुभम
णिप्रद्योतितोरस्थलंराजद्रत्नकिरीटकुंडलधरंप्रत्यग्रपीतांबरम् ॥ २४ ॥ ततःपुष्पांजलिंदत्वाराधिकासहितेहरौ ॥ नमस्कारंप्रकुर्वीतसाष्टांगंगृहिणी
युतः ॥ २५ ॥ नौमिनवघनश्यामंपीतवाससमच्युतम् ॥ श्रीवत्सभासितोरस्कंराधिकासहितंहरिम् ॥ २६ ॥ पूर्णपात्रंततोदद्याद्ब्रह्मणेसहिरण्यकम् ॥
आचार्यायततोदद्याद्दक्षिणांविपुलांमुदा ॥ २७ ॥ आचार्यंतोषयेद्भक्त्यावस्त्रैराभरणैरपि ॥ सपत्नीकंततोदद्यादृत्विग्भ्योदक्षिणांपराम् ॥ २८ ॥ धेनु
रेकाप्रदातव्यासुशीलाचपयस्विनी ॥ सचैलाचसवत्साचघंटाभरणभूषिता ॥ २९ ॥ ताम्रपृष्ठीहेमशृंगीसरौप्यखुरभूषिता ॥ घृतपात्रंततोदद्यात्तिलपा
त्रंतथैवच ॥ ३० ॥ उमामहेश्वरंदद्याद्दंपत्योःपरिधायकम् ॥ पदमष्टविधंदद्यादुपानद्युगुलंतथा ॥ ३१ ॥ श्रीमद्भागवतंदद्याद्वैष्णवायद्विजन्मने ॥ श
क्तिश्चेन्नविलंबेतचलमायुर्विचारयन् ॥ ३२ ॥ श्रीमद्भागवतंसाक्षाद्भगद्रूपमद्भुतम् ॥ योदद्याद्वैष्णवायैवपंडितायद्विजन्मने ॥ ३३ ॥ सकोटिकुलमुद्धृ
त्यह्यप्सरोगणसेवितः ॥ विमानमधिरुह्यैतिगोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ ३४ ॥ कन्यादानसहस्राणिवाजपेयशतानिच ॥ सधान्यक्षेत्रदानानितुलादानानि
यानिच ॥ ३५ ॥ महादानानियान्यष्टौकल्पदोदानानियानिच ॥ श्रीभागवतदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ ३६ ॥ तस्माद्यत्नेनतद्देयंवैष्णवायद्विजन्म

ने ॥ संपूज्यवस्त्रभूषाभिर्हेमसिंहासनास्थितं ॥ ३७ ॥ कांस्यानिसंपुटान्येवत्रिंशद्देयानिसर्वथा ॥ त्रिंशत्रिंशदपूपैश्चमध्येसंपूरितानिच ॥ ३८ ॥ प्र
त्यपूपंतुयावंतिछिद्राणिपृथिवीपते ॥ तावद्वर्षसहस्राणिवैकुंठवसतेनरः ॥ ३९ ॥ ततःप्रयातिगोलोकंनिर्गुणंयोगिदुर्लभम् ॥ यद्गत्वाननिवर्त्तंतेज्योतिर्धाम
सनातनम् ॥ ४० ॥ सार्द्धप्रस्थद्वयंकांस्यसंपुटंपरिकीर्तितम् ॥ निर्धनेनयथाशक्त्याकार्याणिव्रतपूर्तये ॥ ४१ ॥ अथवापूपसामर्थ्यीमपक्वांसफलांपराम्॥
तत्राधायप्रदेयानिपुरुषोत्तमप्रीतये॥४२॥ निमंत्रितानांविप्राणांसस्त्रीकाणांनराधिप ॥ संकल्पंचप्रकुर्वीतपुरुषोत्तमसन्निधौ ॥४३॥ अथप्रार्थना॥श्रीकृ
ष्णजगदाधारजगदानंददायक ॥ ऐहिकामुष्मिकान्कामान्निखिलान्पूरयाशुमे ॥४४॥ इतिसंप्रार्थ्यगोविंदंभोजयेद्ब्राह्मणान्मुद ॥ सपत्नीकान्सदा
चारान्संस्मरन्पुरुषोत्तमम्॥४५॥संपूज्यविधिवद्भक्त्याभोजयेत्घृतपायसैः॥ विप्ररूपंहरिंस्मृत्वास्त्रीरूपांराधिकांस्मरन् ॥४६ ॥भोजनस्यनुसंकल्पमाचरे
द्विधिनाव्रती ॥द्राक्षाभिःकदलीभिश्चचूतैश्चविविधैरपि ॥४७॥घृतपाचितपक्वान्नैःशुभैश्चमाषकैर्वटैः ॥शर्करघृतपूरैश्चफाणितैःखंडमंडकैः॥४८॥ उर्वा
रुककर्कटीशाकैरार्द्रकैश्चसुनिंबुकैः॥अन्यैश्चविविधैःशाकैरान्नैःपक्वैःपृथक्पृथक्॥४९॥चतुर्धाभोजनैरेवषड्रसैःसहसंगतैः॥वासितान्गोरसांस्तत्रपरिवे
ष्यमृदुब्रुवन्॥५०॥इदंस्वादुमुदाभोज्यंभवदर्थंप्रकल्पितम् ॥ याच्यतांरोचतेत्रब्रह्मन्यन्मयायाचेप्रभो ॥५१॥धन्योऽस्म्यनुगृहीतोऽस्मिजातंमेजन्मसा
र्थकम्॥भोजयित्वामुदाविप्रान्दद्यात्तांबूलदक्षिणाः॥५२॥एलालवंगकर्पूरजावित्रीजातिजानिच॥कस्तूरिमुरमांसीचचूर्णचखादिरंशुभम् ॥५३॥ एतै
श्चमीलितैर्देयंतांबूलंभगवत्प्रियम् ॥ तस्मादेवंविधायैवदेयंतांबूलमादरात् ॥५४॥ तांबूलंयोद्विजाययायएवंकृत्वाप्रयच्छति॥सुभगश्चभवेदत्रपरत्रामृतभु

भवेत् ॥ ५५ ॥ पारितोष्यसपत्नीकान्हस्तेदद्याच्चमोदकान् ॥ फलैर्भोज्यैर्वैणवीर्दद्यादलंकृत्यविधानतः ॥ ५६॥ आसीमांतमनुव्रज्यतत्र्राह्मणांस्तान्विसर्ज
येत् ॥ मंत्रहीनेतिमंत्रेणक्षमाप्यपुरुषोत्तमम् ॥५७ ॥ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणनमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ यदूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखम् ॥ ५८ ॥ अन्नं
विभज्यभूनेभ्योयथाभागमकुत्सयन् ॥ भुंजीतस्वजनैःसार्द्धंमिथ्यावादविवर्जितः ॥ ५९ ॥ दर्शस्यदिवसेप्राप्तेकुर्याज्जागरणंनिशि॥राधिकासहितंहैमं
पूजयेत्पुरुषोत्तमम् ॥ ६० ॥ पूजांतेचनमस्कृत्यसपत्नीकोमुदान्वितः ॥ व्रतीविसर्जयेद्देवंसराधंपुरुषोत्तमं ॥ ६१ ॥ आचार्यायततोदद्यादुपहारंसमूर्ति
कम् ॥ अन्नदानंयथायोग्यंदद्यादिच्छानुसारतः ॥ ६२ ॥ येनकेनाप्युपायेनव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ कुर्याच्चपरयाभक्त्यादानंवित्तानुसारतः ॥ ६३ ॥
नारीवाथनरोवापिव्रतमेतत्समाचरेत् ॥ दुःखदारिद्र्यदौर्भाग्यंनाप्नुयाज्जन्मजन्मनि ॥ ६४ ॥ येकुर्वंतिजनालोकेनानापूर्णमनोरथाः ॥ विमानान्यधिरुह्यै
वयांतिवैकुंठमुत्तमम् ॥६५॥ श्रीनारायण०॥ इत्थंयोविधिमवलंब्यचर्करीतिश्रीकृष्णप्रियतममासमादरेण ॥ गोलोकंव्रजतिविधूयपापराशिंचात्रत्यंसु
खमनुभूयपूर्वपुंभिः ॥ ६६ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपु०नारायणनारद०दृढधन्वोपा०व्रतोद्यापनविधिकथनंनामपंचविंशोऽध्यायः ॥२५ ॥ अथोद्या
पनानंतरंव्रतानियममोक्षणमुच्यते ॥ वाल्मीकिरुवाच॥ अशेषपापनाशार्थंप्रीतयेगरुडध्वजे ॥ गृहीतनियमस्यागश्चोच्यतेविधिपूर्वकः ॥१॥ नक्तभोजी
नरोराजन्ब्राह्मणान्भोजयेदथ ॥ अयाचितेव्रतेचैवस्वर्णदानंसमाचरेत् ॥२ ॥ अमावास्याशनोयस्तुप्रदद्याद्गांसदक्षिणाम् ॥ धात्रीस्नानंनरोयस्तुदधिवा
क्षीरमेवच ॥ ३ ॥ फलानांनियमेराजन्फलदानंसमाचरेत् ॥ तैलस्थानेघृतंदेयंघृतस्थानेपयस्तथा ॥ ४ ॥ धान्यानांनियमेराजन्गोधूमान्शालितंडु

लान् ।। भूमौचशयनेराजन्सतूलींसपरिच्छदाम् ।। ५।। सुखदांचात्मनोन्यस्यत्वंतर्यामिप्रियोजनः ।। पत्रभोजीनरोयस्तुभोजनंघृतशर्कराम् ।। ६।। अ०
०मा० मौनेघंटांतिलांश्चैवसहिरण्यान्प्रदापयेत् ।। दंपत्योर्भोजनंचैवसस्नेहंचसुशोभनम् ।।७।। नखकेशधरोराजन्नादर्शंदापयेद्बुधः।। उपानहौप्रदातव्येउपान २६
हविवर्जनात् ।।८।। लवणस्यपरित्यागेदातव्याविविधारसाः ।। दीपदानेनरोदद्यात्ताम्रयुक्तंचदीपकम् ।।९।। अधिमासेनरोभक्त्याऽऽवैकुंठेवसेत्सदा ।।दी
।३५।। पंचसघृतंताम्रंकांचनवर्तिसंयुतम् ।। १० ।। पलमात्रंप्रदेयंस्याद्व्रतसंपूर्णहेतवे ।।एकांतरोपवासेनकुंभानष्टौप्रदापयेत् ।।११ ।। सवस्त्रान्कांचनोपेतान्
मृन्मयानथकांचनान् ।। मासांतेमोदकांस्त्रिंशच्छत्रोपानहसंयुतान् ।। १२ ।। अनड्वांश्चप्रदातव्योधौरेयस्तुधुरक्षमः ।। सर्वेषामप्यलाभेचयथोक्तकर
णंविना ।। १३ ।। द्विजवाक्यंस्मृतंराजन्संपूर्णव्रतसिद्धिदम् ।। एकान्नेननरोयस्तुमलमासंनिषेवते ।। १४ चतुर्भुजोनरोभूत्वासयातिपरमांगतिम् ।। ए
कान्नात्नापरंकिंचित्पवित्रमिहविद्यते ।। १५ ।। एकान्नान्मुनयःसिद्धाःपरंनिर्वाणमागताः ।। अधिमासेनरोनक्तंयोभुंक्तेसनराधिपः ।। १६।। सर्वा
न्कामानवाप्नोतिनरोनैवात्रसंशयः ।। पूर्वाण्हेभुंजतेदेवामध्यान्हेमुनयस्तथा ।। १७ ।। अपराण्हेपितृगणाःस्वात्मार्थस्तुचतुर्थकः ।। सर्ववेलामतिक्रम्यय
स्तुभुंक्तेनराधिप ।। १८ ।। ब्रह्महत्यादिपापानिनाशंयांतिजनाधिप ।। नक्तभोजीमहीपालसर्वपुण्याधिकोभवेत् ।। १९ ।। दिनेदिनेऽश्वमेधस्यफलंप्राप्नो
तिमानवः।।तस्मिन्विवर्जयेन्माषमाधिमासेहरिप्रिये।।२०।। सर्वस्मान्मुच्यतेपापाद्विष्णुलोकंसगच्छति।। तिलयंत्राणिपापात्माकुरुतेब्राह्मणोपिसन्।।२१।।ति ।।३५।।
लानांसंख्ययाराजन्सवैतिष्ठतिरौरवे ।। चांडालयोनिमाप्नोतिकुष्ठरोगेणपीड्यते ।।२२।। शुक्लेकृष्णेनरोभक्त्याद्वादशींसमुपोषयेत् ।।आरुह्यगरुडंयाति

नरोभूत्वाचतुर्भुजः ॥ २३ ॥ सदेवैःपूज्यमानोपिह्यप्सरोगणसेवितः ॥ दशमीद्वादशीचैवएकभुक्तंचकारयेत् ॥ २४ ॥ प्रातयदवदवस्यनरःस्वग
मवाप्नुयात् ॥ सर्वदापरयाराजन्दर्भकूर्चीविवर्जयेत् ॥ १५ ॥ दर्भेणमार्जयेद्यस्तुपुरीषंमूत्रमेवच ॥ श्लेष्माणंरुधिरंवापिविष्ठायांजायतेकृमिः ॥ २६ ॥
॥ पवित्राःपरमादर्भादर्भहीनावृथाक्रियाः ॥ दर्भमूलेवसेद्ब्रह्मामध्येदेवोजनार्दनः ॥ २७ ॥ दर्भाग्रेतुह्युमानाथस्तस्माद्दर्भैर्नमार्जयेत् ॥ नदर्भानुद्धरेच्छू
द्रोनापिबेत्कापिलापयः ॥ २८ ॥ मध्यपत्रेनभुंजीतब्रह्मपत्रस्यभूपते ॥ नोच्चरेत्प्रणवंमंत्रंपुरोडाशंनभक्षयेत् ॥ २९ ॥ नासनंनोपवीतंचनाचरेद्वैदिकीं
क्रियाम् ॥ निषीद्धाचरणंकुर्वन्नपितृभिःसहमज्जति ॥ ३० ॥ पतंतिनरकेघोरेयावदिंद्राश्चतुर्दश ॥ पश्चाच्चकुक्कुटीयोनिंसूकरींवानरींचवा ॥ ६१ ॥
एतस्मात्कारणाच्छूद्रःप्रणवंवर्जयेत्सदा ॥ नमस्कारेणविप्राणांशूद्रोनश्यतिभूमिप ॥ ३२ ॥ एतत्कृत्वामहराजपरिपूर्णंव्रतंचरेत् ॥ अदत्वादक्षिणांवा
पिनरकंयांतिवैनराः ॥ ३३ ॥ व्रतवैकल्यमासाद्यत्वंधःकुष्ठीप्रजायते ॥३४॥ धरामराणांवचनैर्नरोत्तमादिवौकसांविपदमाप्नुवंति ॥ नोलंघयेद्भूपवचां
सितेषांश्रेयोभिकामीमनुजःसविद्वान् ॥ ३५ ॥ इदंमयाधर्मरहस्यमुत्तमंश्रेयस्करंपापविमर्दनंच ॥ फलप्रदंमाधवतुष्टिहेतोःपठंतिनित्यंमनसोभिरामम् ॥
३६ ॥ यःश्रृणोतिनरोराजन्पठतेवापिसर्वदा ॥ सयातिपरमंलोकंयत्रयोगीश्वरोहरिः ॥ ३७ ॥ इतिश्रीबृह०गृहीतानियमत्यागोनामषड्विंशोऽध्यायः
॥ २६ ॥ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वाविरतंराजामुनीश्वरमनीनमत् ॥ अपूजयत्ततोभक्त्यासपत्नीकोमुदान्वितः ॥ १ ॥ उररीकृत्यतत्पूजामाशीर्वा
दमुदीरयन् ॥ स्वस्तितेऽस्तुगमिष्यामिसरयूंपापनाशिनीं ॥२॥ आवयोर्वदतोरेवसायंकालोऽधुनाभवत् ॥ इत्युक्त्वासुजगामैववाल्मीकिर्मुनिसत्तमः॥३॥

आसीमांतमनुव्रज्यगजाप्यागतवानगृहम् आगत्यस्वप्रियामाहसुंदरींगुणसुंदरीम् ॥ ४ ॥ दृढधन्वोवाच अयिसुंदरिसंसारेत्वसारेकिंसुखंनृणाम्
रागद्वेषादिपट्शत्रुगंधर्वनगरोपमे ॥ ५ ॥ कृमिविट्भस्मसंज्ञांतेदेहेमेकिंप्रयोजनम् ॥ वातपित्तकफोद्रेकमलमूत्रासृगाकुले ॥ ६ ॥ अध्रुवेणश
रीरेणध्रुवमर्जयितुंवने ॥ गमिष्यामिवरारोहेसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ ७ ॥ तदाकर्ण्यप्रियाप्राहसाध्वीसागुणसुंदरी ॥ विनयावनताभूत्वाबद्धांजलिपुटा
शुचा ॥ ८ ॥ गुणसुंदर्युवाच अहमप्यागमिष्यामितवैवसहभूपते ॥ पतिव्रतानांस्त्रीणांतुपतिरेवाहिदैवतम् ॥ ९ ॥ पत्यौगतेतुयानारीगृहेतिष्ठतिसौनव॥
स्नुषाधीनातुसानारीशुनीवपरवेश्मनि ॥ १० ॥ मितंपितादादात्येवमितंभ्रातामितंसुतः ॥ अमितस्यप्रदातारंभर्तारंकानुनव्रजेत् ॥ ११ ॥ प्रियावा
क्यमुरीकृत्यसुतंराज्येभिषिच्यच ॥ सहपत्न्याययौशीघ्रमरण्यंमुनिसेवितम् ॥ १२ ॥ हिमाचलसमीपेचगंगामासाद्यदंपती ॥ त्रिकालंचक्रतुःस्ना
नंसंप्रातेपुरुषोत्तमे ॥ १३ ॥ पुरुषोत्तमंसमासाद्यविधिनातत्रनारद ॥ तपस्तेपेसपत्नीकःसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ॥ १४ ॥ ऊर्ध्वबाहुर्निरालंबःपादांगु
ष्ठेनसंस्थितः ॥ नभोदृष्टिर्निराहारःश्रीकृष्णंतमजीजपत् ॥ १५ ॥ एवंव्रतविधौतस्यतस्थुषश्चतपोनिधे ॥ सेवाविधौप्रपन्नासीन्महिषीसापतिव्रता ॥
१६॥एवंकृतवतस्तस्यसंपूर्णेपुरुषोत्तमे॥विमानमागमत्तत्रकिंकिणीजालमंडितम॥ १७॥पुण्यशीलसुशीलाभ्यांसेवितंसहसागतम् ॥ तद्दृष्ट्वाविस्मयावि
ष्टःसपत्नीकोमहीपतिः ॥ १८ ॥ अनिनमद्विमानस्थौपुण्यशीलसुशीलकौ ॥ ततस्तौतंसपत्नीकंविमानंनिन्यतुर्नृपम् ॥ १९ ॥ विमानमाधिरुह्याथस ॥३६॥
पत्नीकोनराधिपः ॥ गोलोकंगतवान्शीघ्रंदिव्यंधृत्वावपुर्नवम् ॥ २० ॥ एवंतत्वातपोराजामासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ निर्भयंलोकमासाद्यमुमोदहरिसन्नि

धौ ॥ २१ ॥ पतिव्रताचतत्पत्नीसापितल्लोकमाययौ ॥ पुरुषोत्तमेतपस्यंतंसंसेव्यंनिजवल्लभम् ॥ २२ ॥ श्रीनारायणउवाच वर्णयामिकिमद्या
हंयदेकरसनामम ॥ पुरुषोत्तमसमांकिंचिन्नास्तिनारदभूतले ॥ २३॥ सहस्रजन्मतप्तेनतपसातन्नगम्यते ॥ यत्फलंगम्यतेपुंभिःपुरुषोत्तमसेवनात् ॥
॥ २४ ॥ व्याजतोऽपिकृतेतस्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ उपवासेनदानेनस्नानेनचजपादिना ॥२५॥ कोटिजन्मकृतानेकपापराशिर्लयंव्रजेत् ॥ य
थाशाखामृगस्याशुत्रिरात्रंस्नानमात्रतः ॥ २६ ॥ अजानतोऽपिदुष्टस्यप्रत्त्क्तनानांकुकर्मणाम् ॥ संचयोविलयंयातोमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ २७
॥ सोऽपिदिव्यंवपुर्धृत्वाविमानमधिरुह्यच ॥ अगमद्दिव्यगोलोकंजरामृत्युविवर्जितम् ॥ २८ ॥ अतःश्रेष्ठतमोमासःसर्वेभ्यःपुरुषोत्तमः ॥ दुष्टं
शाखामृगंयोऽसौव्याजेनाऽपिहरिंनयत् ॥ २९ ॥ अहोमूढानसेवंतेमासंश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तेधन्याःकृतकृत्यास्तेतेषांचसफलोभवः ॥ ३० ॥ पुरु
षोत्तममासंयेसेवंतेविधिपूर्वकम् ॥ स्नानदानजपैर्होमैरुपोषणपुरःसरैः ॥ ३१ ॥ नारदउवाच सर्वार्थसाधनंवेदेमानुषंजनुरुच्यते ॥ अयंशाखामृ
गोप्यहोमुक्तोयद्व्याजसेवनात् ॥ ३२ ॥ तद्वदस्वकथामेतांसर्वलोकाहितायमे ॥ कुत्राऽसौकृतवान्स्नानंत्रिरात्रंतपसांनिधे ॥३३॥ कोऽसौकपिःकिमा
हारःकुत्रजातःक्वचावसन् ॥ व्याजेनतस्याकिंपुण्यंजातंश्रीपुरुषोत्तमे ॥३४ ॥ तत्सर्वंविस्तरेणैवमह्यंशुश्रूषवेवद ॥ नतृप्तिर्जायतेत्वत्तःशृण्वतोमेकथामृ
तम् ॥ ३५ ॥ श्रीनारायणउवाच कश्चित्केरलदेशीयोद्विजःपरमलोलुपः ॥ नित्यंधनचयेदक्षःसर्वेवधनप्रियः ॥ ३६ ॥ लोकेकदर्यइत्याख्यां
गतस्तेनैवकर्मणा ॥ चित्रशर्मापुरानामतस्यासीत्पितृकल्पितम् ॥ ३७ ॥ सदन्नंचसुवस्त्रंचनभुक्तंतेनकुत्रचित् ॥ नस्वाहानस्वधावापिकृतातेनकुबुद्धि

ना ॥ ३८ ॥ यशोर्थेनकृतंकिंचित्पोष्यवर्गोनपोषितः ॥ सर्वभूमिगतंचक्रेधनमन्यायसंचितम् ॥ ३९ ॥ नमाघेतिलदानंचकृतंतेनकदाचन ॥ का
र्त्तिकेदीपदानंचब्राह्मणानांचभोजनम् ॥४०॥ वैशाखेधान्यदानंचव्यतीपातेचकांचनम् ॥ वैधृतौराजतंदानंसर्वदानान्यमूनिच ॥ ४१ ॥ रविसंक्रमणे
कालेनदत्तानिकदाचन ॥ चंद्रसूर्योपरागेचनजप्तंनहुतंक्वचित् ॥४२॥ अवीवदद्दीनवाचंसर्वत्राश्रुपरिप्लुतः ॥ वर्षवातातपाक्लिष्टःकृशःश्यामकलेवरः ॥
४३ ॥ चचारधनलोभेनमूढधीर्भूतलेसदा ॥ कोपियच्छतुतात्किंचित्पामरायमुहुर्वदन् ॥ ४४ ॥ सगोदोहनमात्रंहिकुत्रापिस्थातुमक्षमः ॥ लोकाधिक्का
रसंदग्धोबभ्रामोद्विग्नमानसः ॥ ४५ ॥ तन्मित्रंवाटिकानाथःकश्चिदासीद्वनेचरः ॥ सतंनिवेदयामासस्वदुःखंसंरुदन्मुहुः ॥ ४६ ॥ तिरस्कुर्वंति
मांनित्यंपुटभेदनवासिनः ॥ अतस्तत्रमयास्थातुंनशक्यंपुटभेदने ॥ ४७ ॥ इत्येवंवदतस्तस्यकदर्यस्यद्विजन्मनः ॥ अतिदीनतरांवाचमाकर्ण्यकृपया
प्लुतः ॥ ४८ ॥ मालाकारःप्रपन्नंतंदीनंमत्वाकरोद्दयां ॥ हेकदर्यत्वमत्रैववाटिकायांवसाधुना ॥ ४९ ॥ मालाकारवचःश्रुत्वाकदर्यःसर्वनागरैः ॥ ति
रस्कृतःसतद्वाटीमध्युवासमुदायुतः ॥ ५० ॥ नित्यंतन्निकटस्थायीतदाज्ञापरिपालकः ॥ तेनवाटीपतिस्तस्मिन्विश्वासमकरोद्दृढं ॥ ५१ ॥ अतिवि
श्वस्तचित्तेनतस्मिन्सवाटिकापतिः ॥ तमेवाचीकरद्विप्रंस्वकलंवाटिकापतिं ॥ ५२ ॥ ततःसर्वात्मभावेनममायमितिनिश्चयात् ॥ विहायवाटिकाचिंतां
सिषेवेराजमंदिरम् ॥ ५३ ॥ राजद्वारेसदाकार्यंतस्यात्यंतमबीभवत् ॥ पराधीतनयाचासौवाटिकांनजगामह ॥ ५४ ॥ तत्फलानिकदर्यस्तुजघास
निर्भरंमुदा ॥ अक्रीणतावशिष्टानिलोभबातीवदुर्बलः ॥५५॥ अगृण्हाद्द्राविणंतज्जंसर्वंस्वयमशंकितः ॥ यदापृच्छद्वनाधीशस्तदग्रेवीवदन्मुधा ॥५६

भ्रामंभ्रामंचनगरंयाचंयाचंचभैक्षकम् ॥ वासंवासंदिवारात्रौपरिचर्यामितेवनम् ॥ ५७॥ तथाप्यस्यफलान्यासमासंगच्छंतिपक्षिणः ॥ पश्याश्रंतोमया
केचिन्नाशिताःखचराभृशम॥५८॥तेषांमांसानिपक्षाणिपतितानीहसर्वतः ॥ तद्दृष्ट्वातीवविश्वस्यजगामवाटिकापतिः॥५९॥एवंप्रवर्त्तमानस्यजग्मुर्वर्षा
णिदुर्मतेः ॥ सप्ताशीतिकदर्यस्यजराजर्जरितस्ततः॥६०॥ममारमूढधीस्तत्रनैवापवन्हिदारुणी॥ नाभुक्तंक्षीयतेपापमितिवेदविदोवदन् ॥६१॥तस्माद्धा
हाप्रकुर्वाणोमुद्गराघातपीडितः॥अनीगमन्महामार्गंकृच्छ्रेणातिविभीषणम्॥६२॥स्मरन्पूर्वंकृतंकर्मफलमन्वभुनक्छुशाक्षरम॥ अहोमेपश्यताज्ञानंकदर्यस्यच
दुर्मतेः॥६३॥आसाद्यमानुषंदेहंदुर्लभंत्रिदशैरपि॥खंडेस्मिन्भारतेपुण्येकृष्णसारमृगान्विते॥६४॥किंकृतंधनलोभेनव्यर्थनीतंजनुर्मया॥तद्धनंतुपराधीनं
चिरकालार्जितंमया॥६५॥किंकरोमिपराधीनःकालपाशावृतोधुना॥मानुषंजनुरासाद्यनकिंचित्कृतवान्शुभम्॥ ६६॥नदत्तंनहुतंवन्हौनतप्तंहिमगव्हरे॥
नगांगंसेवितंतोयंमाघेमकरगेरवौ ॥६७॥ उपवासत्रयंचापितेनकृतंपुरुषोत्तमे ॥ नकृतंकार्त्तिकेप्रातःस्नानंसत्तारकागणम् ॥ ६८ ॥ नपुष्टश्चमयादेहो
मानुषःपुरुषार्थदः ॥ अहोमेसंचितंद्रव्यंस्थितंभूमौनिरर्थकम् ॥ ६९ ॥ जीवोजीवनपर्यंतंक्लेशितोदुष्टबुद्धिना ॥कदाचिज्जाठरोवन्हिर्नान्नैर्निर्वापितोमया
॥ ७० ॥ नापिसद्वासनाच्छन्नःस्वदेहःपर्वणिक्वचित् ॥ नज्ञातयोबांधवाश्चस्वजनाःस्वसृजाअपि ॥ ७१ ॥ जामाताचसुतावापिपितामातानुजास्तथा ॥
पतिव्रतापिगृहिणीब्राह्मणानैवतोषिताः ॥ ७२ ॥ मिष्टान्नैरेकवारंचतर्पितानमयाक्वचित् ॥ एवंविलपमानंतंनिन्युःकीनाशसन्निधिम् ॥ ७३॥ तंदृष्ट्वाचि
त्रगुप्तस्तुविलोक्यैतच्छुभाशुभम् ॥ अवोचत्स्वामिनंधर्मंकदर्योऽयंद्विजाधमः ॥ ७४ ॥ नकिंचित्सुकृतंत्वस्यधनलुब्धस्यदुर्मतेः ॥ असावचीकरत्पापंपु

पु०मा० ऽकलंवाटिकास्थितः ॥ ७५ ॥ अचूचुरत्फलान्यद्धाविश्वस्तोवाटिकापतेः ॥ ततोजघासतान्येवपक्कानियानियानिच ॥ ७६ ॥ अक्रीणादवरि ष्टानिध अ०
नलोभेनदुर्मतिः ॥ फलचौर्यकृतंपापंविश्वासघातजंपरम् ॥ ७७ ॥ एतत्पापद्वयंचास्मिन्नत्युग्रंवर्ततेप्रभो ॥ अन्यान्यपिचपापानिसंत्यस्मिन्विविधानिच
॥३८॥ ॥७८॥ नारदउवाच इत्थंनिशम्यविधिनंदनाचित्रगुप्तवाक्यंक्रुधाप्रबलयाप्लुतधर्मराजः॥आहैषयातुकपिजन्मसहस्रकृत्वोविश्वासघातकृतिजंफलमस्य ॥२७॥
पश्चात् ॥ ७९ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीये०कदर्योपाख्यानेसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७॥ श्रीनारायणउवाच तन्निशम्यभटानाहचित्रगुप्तश्चिरंभृशम् ॥ पू
र्वंलोभाभिभूतोयंपश्चाच्चौर्यमचीकरत् ॥ १ ॥ अतःप्रेतत्वमासाद्यपश्चाद्भवतुवानरः ॥ ततश्चाहंप्रदास्यामिबह्वींनरकयातनाम्॥ २॥ अयमेवक्रमःश्रेया
न्धमराजगृहेभटाः ॥ इत्येवंचित्रगुप्तेनसमादिष्टाविभीषणाः ॥ ३ ॥ तथाचक्रुर्भटाःशीघ्रंताडयंतश्चतंद्विजम् ॥ प्रेतत्वंप्रापितःपूर्वंकाननेविफलेद्विजः
॥ ४ ॥ निर्जलेबहुकालंप्रेतयोनिमवाप्यसः ॥ क्षुत्तृड्भ्यांव्याकुलोऽत्यंतंबभ्रामगहनेवने ॥५॥ प्रेतयोनिगतंदुःखमनुभूयततःपरम् ॥ फलचौर्यस
मुद्भूतांकपियोनिमजीगमत् ॥ ६ ॥ दिव्येकालंजरेशैलेजंबुखंडमनोहरे ॥ सुशीतलजलच्छायेफलपुष्पसमन्विते ॥७॥ तत्रासीद्देवराजेननिर्मितंकुंड
मुत्तमम् ॥ सरोवरसमंपुण्यंसत्सेव्यंपापनाशनम् ॥ ८ ॥ मृगतीर्थमितिख्यातंसुराणामपिदुर्लभम् ॥ यस्मिन्कृतेनश्राद्धेनपितरोयांतिसद्गतिम् ॥ ९
तत्रदैत्यभयाद्देवामृगाभूत्वानिरंतरम् ॥ अभिसस्नुर्निरातंकामृगतीर्थमतोविदुः ॥ १० ॥ तत्रायंप्रथमंजन्मकापेयंलब्धवान्द्विजः ॥ फलंचौर्यकृतात्पापा ३८
दासाद्यमानुषींतनुम् ॥ ११ ॥ नारदउवाच त्रैलोक्यपावनेरम्येमृगतीर्थेकथंकपिः ॥ आवासमकरोद्दृष्टःपापकोटिसमन्वितः ॥१२ ॥ छिंधिमेसंश

यंनाथतपोधनमनोगतं ॥ भवादृशांनगोप्यंहिस्वशिष्येषुकदाचन ॥ १३ ॥ सूतउवाच एवंसन्नोदितोविप्रानारदेनतपोनिधिः ॥ उवाचपरमप्रीतः
सत्कुर्वन्नारदंमुनिं ॥ १४ ॥ श्रीनारायणउवाच कश्चिद्वैश्योमहानासीन्नाम्नावैचित्रकुंडलः ॥ तत्पत्नीतारकानाम्नीपातिव्रत्यपरायणा ॥ १५॥ तावुभौ
चक्रतुर्भक्त्यापुण्यंश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ तयोःकृतवतोर्मासोगतःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ १६ ॥ चरमेहनिसंप्राप्तेउद्यापनमथाकरोत् ॥ सपत्नीकोमुदायुक्तःश्र
द्धयाचित्रकुंडलः ॥१७ ॥ द्विजानाकारयामासवेदवेदांगपरगान् ॥ उद्यापनविधिंकर्त्तुंसपत्नीकानगुणान्वितान् ॥ १८॥ कदर्योप्यगमत्तत्रधनलोभे
ननारद ॥ उद्यापनविधौपूर्णेसंजातेचित्रकुंडलः ॥ १९ ॥ अत्युग्रदानैस्तान्विप्रान्सपत्नीकानतोषयत् ॥ तुष्टेषुतेषुसर्वेषुभूयसींदक्षिणामदात् ॥ २०
॥ तद्दत्तभूयसीतुष्टाअन्येविप्रागृहान्ययुः ॥ अतिलुब्धःकदर्यस्तुरुदंस्तस्थौतदग्रतः ॥ २१ ॥ विनयावनतोभूत्वासगद्गदमुवाचह ॥ चित्रकुंडलवैश्ये
शभगवद्भक्तिभासुर॥२२॥पुरुषोत्तमव्रतंसम्यक्भवताविधिनाकृतं॥नतथाचकृतंकेनकुत्रापिपृथिवीतिले॥२३॥भवानद्यकृतार्थोऽसिभाग्यवानसिसर्वथा॥
यत्त्वयापरयाभक्त्यासेवितःपुरुषोत्तमः॥२४॥धन्यस्तवपिताधन्यामाताचपतिदेवता॥याभ्यामुत्पादितःपुत्रस्त्वादृशोहरिवल्लभः॥२५॥धन्याद्धन्यतरश्चा
यंमासःश्रीपुरुषोत्तमः॥यत्सेवनादवाप्नोतिह्यैहिकामुष्मिकंफलम्॥२६॥दृष्ट्वाहितावकींपूजांचकितोहंविशांपते ॥अहोत्वयामहत्कर्मकृतमेतन्नसंशयः॥
२७॥अन्येभ्योब्राह्मणेभ्यश्चधनंदत्तंबृहन्मुदा ॥ नददासिकथंमह्यंभाग्यहीनायभूरिद॥२८॥इतिविज्ञापितस्तेनतस्मैधनमदादसौ ॥तद्गृहीत्वाकरोद्विप्रोधनं
भूमिगतंमुदा ॥ २९ ॥तत्रानेनमहापूजादृष्टाश्रीपौरुषोत्तमी ॥ पुरुषोत्तममासश्चधनलोभेनसंस्तुतः ॥३० ॥ पूजादर्शनमाहात्म्यात्पुरुषोत्तमसंस्तवात्

 ।। धनलोभकृताद्वापिमृगतीर्थमुपागतः ।। ३१ ।। सूतउवाच ।। दर्शनात्स्तवनाद्वापिधनलोभकृनादपि ।। दुष्टशाखामृगस्यापिजातंसत्तीर्थसेवनम् ।। 
३२।। किंपुनःश्रद्धयाकर्तुंदर्शनस्तवनेद्विजाः।। पुरुषोत्तमदेवस्यसपत्नीकस्यसादरम् ।।३३।।नारदउवाच ।। सुशीतलजलेब्रह्मन्स्निग्धछायेमनोहरे
।२९।। ।।सद्वृक्षमंडितेरण्येतत्स्थितेःकारणंवद ।।३४।।श्रीनारायणउवाच ।। शृणुनारदवक्ष्यामितुभ्यंशुश्रूषवेऽनघ ।। अत्रास्तिकारणंकिंचित्श्रवणात्पापना ।।२८।।
शनं ।। ३५ ।। यदादाशरथीरामःसर्वार्थफलदायकः ।। हतवान्रावणंदुष्टंबध्वासेतुंमहोदधौ ।। ३६ ।। विभीषणाद्दतेतेनराक्षसानावशेषिताः ।। ततो
वन्हिविशुद्धासाजानकीस्वीकृताधुना ।। ३७ ।। चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसरैः ।। दशवक्त्रवधप्रीतैर्हेरामत्वंवरंवृणु ।। ३८ ।। इत्युक्तेऽवीवदद्रा
मोभक्तानामभयंकरः ।। सुराःशृणुतमद्वाक्यंयाद्देदेयोवरोऽधुना ।। ३९ ।।अत्रयेवानराःशूरारक्षोभिर्निहताश्चते ।। संजीवयततानाशुसुधावृष्ट्याममाज्ञ
या ।। ४० ।। तथेत्युक्त्वासुधावृष्ट्यावानरान्समजीवयन् ।। चतुर्मुखमहेशानपुरंदर[illegible]रःसराः ।। ४१ ।। ततःसंजीविताःसर्वेवानराजयशालिनः
।। अडुढौकन्रामभद्रंचिरंसुप्तोत्थिताइव ।। ४२ ।। अथपुष्पकमारुह्यवानरान्सर्वतःस्थितान् ।। अजीगदत्सपत्नीकःप्रसन्नमुखपंकजः ।। ४३ ।। श्री
रामउवाच ।।हेसुग्रीवहनूमंतौहेताराल्मजजांबुवन्।।मित्रकार्यंकृतंसर्वंभवद्भिःसहवानरैः ।।४४।। आज्ञापयंतुनानम्वानूभवंतोवानरानितः ।। भवदाज्ञापि
ताःसर्वेयथेष्टंयांतुतेयतः ।। ४५ ।। यत्रयत्रवनेएतेमामकादीर्घजीविनः ।। वसंतिवानरास्तत्रवृक्षाःपुष्पफलान्विताः ।। ४६ ।। नद्योमृष्टजलावायशीतलं ।।२९।
सुभगंसरः ।। नकेपिधर्षयिष्यंतिसर्वेयांतुममाज्ञया ।। ४७ ।। अतोरामप्रभावेनयतोवानरजातयः ।। तत्रनद्योमृष्टजलासरश्चसुभगंवने ।। ४८ ।। छ

सत्फलामहावृक्षाःपुष्पपल्लवसंयुताः ॥ परंतुसुखदुःखानिप्राक्तनादृष्टजानिच ॥ ४९ ॥ यत्रयत्रवसेज्जंतुस्तत्रतत्रोपयांतिहि ॥ नभुक्तंक्षीयतेकर्म इतिवेदानुशासनम् ॥ ५० ॥ श्रीनारायणउवाच अथासौवानरस्तत्रववृधेपर्वतोपमः ॥ बृहत्क्षुत्तृट्समायुक्तोलोलुपोऽचरद्वने ॥ ५१ ॥ जन्मत स्तस्यवक्त्रेऽभूत्पीडापित्तसमुद्भवा ॥ ययासृकूच्यवतेवक्त्रव्रणतश्चदिवानिशम् ॥ ५२ ॥ अत्यंतवेदनाविष्टोनात्तुंशक्तस्तुकिंचन ॥ सचवानरचापल्याद्द्रुमे भ्यःसत्फलानिच ॥ ५३ ॥ लुनीयवदनाभ्याशेनीत्वात्याजभूरिशः ॥ नैकत्रपीडयास्थातुंशक्तोऽसौवानरःक्वचित् ॥ ५४ ॥ वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छनमेनमृ त्युंसुखावहम् ॥ कदाचिदपतद्भूमौविललापातिदुःखितः ॥ ५५ ॥ अस्रुद्रुद्रुमगात्रोनरिभ्रष्टोयथाद्विपः ॥ असौक्षुत्तृट्समाविष्टःश्लथद्देहोगलन्मु खः ॥ ५६ ॥ पेतुर्दंतास्तथासर्वेव्रणरोगेणपीडिताः ॥ पूर्वजन्मकृतात्पापादेवंदुःखमजीगमत् ॥ ५७ ॥ एवंप्रवर्त्तमानस्यानिराहारस्यनित्यशः ॥ दैव योगात्समागच्छन्मासःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ ५८ ॥ तस्मिन्नपितथैवास्तेशीतवातादिपीडितः ॥ कदाचिद्बहुलेपक्षेविचरन्गहनेवने ॥ ५९ ॥ तृषितः कुंडनिकटेनाशक्नोत्पातुममृतम् ॥ क्षुधाविष्टोपिचापल्यात्तत्रोच्चैर्वृक्षमारुहत् ॥ ६० ॥ वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छन्मध्येकुंडमपीपतत् ॥ सचिरायनिराहारः श्लथदिंद्रियजर्जरः ॥ ६१ ॥ निर्बलःशिथिलप्राणःकुंडप्रांतमुपाश्रितः ॥ एवंदिनानिचत्वारिदशमीदिनतःकपेः ॥ ६२ ॥ गतानिलुंठतःकुंडेमासे श्रीपुरुषोत्तमे ॥ पंचमेदिवसेप्राप्तेमध्यंदिनगतेरवौ ॥ ६३ ॥ व्यसुःपपाततत्तीर्थेतोयक्लिन्नवपुःकपिः ॥ सतदेहंसमुत्सृज्यविनिर्धूतमलाशयः ॥ ६४ ॥ सद्योदिव्यंवपुःप्रापदिव्याभरणभूषितम् ॥ इंदीवरदलश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ॥ ६५ ॥ स्फुरद्रत्नकिरीटंचसुचारुझषकुंडलम् ॥ लसत्पीतपटंपु

ण्यंसद्रत्नकटिमेखलम् ॥ ६६ ॥ लसत्केयूरवलयंमुद्रिकाहारशोभितम् ॥ नीलकुंचितसुस्निग्धचिकुरावृतसन्मुखम् ॥ ६७ ॥ तदानीमागमच्छी अ०
पु०मा० घ्रंविमानंवैष्णवाश्रितम् ॥ भेरीमृदंगपटहवेणुवीणाबृहत्स्वनम् ॥ ६८ नृत्यद्देवांगनंदिव्यंगायद्गंधर्वकिन्नरम् ॥ तन्निरीक्ष्यमहाभागोदिव्यदेहधरःकपिः॥ २८
६९ ॥ विस्मयंपरमंयातोमहापापंस्यमेकुतः ॥ एतत्पुण्यतमस्यैवयोग्यंवैमानिकंसुखम् ॥ ७० ॥ अथकाचित्तदुपरिदधारछत्रमिंदुभम् ॥ चक्रतुश्चा
॥४०॥ मरेतस्यकेचिदप्सरसौमुदा ॥ ७१ ॥ काचित्तांबूलहस्ताचननृतुश्चाप्सराःपुरः ॥ काचिद्भृंगारकंहैमंस्वर्धुनीवारिसंभृतम् ॥ ७२॥ हस्तेकृत्वापुरस्त
स्थौगीतवाद्यादितत्परा ॥ एवंवैभवमालोक्यचित्रन्यस्तइवाभवत् ॥ ७३ ॥ किमेतत्केनपुण्येनममापुण्यस्यदुर्मतेः ॥ नास्तिमेसुकृतंकिंचिद्येनयामिह
रेःपदम् ॥ ७४ ॥ श्रीनारायणउवाच इत्थंतर्कयतोबृहत्सुखनिधिंदिव्यंविमानंपुरोदृष्ट्वाविस्मितचेतसोहरिभटौज्ञात्वास्यहार्दंपरम् ॥ बध्वाग्रेकरसंपु
टंसविनयंनत्वातदीयंपदंवाक्यंसुंदरमूचतुःकपिजनुस्त्यक्त्वापुरःसंस्थितम् ॥ ७५ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपु०श्रीनारायणनारदसंवादेकदर्योपाख्या
नेकपिजन्मनिविमानागमनंनामाष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ पुण्यशीलसुशीलावूचतुः ॥विभोप्रयाहिगोलोकंकथमत्रविलंबसे ॥ पुरुषोत्तमसान्निध्यं
त्वयालब्धंविशेषतः ॥ १ ॥ कदर्यउवाच बहूनिममकर्माणिसंतिभोग्यान्यनेकशः ॥ केनमेनिकृतिर्जातायतोगोलोकमाप्नुयाम् ॥ २ ॥ यावंत्योवर्ष
धाराश्चतृणानिभूरजःकणाः ॥ यावंत्यस्तारकाव्योम्नितावत्पापानिसंतिमे ॥ ३ ॥ कथमेतन्मयाप्राप्तंवपुर्दिव्यंमनोहरम् ॥ एतत्कारणमत्युग्रंमह्यंब्रूतं ॥४०॥
हरेःप्रियौ ॥ ४ ॥ श्रीनारायणउवाच इतिवाचमुपाकर्ण्यहरेर्दूतावथोचतुः ॥ हरिदूतावूचतुः अहोदेवकथंनैवविज्ञातंसाधनंमहत् ॥ ५ ॥ प्रभोनज्ञा

यतेकस्मान्मासः सर्वोत्तमोत्तमः ॥ विष्णुप्रियोमहापुण्योनाम्नावैपुरुषोत्तमः ॥ ६ ॥ तस्मिंस्त्वयातपश्चीर्णमशक्यंयत्सुरैरपि ॥ अविज्ञातमहाराजकपि
देहेनकानने ॥ ७ ॥ मुखरोगादनाहारव्रतंजातमजानतः ॥ त्वयाचकपिचांचल्यात्फलान्युत्कृत्यवृंततः ॥ ८ ॥ क्षिप्तानिपृथिवीपीठेतृप्तास्तैरितरेजनाः ॥
पानीयमपिनोपीतमंतर्दुःखेनभूरिशः ॥ ९ ॥ संजातंतेतपस्तीव्रमज्ञानात्पुरुषोत्तमे ॥ परोपकारः संजातः फलपातेनतेऽनघ ॥ १० ॥ शीतवातातपा
द्राः सोढाविचरतावने ॥ महातीर्थेवरेरम्येपंचाहंप्लवनंकृतम् ॥ ११ ॥ तस्मात्तेस्नानजंपुण्यंमासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ एवंवृष्णस्यतेजातमज्ञानात्तपउत्तमम्
॥ १२ ॥ तदेतत्सफलंजातमनुभूतंत्वयाधुना ॥ व्याजतोपिकृतेनैवसफलंस्याद्यथातव ॥ १३ ॥ किंपुनः श्रद्धयैतस्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ विधिनाकु
र्वतः कर्मज्ञात्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १४ ॥ यस्त्वयासाधितः स्वार्थस्तादृक्कर्त्तुंचकः क्षमः ॥ यस्मिन्नेकोपवासेनमुच्यतेपापराशिभिः ॥ १५ ॥ नैतत्तु
ल्यंभवेत्किंचित्पुरुषोत्तमप्रीतिदम् ॥ तेधन्याः कृतकृत्यास्तेतद्व्रतंयेप्रकुर्वते ॥ १६ ॥ दुर्लभंमानुषंजन्मभूखंडेभारताजिरे ॥ तादृशंजनुरासाद्यसेवंतेपुरु
षोत्तमम् ॥ १७ ॥ तेसदासुभगाः पुण्यास्तेषांचसफलोभवः ॥ येषांसर्वोत्तमोमासः स्नानदानजपैर्गतः १८ ॥ दानानिपितृकार्याणितपांसिविविधानि
च ॥ तानिकोटिगुणान्येवसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ॥ १९ ॥ धिक्तंचनास्तिकंपापंशठंधर्मध्वजंखलम् ॥ पुरुषोत्तममासाद्यस्नानदानविवर्जितः ॥ २० ॥
श्रीनारायणउवाच पुण्यशीलसुशीलाभ्यामदृष्टंवर्णितंनिजम् ॥ तच्छ्रुत्वाचाकितोत्हृष्टः पुलकांकितविग्रहः ॥ २१ ॥ तीर्थदेवान्नमस्कृत्यकालं
जरगिरिंततः ॥ ननामकाननाधीशानसर्वगुल्मलतातरून् ॥ २२ ॥ ततः प्रदक्षिणीकृत्यविमानंविनयान्वितः ॥ आरुरोहघनश्यामोल्लसत्पी

तांबरावृतः ॥ २३ ॥ पश्यत्सुसर्वदेवेषुगंधर्वाद्यैरभिष्टुतः ॥ वाद्यमानेषुवाद्येषुकिन्नराद्यैर्मुहुर्मुहुः ॥ २४ ॥ पुष्पवृष्टिमुचोदेवामंदंमंदमुदा
न्विता॥ःसादरंपूजयांचक्रुःपुरंदरपुरःसराः॥ २५ ॥ ततोजगामगोलोकंसानंदंयोगिदुर्लभम् ॥ गोपगोपीगवांसेव्यंरासमंडलमंडितम् ॥ २६ ॥
यत्रगत्वानशोचंतिनरामृत्युविवर्जिते ॥ तत्रासौचित्रशर्माचपुरुषोत्तमसेवनात् ॥ २७ ॥ व्याजेनापिमुमोदोच्चैर्विहायवानरंवपुः ॥ द्विभुजंमुरलीहस्तं
दृष्ट्वाश्रीपुरुषोत्तमम् ॥२८ ॥ श्रीनारायणउवाच इदमाश्चर्यमालोक्यदेवाःसर्वेसुविस्मिताः ॥ स्वंस्वंस्वर्गंययुःसर्वेशंसंतंपुरुषोत्तमं ॥ २९ ॥ नारद
उवाच ॥ दिवसस्यादिमेभागेत्वयान्हिकमुदीरितम् ॥ तद्द्वितीयपरभागीयंकथंकार्यंतपोधन ॥ ३० ॥ गृहस्थस्योपकारायवदमेवदतांवर॥ सदासर्वो
पकारायचरंतिहिभवादृशाः ॥३१ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ प्रातःकालोदितंकर्मसमाप्यविधिवत्ततः ॥ कृत्वामाध्यान्हिकींसंध्यांतिलतर्पणमाचरेत्
॥३२॥देवामनुष्याःपशवोवयांसिसिद्धाश्चयक्षोरगदैत्यसंघाः॥प्रेताःपिशाचाउरगाःसमस्तायेचान्नमिच्छंतिमयात्रदत्तम् ॥३३॥ ततःपंचमहायज्ञान्कु
र्याद्भूतबलिंततः॥काकस्यचशुनश्चैवबलिंदत्वैवमुच्चरन्॥३४॥ इत्युक्त्वासर्वभूतेभ्योबलिंदद्यात्पुनःपृथक्॥ततआचम्यविधिवत्श्रद्धयाप्रीतमानसः ॥३५
द्वारावलोकनंकुर्यादतिथिग्रहणायच ॥ गोदोहकर्ममात्रंतुभाग्यात्प्राप्नोतिथीयदि ॥ ३६ ॥ आदौसत्कृत्यवचसादेववत्पूजयेत्सुधीः ॥ तोषयेत्परयाभ
क्त्यायथाशक्त्यन्नपानतः ॥ ३७ ॥ भिक्षांचभिक्षवेदद्याद्विधिवद्ब्रह्मचारिणे॥आकल्पितान्नादुद्धृत्यसर्वव्यंजनसंयुतत् ॥ ३८॥ यतिश्चब्रह्मचारीचप
क्वान्नस्वामिनावुभौ ॥ ॥ तयोरन्नमदत्वैवभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् ॥ ३९ ॥ यतिहस्तेजलंदद्याद्भैक्षंदद्यात्पुनर्जलं ॥ तद्भैक्षंमेरुणातुल्यंतज्जलंसागरे

ततश्चभोजनंकुर्यात्प्रांङ्मुखोमौनमास्थि

मम् ॥ ४० ॥ सत्कृत्यभिक्षवेभिक्षांयःप्रयच्छतिमानवः ॥ गोप्रदानसमंपुण्यमित्याहभगवान्यमः ॥ ४१ ॥

तः ॥ प्रशस्तशुद्धपात्रेचभुंजीतान्नमकुत्सयन् ॥४२॥ नैकवासाःसमश्नीयात्स्वासनेनिजभाजने ॥ स्वयमासनमारुह्यस्वस्थचित्तःप्रसन्नधीः ॥ ४३ ॥

एकएवतुयोभुंक्तेस्वकीयेकांस्यभाजने ॥ चत्वारितस्यवर्द्धंतआयुःप्रज्ञायशोबलम् ॥ ४४ ॥ सत्यंत्वर्तेतिमंत्रेणजलमादायपाणिना ॥ परिषिच्यचभो

क्तव्यंसघृतंव्यंजनान्वितम् ॥४५॥ भोजनात्किंचिदन्नाग्रमादायैवंसमुच्चरेत् ॥ नमोभूपतयेपूर्वंभुवनपनयेनमः ॥४६॥ भूतानांपतयेपश्चाद्धर्मायचततोब

लिम् ॥ दत्वाचचित्रगुप्तायभूतेभ्यइदमुच्चरेत् ॥ ४७ ॥ यत्रक्वचनसंस्थानांक्षुत्तृषोपहतात्मनाम् ॥ भूतानांतृप्तयेऽक्षय्यमिदमस्तुयथासुखम् ॥ ४८ ॥

प्राणायापानसंज्ञायव्यानायचततःपरम् ॥ उदानायततोब्रूयात्समानायततःपरम् ॥ ४९ ॥प्रणवंपूर्वमुच्चार्यस्वाहांचांतेघृतप्लुतं ॥ पंचकृत्वोग्रसेदन्नंजि

ह्वयानतुदर्शयेत् ॥५०॥ ततश्चतन्मनाभूत्वाभुंजीतमधुरंपुरः ॥ लवणाम्लौतथामध्येकटुतिक्तौततःपरम् ॥५१॥ प्राग्द्रवंपुरुषोश्नीयान्मध्येतुकठिनाश

नम् ॥ अंतेपुनर्द्रवाशीतुबलारोग्येनमुंचति ॥ ५२ ॥ अष्टौग्रासामुनेर्भक्ष्याःषोडशारण्यवासिनः ॥ द्वात्रिंशच्चगृहस्थस्यत्वमितंब्रह्मचारिणः ॥ ५३ ॥

नाद्याच्छास्त्रविरुद्धंतुभक्ष्यभोज्यादिकंद्विजः ॥ अभोज्यंप्राहुराहारंशुष्कंपर्युषितंतथा ॥ ५४ ॥ सर्वंसशेषमश्नीयात्घृतपायसवर्जितम् ॥ अग्रांगुलेषुत

च्छेषंनिधायभोजनोत्तरम् ॥ ५५ ॥ जलपूर्णांजलिंकृत्वापीत्वाचैवतदर्द्धकम् ॥ अग्रांगुलिस्थितंशेषंभूमौदत्वांजलेर्जलम ॥ ५६ ॥ शेषंनिर्षिंचेत्तत्रैव

पठन्मंत्रमिमंबुधः ॥ अन्यथापापभाक्विप्रःप्रायश्चित्तेनशुध्यति ॥५७॥रौरवेपूयनिलयेपद्मार्बुदनिवासिनाम् ॥ अर्थिनामुदकंदत्तमक्षय्यमुपतिष्ठतु ॥५८

 निषिच्यमिनमंत्रेणकुर्याद्दंतविशोधनम् ॥ आचम्यपात्रमुत्सार्यकिंचिद्द्राविणपाणिना ॥ ५९ ॥ ततःपरंसमुत्थायबहिःस्थित्वासमाहितः ॥ शोधयेन्मु 
खहस्तौचमृदाशुद्धजलेनच ॥ ६० ॥ कृत्वाषोडशगंडूषान्शुद्धोभूत्वासुखासनः ॥ इमौमंत्रौपठन्नेवपाणिनोदरमालभेत् ॥६१ ॥ अगस्त्यंकुंभक 
 र्णंचशनिंचवडवानलं ॥ आहारपरिपाकार्थस्मरेद्भीमंचपंचमम्॥६२॥आतापीमारितोयेनवातापीचनिपातितः॥ समुद्रःशोषितोयेनसमेऽगस्त्यःप्रसीदतु
६३॥ततःश्रीकृष्णदेवस्यकुर्वीतस्मरणंमुदा॥भूयोप्याचम्यकर्तव्यंततस्तांबूलभक्षणं ॥६४॥ भुक्तोपविष्टःश्रीकृष्णंपरंब्रह्मविचारयेत् ॥सच्छास्त्रादिवि
नोदेनसन्मार्गाद्यविरोधिना ॥६५॥ ततश्चाध्यात्मविद्यायाःकुर्वीतश्रवणंसुधीः ॥ सर्वथावृत्तिहीनोपिमुहूर्तंस्वस्थमानसः ॥६६॥ श्रुत्वाधर्मंविजानातिश्रु
त्वापापंपरित्यजेत् ॥ श्रुत्वानिवर्त्ततेमोहःश्रुत्वाज्ञानामृतंलभेत् ॥ ६७॥ नीचोपिश्रवणेनाशुश्रेष्ठत्वंप्रतिपद्यते ॥ श्रेष्ठोपिनीचतांयातिरहितेश्रवणेनच
॥ ६८ ॥ व्यवहारंततःकुर्याद्बहिर्गत्वायथासुखम् ॥ श्रीकृष्णंमनसाध्यायेत्सर्वार्थसिद्धिदायकम् ॥६९ ॥ सूर्येऽस्तशिखरंप्राप्तेतीर्थंगत्वाथवागृहम्
॥ सायंसंध्यामुपासीतधौतांघ्रिःसपवित्रकः ॥ ७० ॥ यःप्रमादान्नकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजाधमः ॥ सगोवधमवाप्नोतिमृतेरौरवमाप्नुयात् ॥ ७१ ॥
कदाचित्काललोपेपिसंकटेवापथिस्थितः ॥ आनिशीथात्प्रकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजोत्तमः ॥ ७२ ॥ यस्त्रिसंध्यमुपासीतब्राह्मणःश्रद्धयान्वितः ॥
तत्तेजोवर्द्धतेऽत्यंतंघृतेनेवहुताशनः ७३ ॥ सादित्यांपश्चिमांसंध्यामर्द्धास्तमितभास्कराम् ॥ प्राणानायम्यसंप्रोक्ष्यमंत्रेणाब्देवतेनतु ॥७४ ॥ सायमग्निश्च 
मेत्युक्त्वाप्रातःसूर्येत्यपःपिबेत् ॥ प्रत्यङ्मुखोपविष्टस्तुवाग्यतःसुसमाहितः ॥ ७५ ॥ प्रणवव्याहृतियुतांगायत्रींतुजपेत्ततः ॥ अक्षसूत्रंसमादायसम्य

गातारकोदयात् ॥७६॥ वारुणीभिस्तदादित्यमुपस्थायप्रदक्षिणम् ॥ कुर्वन्दिशोनमस्कुर्याद्दिगीशांश्चपृथक्पृथक् ॥ ७७॥ उपास्यपश्चिमांसंध्यांहु
त्वाग्निमश्नियात्ततः ॥ भृत्यैःपरिवृतोभूत्वानातितृप्तोऽथसंविशेत् ॥ ७८ ॥ सायंप्रातर्वैश्वदेवःकर्तव्योबलिकर्मच ॥ अनश्नतापिसततमन्यथाकिल्बिषी
भवेत् ॥ ७९ ॥ कृतपादादिशौचस्तुभुक्त्वासायंततोगृही ॥ गच्छेच्छय्यांततोमृद्वीमुपधानसमन्विताम् ॥ ८० ॥ स्वगृहेप्राक्शिराःशेतेश्वाशुरे
दक्षिणाशिराः ॥ प्रवासेपश्चिमशिरानकदाचिदुदक्शिराः ॥ ८१ ॥ रात्रिसूक्तंजपेत्स्मृत्वादेवांश्चसुखशायिनः ॥ नमस्कृत्वाव्ययंविष्णुंसमाधिस्थः
स्वपेन्निशि ॥ ८२ ॥ अगस्त्योमाधवश्चैवमुचुकुंदोमहाबलः ॥ कपिलोमुनिरास्तीकःपंचैतेसुखशायिनः ॥ ८३ ॥ मांगल्यंपूर्णकुंभंचशिरःस्था
नेनिधायच ॥ वैदिकैर्गारुडैर्मंत्रैरक्षांकृत्वास्वपेत्ततः ॥ ८४ ॥ ऋतुकालाभिगामीस्यात्स्वदारनिरतःसदा ॥ पर्ववर्जंव्रजेदेनांतद्व्रतीरतिकाम्यया ॥
८५॥ प्रदोषपश्चिमौयामौवेदाभ्यासेनतौनयेत् ॥ यामद्वयंशयानस्तुब्रह्मभूयायकल्पते ॥८६॥ एतत्सर्वमशेषेणकृत्यजातंदिनेदिने ॥ कर्त्तव्यंगृहिभिः
सम्यक्गृहस्थाश्रमलक्षणम् ॥ ८७ ॥ अहिंसासत्यवचनंसर्वभूतानुकंपनम् ॥ शमोदानंयथाशक्तिगार्हस्थ्योधर्मउच्यते ॥ ८८ ॥ परदारेष्वसंस
र्गोधर्मस्त्रीपरिरक्षणम् ॥ अदत्तादानविरमोमधुमांसविवर्जनम् ॥ ८९ ॥ एषःपंचविधोधर्मोबहुशाखःसुखोदयः ॥ देहिभिर्देहपरमैःकर्तव्योदेहसं
भवः ॥ ९० ॥ श्रीनारायणउवाच अशेषवेदोदितसच्चरित्रमेतद्गृहस्थाश्रमलक्षणंहि ॥ उक्तंसमासेनचलक्षणेनतुभ्यंमुनेलोकहितायसम्यक् ॥९१
इतिश्रीबृहन्नारदी० श्रीनारायणनारदसं० आह्निककथनंनामएकोनत्रिंशोऽध्यायः॥२९॥नारदउवाच आत्मानंधर्मकृत्यंचपुत्रदारांश्चपीडयन् ॥ देव

तातिथिभृत्यांश्वसकदर्यइतिस्मृतः ॥ १ ॥ स्तुतापातिव्रतानारीत्वयापूर्वंतपोनिधे ॥ तल्लक्षणानिसर्वाणिसमासेनवदस्वमे ॥ २ ॥ सूतउवाच नोदितो
नारदेनेत्थंपुरातनमुनिःस्वयम् ॥पतिव्रतायाःसर्वाणिलक्षणान्याहभूसुराः ॥३ ॥ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्यामिसतीनांव्रतमुत्तमम् ॥ कुरूपोवा
कुवृत्तोवासुस्वभावोथवैपतिः ॥ ४ ॥ रोगान्वितःपिशाचोवाक्रोधनोवाथमद्यपः ॥ वृद्धोवाप्यविदग्धोवामूकोंऽधोत्राधिरोपिवा ॥ ५ ॥ रौद्रोवाथदरि
द्रोवाकदर्यःकुत्सितोपिवा ॥ कातरःकितवोवापिललनालंपटोपिवा ॥६॥ सततंदेववत्पूज्यःसाध्व्यावाक्कायकर्मभिः ॥नजातुविषमंभर्त्तुःस्त्रियाकार्यंकथं
चन ॥ ७ ॥ बालयावायुवत्यावावृद्धयावापियोषिता ॥नस्वतंत्रेणकर्त्तव्यंकिंचित्कार्यंगृहेष्वपि ॥८॥ अहंकारंविहायाथकामक्रोधौचसर्वदा ॥मनसोरं
जनंपत्युःकार्यंनान्यस्यकुत्रचित्॥९॥सकामंवीक्षिताप्यन्यैःप्रियवाक्यैःप्रलोभिता॥स्पृष्टावाजनसंमर्देनविकारमुपैतिया ॥१०॥यावंतोरोमकूपाःस्युःस्त्री
णांगात्रेषुनिर्मिताः ॥ तावद्वर्षसहस्राणिनाकंताःपर्युपासते॥११॥पुरुषंसेवतेनान्यंमनोवाक्कायकर्मभिः॥लोभितापिपरेणार्थैःसासतीलोकभूषणा ॥१२
दौत्येनप्रार्थितावापिबलेनविधृतापिवा॥वस्त्राद्यैर्वासितावापिनैवान्यंभजतेसती॥१३॥वीक्षितावीक्षितेनान्यैर्हासितानहसत्यपि॥भाषिताभाषतेनैवसासाध्वीसाधु
लक्षणा॥१४॥रूपयौवनसंपन्नागीतनृत्येऽतिकोविदा॥स्वानुरूपंनरंदृष्ट्वानयातिविकृतिंसती॥१५॥ सुरूपंतरुणंरम्यंकामिनीनांचवल्लभम॥ यानेच्छतिपरं
कांतंविज्ञेयासामहासती॥१६॥देवोमनुष्योगंधर्वःसतीनांनापरःप्रियः॥अप्रियंनैवकर्त्तव्यंपत्युःपत्न्याकदाचन॥१७॥भुंक्तेभुंक्तेयथापत्यौदुःखितेदुःखि ॥४३॥
ताचया॥मुदितेमुदितात्यर्थंप्रोषितेमलिनांबरा॥१८॥सुप्तेपत्यौचयाशेतेपूर्वमेवप्रबुद्ध्यति॥प्रविशेच्चैवयावन्हौयातेभर्त्तरिपंचताम् ॥१९॥ नान्यंकामयते

चित्तेसाविज्ञेयापतिव्रता ॥भक्तिश्वशुरयोःकुर्यात्पत्युश्चापिविशेषतः ॥ २० ॥धर्मकार्येनुकूलत्वमर्थकार्येपिसंचये ॥ गृहोपस्कारसंस्कारेसक्ताया
चित्तेसाविज्ञेयापतिव्रता ॥भक्तिश्वशुरयोःकुर्यात्पत्युश्चापिविशेषतः ॥ २० ॥धर्मकार्येनुकूलत्वमर्थकार्येपिसंचये ॥ गृहोपस्कारसंस्कारेसक्ताया

प्रतिवासरं ॥२१॥ क्षेत्राद्वनाद्वाग्रामाद्वाभर्त्तारंगृहमागतं ॥ प्रत्युत्थायाभिनंदेतआसनेनोदकेनच ॥ २२ ॥ प्रसन्नवदनानित्यंकालेभोजनदायिनी ॥

भुक्तवंतंतुभर्त्तारंनवदेदप्रियंक्वचित् ॥ २३ ॥ आसनेभोजनेदानेसंमानेप्रियभाषणे ॥ दक्षयासर्वदाभाव्यंभार्ययागृहमुख्यया ॥ २४ ॥ गृहव्ययनि

मित्तंचयद्द्रव्यंप्रभुणार्पितं॥निर्वृत्यगृहकार्येसाकिंचिद्बुध्यावशेषयेत् ॥२५॥ त्यागार्थमर्पितेद्रव्येलोभात्किंचिन्नधारयेत् ॥ भर्त्तुराज्ञांविनानैवस्वबंधु

भ्योदिशेद्धनम् ॥ २६ ॥ अन्यालापमसंतोषंपरव्यापारसंकथाः ॥ अतिहासातिरोषंचक्रोधंचपरिवर्जयेत् ॥ २७ ॥ यच्चभर्त्तानपिबतियच्चभर्त्तान

खादति ॥ यच्चभर्त्तानचाश्नातिसर्वंतद्वर्जयेत्सती ॥ २८ तैलाभ्यंगंतथास्नानंशरीरोद्वर्त्तनक्रियाम् ॥ मार्जनंचैवदंतानांकुर्यात्पतिमुदेसती ॥ २९ ॥

त्रेताप्रभृतिनारीणांमासिमास्यार्त्तवंमुने ॥ तदादिनत्रयंत्यक्त्वाशुद्धास्याद्गृहकर्मणि ॥३०॥ प्रथमेऽहनिचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी ॥ तृतीयेरजकीप्रो

क्ताचतुर्थेऽहनिशुध्यति ॥३१ ॥ स्नानंशौचंतथागानंरोदनंहसनंतथा ॥ यानमभ्यंजनंनारीद्यूतंचैवानुलेपनम् ॥ ३२ ॥ दिवास्वप्नंविशेषेणतथावैदंतधाव

नम् ॥ मैथुनंमानसंवापिवाचिकंदेवतार्चनम् ॥ ३३ ॥ वर्जयेच्चनमस्कारंदेवतानांरजस्वला ॥ रजस्वलायाःसंस्पर्शंसंभाषांचतयासह ॥ ३४ ॥ त्रिरा

त्रंस्वमुखंनैवदर्शयेच्चरजःस्वला ॥ स्ववाक्यंश्रावयेन्नैवयावत्स्नातानशुध्यतः ॥ ३५ ॥ स्नात्वान्यंपुरुषंनारीनपश्येच्चरजस्वला ॥ ईक्षेतभास्करंदेवंब्रह्म

कूर्चंततःपिबेत् ॥ ३६ ॥ केवलंपंचगव्यंचक्षीरंवात्मविशुद्धये ॥ यथोपदेशंनियतावर्तयेतवरांगना ॥ ३७ ॥ गर्भिणीचेद्भवेन्नारीतदानियमतत्परा ॥

अलंकृतासुप्रयाताभर्तुःप्रियहितेरता ॥ ३८ ॥ तिष्ठेत्प्रसन्नवदनास्वधर्मनिरताशुचिः ॥ कृतरक्षासुभूषाचवास्तुपूजनतत्परा ॥ ३९ ॥ कुर्वीभिर्ना

भिभाषेतशूर्पवातंचवर्जयेत् ॥ मृतवत्सादिसंसर्गंपरपाकंचसुंदरी ॥४०॥ नबीभत्संकिंचिदीक्षेन्नरौद्रांशृणुयात्कथां ॥गुरुंवात्युष्णमाहारमजीर्णेनस
माचरेत् ॥ ४१ ॥ अनेनविधिनासाध्वीशोभनंपुत्रमाप्नुयात् ॥ अन्यथागर्भपतनंस्तंभनंवाप्रपद्यते ॥ ४२ ॥ हीनांनिजगणैरन्यांसपत्नींनैवगर्हयेत् ॥ ई
र्ष्यारागसमुद्भूतेविद्यमानेपिमत्सरे ॥ ४३ ॥ अप्रियंनैवकर्त्तव्यंसपत्नीभिःपरस्परं ॥ नगायेदन्यनामानिनकुर्यादन्यवर्णनम् ॥ ४४ ॥ नवसेद्दूरतःप
त्युःस्थेयंवल्लभसन्निधौ ॥ निर्दिष्टचमहीभागेवल्लभाभिमुखावसेत् ॥ ४५ ॥ नावलोक्यादिशःस्वैरंनावलोक्यःपरोजनः ॥विलासैरवलोक्यंस्यात्पत्युरा
ननपंकजम् ॥ ४६ ॥ कथ्यमानाकथाभर्त्राश्रोतव्याःसादरंस्त्रिया॥ पत्युःसंभाषणस्याग्रेनान्यत्संभाषयेत्स्वयम् ॥ ४७ ॥ आहूतासत्वरंगच्छेद्रातिस्था
नंरतोत्सुका ॥ पत्यौगायतिसोत्साहंश्रोतव्यंत्दृष्टचेतसा ॥ ४८ ॥ गायंतंचपतिंदृष्ट्वाभवेदानंदनिर्वृता ॥ भर्तुःसमीपेनस्थेयंसोद्वेगंव्यग्रचित्तया ॥ ४९
कलहोनविधातव्यःकलियोग्येप्रियेस्त्रिया ॥ भर्त्सितानिंदितात्यर्थंताडितापिपातिव्रता ॥ ५० ॥ व्यथितापिभयंत्यक्त्वाकंठगृण्हीतवल्लभं ॥ उच्चैर्नरो
दनंकुर्यान्नैवाक्रोशेच्चतंप्रति ॥ ५१ ॥ पलायनंनकर्त्तव्यंनिजगेहाद्बहिःस्त्रिया ॥ उत्सवादिपुर्त्रंधूनांसदनंयदिगच्छति ॥ ५२ ॥ लब्ध्वानुज्ञांतदापत्यु
र्गच्छेदव्यक्षरक्षिता ॥ नवसेत्सुचिरंतत्रप्रत्यागच्छेद्गृहंसती॥ ५३॥ प्रस्थानाभिमुखेपत्यौनात्स्न्मंगलभाषिणी ॥ नवार्योऽस्यौनिषेधोत्त्स्यानकार्यंरोदनंत
दा ॥ ५४ ॥ अकृत्वोद्वर्तनंनित्यंपत्यौदेशांतरेगते ॥ वधूर्जीवनरक्षार्थंकर्मकुर्यादनिंदितं ५५ ॥ श्वश्रूश्वशुरयोःपार्श्वेनिद्राकार्यानचान्यतः ॥ प्रत्य
हंपतिवार्त्ताचतयान्वेष्याप्रयत्नतः ॥ ५६ ॥ दूताःप्रस्थापनीयाश्चपत्युःक्षेमोपलब्धये ॥ देवतानांप्रसिद्धानांकर्त्तव्यमुपयाचनं ॥ ५७ ॥ एवमादिवि
धातव्यंसत्याप्रोषितकांतया ॥ अप्रक्षालनमंगानांमलिनांबरधारणम् ॥ ५८ ॥ तिलकांजनहीनत्वंगंधमाल्यविवर्जनम् ॥ नखरोम्णामसंस्कारोदश न

नाममार्जनम् ॥ ५९ ॥ उच्चैर्हासःपरैर्नर्मपरचेष्टाविचिंतनम् ॥ स्वेच्छापर्यटनंचैवपरपुंसांगमर्दनम् ॥ ६० ॥ अटनंचैकवस्त्रेणानैर्लज्जत्वंयथाग
तिः ॥ इत्यादिदोषाःकथितायोषितोनित्यदुःखदाः ॥ ६१ ॥ निर्वृत्यगृहकार्याणिहारिद्रालेपनैस्तनुम् ॥ प्रक्षाल्यशुचितोयेनकुर्यान्मंडनमुज्ज्वलम् ॥
६२ ॥ समीपंप्रेयसोगच्छेद्दिकसन्मुखपंकजा ॥ अनेननारिवृत्तेनमनोवाग्देहसंयुता ॥ ६३॥ आहूतागृहकार्याणित्यक्त्वागच्छेच्चसत्वरम् ॥ किम
र्थंव्याहृतास्वामिन्सप्रसादोविधीयताम् ॥६४॥माचिरंतिष्ठतेद्वारिनद्वारमुपसेवयेत् ॥स्वामिनादापितांकिंचित्कस्मैचिन्नददात्यपि।६५।सेवयेद्भर्तुरुच्छिष्ट
मिष्टमन्नफलादिकम् ॥ महाप्रसादइत्युक्त्वामोदमानानिरंतरम् ॥ ६६ ॥ सुखसुप्तंसुखासीनंरममाणंयदृच्छया ॥ आतुरेष्वपिकार्येषुपतिंनोत्थापयेत्क्व
चित ॥ ६७ ॥ नैकाकिनीक्वचिद्गच्छेन्ननग्नास्नानमाचरेत् ॥ भर्तृविद्वेषिणींनारींसाध्वीनोभावयेत्क्वचित् ॥ ६८ ॥ नोलूखलेनमुसलेनवर्द्धिन्यांदृषद्य
पि ॥ नयंत्रकेपिदेहल्यांसतीचोपविशेत्क्वचित् ॥ ६९ ॥ तीर्थस्नानार्थिनीनारीपतिपादोदकंपिबेत् ॥ शंकरादपिविष्णोर्वापतिरेवाधिकःस्त्रियाः ॥
७० ॥ व्रतोपवासनियमंपतिमुल्लंघ्ययाचरेत् ॥ आयुष्यंहरतेभर्तुर्मृतानरकमृच्छति ॥ ७१ ॥ उक्ताप्रत्युत्तरंदद्यान्नारीक्रोधनतत्परा ॥ सरमाजायते
ग्रामेसृगालीनिर्जनेवने ॥ ७२ ॥ स्त्रीणांहिपरमश्चैकोनियमःसमुदाहृतः ॥ अभ्यर्च्यभर्तुश्चरणौभोक्तव्यंचसदास्त्रिया ॥ ७३ ॥ याभर्तारं
परित्यज्यमिष्टमश्नातिकेवलम् ॥ उलूकीजायतेक्रूरावृक्षकोटरशायिनी॥ ७४॥ याभर्त्तारंसमुत्सृज्यरहश्चरतिकेवलम्॥ग्रामेवामूकरीभूयान्वल्गुलीवाश्व
विट्भुजा॥७५॥याहुंकृत्याप्रियंब्रूतेसामूकाजायतेखलु ॥ यासपत्नींसदेर्ष्येतदुर्भगासान्यजन्मनि॥ ७६ ॥दृष्टिंविलुंप्यभर्तुर्याकंचिदन्यंसमीक्षते ॥ काणा
वाविमुखीचापिकुरूपाचैवजायते ॥ ७७ ॥ बाह्यादागतमालोक्यत्वरिताचजलासनैः ॥ तांबुलैर्व्यजनैश्चैवपादसंवाहनादिभिः ॥ ७८ ॥ अतिप्रियत

भर्त्तादेवोगुरुर्भर्त्ताधर्मतीर्थव्रतानिच ॥ तस्मात्सर्वंपरित्यज्यपतिमेकंसमर्च अ०

०मा० रैर्वाक्यैर्भर्त्तारंयासुसेवते ॥ पतिव्रताशिरोरत्नंसनारीकथितावुधैः ॥ ७९ ॥ भर्त्तादेवोगुरुर्भर्त्ताधर्मतीर्थव्रतानिच ॥ तस्मात्सर्वंपरित्यज्यपतिमेकंसमर्च ३०

येत् ॥ ८० ॥ जीवहीनोयथादेहःक्षणादशुचितांव्रजेत् ॥ भर्तृहीनातथायोपित्सुस्नाताप्यशुचिःसदा ॥ ८१ ॥ अमंगलेभ्यःसर्वेभ्योविधवाह्यत्यमंग

५४२॥ ला ॥ विधवादर्शनात्सिद्धिर्जातुकापिनजायते ॥ ८२ ॥ विहायमातरंचैकामाशीर्वादप्रदायिनीम् ॥ अन्याशिषमपिप्राज्ञस्त्यजेदाशीविषोपमां ॥ ८३॥

कन्यांविवाहसमयेवाचयेयुरितिद्विजाः॥भर्तुःसहचरीभूयाज्जीवतोऽजीवतोपिवा ॥ ८४॥ तस्माद्भर्तानुयातव्योदेहवच्छाययास्वया ॥एवंसत्यासदास्थेयंभ

र्त्रापत्यनुकूलया ॥ ८५ ॥ व्यालग्राहीयथाव्यालंबिलादुद्धरतेबलात् ॥ एवमुत्क्रम्यदूतेभ्यःपतिंस्वर्गंनयेत्सती ॥ ८६ ॥ यमदूताःपलायंतेसतीमा

लोक्यदूरतः ॥ अपिदुष्कृतकर्माणमुत्सृज्यपतितंगतिम् ॥ ८७ ॥ यावत्स्वलोमसंख्यास्तितावत्कोट्यायुतानिच ॥ भर्त्रास्वर्गसुखंभुंक्तेरममाणापतिव्र

ता ॥ ८८ ॥ शीलभंगेनदुर्वृत्ताःपातयंतिकुलत्रयम् ॥ पितुःकुलंतथापत्युरिहामुत्रचदुःखिताः ॥८९ ॥ अनुयातिनभर्त्तारंयदिदैवात्कथंचन॥तत्रापि

शीलंसंरक्ष्यंशीलभंगात्पतत्यधः ॥ ९० ॥ तद्वैगुण्यात्पितास्वर्गात्पतिःपततिनान्यथा ॥ विधवाकबरीबंधोभर्तृबंधायजायते ॥ ९१ ॥ शिरसोवपनं

कार्यंतस्माद्विधवयासदा ॥ एकाहारःसदाकार्योनद्वितीयःकदाचन ॥ ९२ ॥ पर्यंकशायिनीनारीविधवापातयेत्पतिम् ॥तस्माद्भूशयनंकार्यंपतिसौख्य

समीहया ॥ ९३ ॥ नैवांगोद्वर्त्तनंकार्यंनतांबूलस्यभक्षणम् ॥ गंधद्रव्यस्यसंभोगोनैवकार्यस्तयाक्वचित् ॥ ९४ ॥ तर्पणंप्रत्यहंकार्यंभर्तुःकुशातिलोद ॥७५॥

कैः ॥ तत्पितुस्तत्पितुश्चापिनामगोत्रादिपूर्वकम् ॥ ९५ ॥ श्वेतवस्त्रंसदाधार्यमन्यथारौरवंव्रजेत् ॥ इत्येवंनियमैर्युक्ताविधवापिपतिव्रता ॥ ९६ ॥

श्रीनारायणउवाच नैतादृशंदैवतमस्तिकिंचित्सर्वेषुलोकेषुसदैवतेषु ॥ यदापतिस्तुष्यतिसर्वकामाल्लभ्यात्प्रकामंकुपितश्चहन्यात् ॥ ९७ ॥ तस्मादपत्यं

विविधाश्चभोगाःशय्यासनान्यद्भुतभोजनानि ॥ वस्त्राणिमाल्यानितथैवगंधाःस्वर्गेचलोकेविविधाश्चकौ॥त॰॥ ५८ ॥ [illegible]
रायणनारद॰पतिव्रताधर्मनिरूपणं॰ त्रिंशोऽध्यायः ॥३०॥सूतउवाच इत्थंपतिव्रताधर्ममाकर्ण्यनारदोमुनिः ॥ किंचित्प्रष्टुमनाविप्रामुनिमाहपुरात
नम् ॥ १ नारदउवाच सर्वदानाधिकंकांस्यसंपुटंपरिकीर्त्तितम् ॥ एतत्कारणमव्यक्तंवदमेत्रदरीपते ॥२ श्रीनारायणउवाच एकदैतद्व्रतंब्रह्मन्नची
करदुमापुरा ॥ तदापृच्छन्महादेवंकिंदेयंदानमुत्तमम् ॥ ३ ॥ येनसंपूर्णतांयातिव्रतंमेपौरुषोत्तमम् ॥ तन्मेवददयासिंधोसर्वेषांहितहेतवे ॥ ४ ॥ त
च्छ्रुत्वामनसिध्यायन्ध्यायनश्रीपुरुषोत्तमम् ॥ उमामजगदच्छंभुःसर्वलोकेहितैषिणीम् ॥ ५ ॥ श्रीमहादेवउवाच नशक्यंकिंचिदेवास्तिदानंश्रीपुरुषो
त्तमे ॥ व्रतपूर्णविधिंकर्तुमपर्णेछंदसिक्वचित् ॥ ६ ॥ यद्यद्दानंगिरिसुतेह्युत्तमंपरिकीर्त्तितम् ॥ श्रीकृष्णवल्लभेमासितत्सर्वंगौणतांगतम् । ७ ॥ त
स्मादेतादृशंदानंनैवास्तिक्वापिसुंदरि ॥ येनतेव्रतसंपूर्त्तिर्भवेच्छ्रीपुरुषोत्तमे ॥ ८ ॥ पुरुषोत्तममासेऽस्मिन्व्रतसंपूर्णहेतवे ॥ ब्रह्मांडसंपुटाकारंतदर्हंदेयमंग
ने ॥ ९ ॥ नशक्यंतत्तुकेनापिदातुंक्वापिवरानने ॥ तस्मादेतत्प्रातिनिधिंकृत्वाकांस्यस्यसंपुटम् ॥ १० ॥ तन्मध्येपूरयित्वैवापूपांस्त्रिंशन्मितान्मुदा ॥ स
प्ततंतुभिरावृत्यसंपूज्यविधिवत्प्रिये ॥ ११ ॥ देयंविप्रायविदुषेव्रतसंपूर्णहेतवे ॥एवंत्रिंशन्मितान्येवदेयानिसतिवैभवे ॥१२ ॥ इत्याकर्ण्यवचोरम्यंधूर्जटे
रुपकारकम् ॥ अबीभवदुमात्दृष्टासर्वलोकाहितैषिणी ॥ १३ ॥ त्रिंशत्कांस्यानिविद्वद्भ्यःसंपुटानिव्यतीर्यसा ॥ पूर्णव्रतविधिंकृत्वामुमोदातीवनारद ॥
१४ ॥ सूतउवाच इत्याकर्ण्यमुनिर्विप्रानारायणवचोऽमृतम् ॥ पुनराहातितृतोऽसौनामंनामंपुनःपुनः ॥१५॥ नारदउवाच सर्वेभ्यःसाधनेभ्योऽयंमासः
श्रीपुरुषोत्तमः ॥ वरीयान्निश्चितोमेऽद्यश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥१६ ॥ श्रुत्वापिजायतेभक्त्यामहापापक्षयोनृणाम् ॥ किंपुनःश्रद्धयाकर्त्तुर्विधिनाचेतिमे

मतेः ॥ १७ ॥ अतःपरंनांकिंचिन्मेश्रोतव्यमवशिष्यते ॥ पीयुषास्वादसंतृप्तोनान्यत्तोयंसमीहते ॥ १८॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वाविरतोविप्रोनारदामु
निसत्तमः ॥ अनेनमत्पादपद्मंपुरातनमुनेःपरम् ॥ १९ ॥ भारतेजनुरासाद्यपुरुषोत्तममुत्तमम् ॥ नसेवंतेनशृण्वंतिगृहासक्तानराधमाः ॥ २० ॥ ग

तागतंभजंतेऽत्रदुर्भगाजन्मजन्मनि ॥ पुत्रमित्रकलत्रार्त्यावियोगाद्दुःखभागिनः ॥२१ ॥ अस्मिन्मासेद्विजश्रेष्ठानासच्छास्त्राण्युदाहरेत् ॥ नस्वपेत्परशा
य्यायांनालपेद्वितथंक्वचित् ॥ २२ ॥ परापवादान्नब्रूयान्नकथंचित्कदाचन ॥ परान्नंचनभुंजीतनकुर्वीतपरक्रियाम् ॥ २३ ॥ वित्तशाठ्यमकुर्वाणोदानं
दद्याद्द्विजातये ॥ विद्यमानेधनेशाठ्यंकुर्वाणोरौरवंव्रजेत् ॥ २४ ॥ दिनेदिनेद्विजेंद्रायदत्वाभोजनमुत्तमम् ॥ दिवसस्याष्टमेभागेव्रतीभोजनमाचरेत् ॥
२५ ॥ धन्यास्तेपुरुषालोकेयेनित्यंपुरुषोत्तमम् ॥ अर्चयंतिविधानेनभक्त्याप्रेमपुरःसरम् ॥ २६ ॥ इंद्रद्युम्नःशतद्युम्नोयौवनाश्वोभगीरथः ॥ पुरुषो
त्तममाराध्यययुर्भगवदंतिकम् ॥ २७ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसंसेव्यःपुरुषोत्तमः ॥ सर्वसाधनतःश्रेष्ठःसर्वार्थफलदायकः ॥ २८ ॥ गोवर्द्धनधरंवंदेगो
पालंगोपरूपिणम् ॥ गोकुलोत्सवमीशानंगोविंदंगोपिकाप्रियम् ॥ २९ ॥ कौंडिन्येनपुराप्रोक्तमिमंमंत्रंपुनःपुनः ॥ जपन्मासंनयेद्भक्त्यापुरुषोत्तममाप्नु
यात् ॥ ३० ॥ ध्यायेन्नवघनश्यामंद्विभुजंमुरलीधरम् ॥ लसत्पीतपटंरम्यंसराधंपुरुषोत्तमम् ॥ ३१ ॥ध्यायंध्यायन्नयेन्मासंपूजयन्पुरुषोत्तमम् ॥ ए
वंयःकुरुतेभक्त्यास्वाभीष्टंसर्वमाप्नुयात् ॥ ३२॥गुह्याद्गुह्यतरंचैतन्नवाच्यंयस्यकस्यचित् ॥ मयापिकथितंनैवकस्याप्यग्रेतपोधनाः ॥ ३३ ॥ श्रोतव्य
मेतत्सततंपुराणमभीष्टदंपावनमादरेण ॥ श्लोकैकमात्रश्रवणेनपुंसामघानिसर्वाणिनिहंतिविप्राः ॥ ३४ ॥ गंगादिसर्वतीर्थेषुमज्जतोयत्फलंभवेत् ॥ तत्फ 
लंशृण्वतस्तस्यमाहात्म्यंमुनिसत्तमाः ॥ ३५ ॥ इलांप्रदक्षिणीकर्वंनयत्पुण्यंलभतेनरः ॥ तत्पुण्यंशृण्वतस्तस्यमाहात्म्यंपौरुषोत्तमम् ॥ ३६ ॥ ब्राह्म

णोब्रह्मवर्चस्वीक्षत्रियोवसुधाधिपः ॥ वैश्योधनपतिर्भूयाच्छूद्रःसत्तमतांलभेत् ॥ ३७॥ येऽन्येकिरातहूणाद्याःपशुचर्यापरायणाः ॥ तेसर्वेमुक्तिमायांतिश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ३८ ॥ पुरुषोत्तममाहात्म्यंलेखयित्वाद्विजन्मने ॥ संभूष्यवस्त्रभूषाभिर्वैधिनायःप्रयच्छति ॥ ३९ ॥ कुलत्रयंसमुद्धृत्यगोलोकंयातिदुर्लभम् ॥ यत्रास्तेगोपिकावृंदैर्वेष्टितःपुरुषोत्तमः ॥ ४० ॥ लिखित्वाधारयेद्यस्तुगृहेमाहात्म्यमुत्तमम॥ततगृहेसर्वतीर्थानिविलसंतिनिरंतरम् ॥ ४१ ॥ मासोत्तमस्यमहिमानमनंतपुण्यंश्रुत्वासुविस्मितधियोमुनयश्चसर्वे ॥ ऊचुश्चसूततनयंविनयेनविष्वक्सेनांघ्रिस्तवनविधौनिपुणानितांतम्॥४२॥ ऋषयऊचुः सूतसूतमहाभागधन्योऽसित्वंमहामते॥ त्वन्मुखामृतपानेनकृतार्थास्मोवयंभृशम् ॥४३ ॥ चिरंजीवसदासूतपौराणिकशिरोमणे ॥ अस्तुतेशाश्वतीकीर्तिर्जगत्पावनपावनी ॥ ४४ ॥ तुभ्यंप्रदत्तंनिमिपालयस्थैर्ब्रह्मासनंपूज्यतमंमुनीशैः ॥ त्वदीयवक्त्रांबुजनिर्गतश्रीमुकुंदवार्त्तामृतपानलोलैः ॥ ४५ ॥ चिरश्रवसएवपवित्रायावेदवावितताभुविकीर्तिः ॥ तावदत्रमुनिवर्यसमाजेश्रीहरेर्वदकथांकमनीयाम् ॥ ४६ ॥ इत्थंद्विजाशीर्वचनंप्रगृह्यप्रदक्षिणीकृत्यद्विजान्समस्तान् ॥ नत्वागमद्द्वनदीस्वकीयंकृत्यंविधातुंसचसूतसूनुः ॥ ४७ ॥अन्योन्यमूचुर्निमिपालयस्थावरिष्ठमःहात्म्यमिदंपुराणम् ॥ मासस्यदिव्यंपुरुषोत्तमस्यसमीहितार्थार्पणकल्पवृक्षम् ॥४८ ॥ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तममाहात्म्यश्रवणफलकथनंनामएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥७॥ ॥ ॥

हें पुस्तक मुंबईंत येथें बापूसदाशिवशेटहेगिष्टे श्रीवर्धनकरयांणीं आपल्याछापखान्यांत छापिलें, शके १७८८ क्षयनामसंवत्सरे फाल्गुनवद्य ५ मंगळवार त्यादिवशीं समाप्त.

॥ इतिश्रीपुरुषोत्तममाहात्म्यंसमाप्तम् ॥